

ŞEHİRİMİZ

SAMSUN

Şehirlerin Hikâyesi

Şehirde Yaşam

Şehrimi Tanıyorum

Şehrim Çalışıyor

Şehrimde Ben

ŞEHİRİMİZ SAMSUN

YAZARLAR

Bahattin PENEZ

Mehmet GÜMÜŞ

M. Esat ŞENGÜL

Salih NURDAĞ

Vedat SÖYLEYİCİ

Editör

Dr. Yaşar Yeşilyurt

Dil Uzmanı

Mustafa ALTINGÖZ

Program Geliştirme Uzmanı

Mustafa ÇALIŞKAN

Ölçme Değerlendirme Uzmanı

Ahmet CANSIZ

Rehberlik Uzmanı

Murat UZUNOĞLU

Görsel Tasarım Uzmanı

Maksude GÜNEY

ISBN 978-975-11-5480-4

Bu materyalin ilk 2 (iki) ünitesinin metin içeriği Temel Eğitim Genel Müdürlüğü tarafından oluşturulan komisyon tarafından hazırlanmıştır.

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden ilâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerihamdan ilâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalar sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

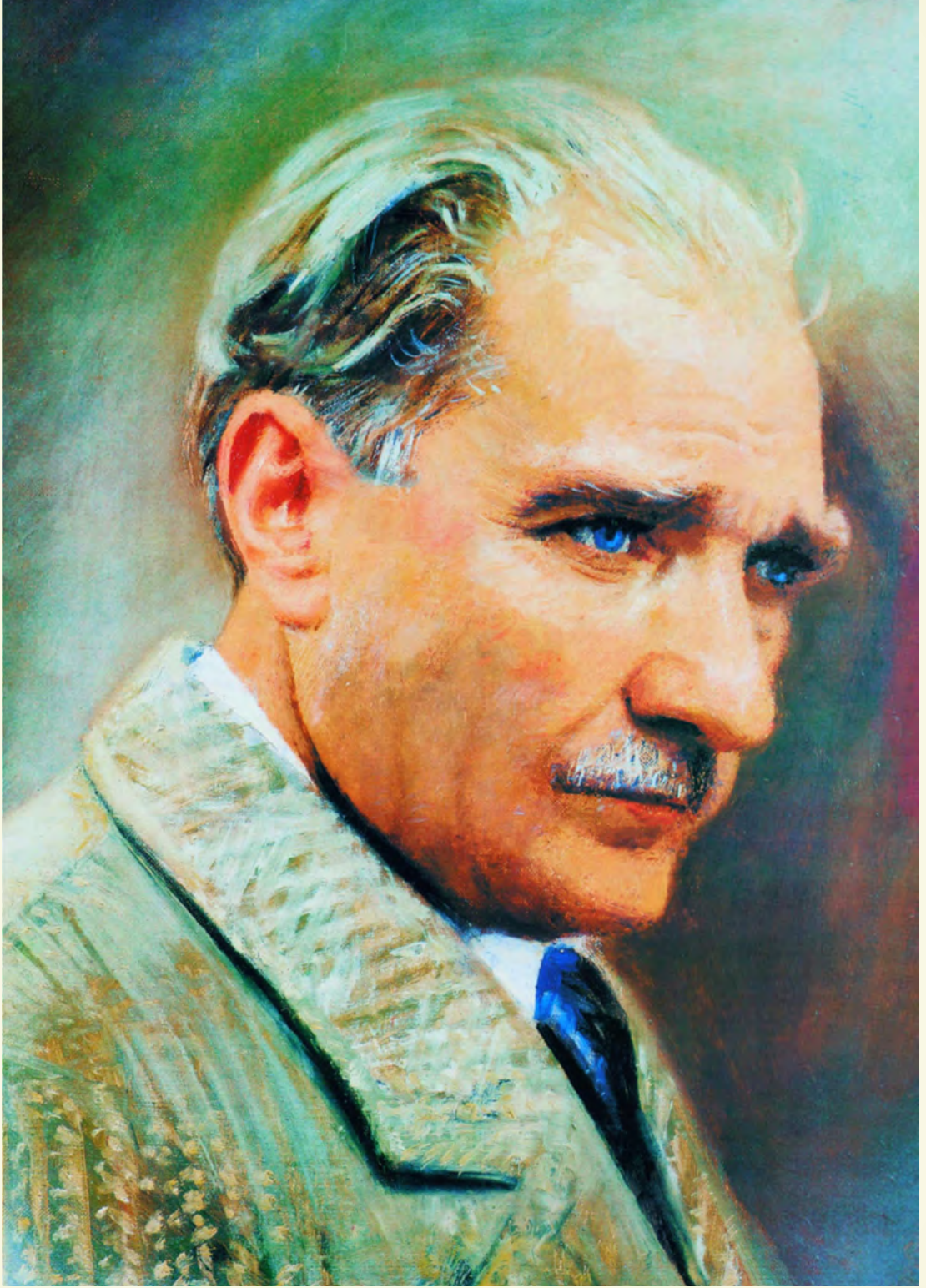
GENÇLİĞE HITABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namûsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

ÜNİTE

1

Şehirlerin Hikâyesi

9-21

ÜNİTE

2

Şehirde Yaşam

22-41

ÜNİTE

3

Şehrimi Tanıyorum

42-75

ÜNİTE

4

Şehrim Çalışıyor

76-96

ÜNİTE

5

Şehrimde Ben

97-131

1. ÜNİTE

ŞEHİRLERİN HİKÂYESİ

ŞEHİRLERİN **HİKÂYESİ**

BİRLİKTE YAŞAMANIN GEREKLİLİĞİ

Bir yolcu gemisi aniden kopan bir fırtınanın etkisiyle parçalanır ve dalgalar geminin içindeki yolculardan birini sürükleyerek adaya kadar götürür. Yolcu, kendisiyle birlikte kıyıya sürüklenen sandıklardaki yiyecek ve çeşitli eşyalarla hayatta kalma mücadelesi verir. Yolcu günler geçtikçe yaşadıklarını sandığın birinden çıkan deftere not eder. Şimdi onun yazdığı notlara göz atalım:

- ✓ Kendime geldikten sonra adayı baştan sona dolaşım. Hiçbir insana rastlamadım. Galiba uzun bir süre bu ıssız adada tek başıma yaşamak zorunda kalacağım.
- ✓ Geminin karaya vuran enkazından kurtarabildiğim eşyaları toplayarak küçük bir mağarayı barınabileceğim şekilde düzenledim.
- ✓ Adada en büyük sorun vahşi hayvanlar. Bu hayvanlardan korunmak için mağaranın girişini büyük ağaç dalları ile kapattım.
- ✓ Gemi enkazından kurtarabildiğim yiyeceği saklamak için bir depo inşa ettim.
- ✓ Adanın içlerine giderek çeşitli meyveler topladım. Bu meyveleri kışın da yiyebilmek için kuruttum.

Adaya sürüklenen yolcu birçok sorunla tek başına mücadele etmek zorunda kalmış. Kendi yaşamımızı düşünelim. Bir gün içinde nelere ihtiyaç duyuyoruz? Bu ihtiyaçları tek başımıza mı yoksa birilerinin desteğiyle mi karşılıyoruz?

Görsel 2

Pek çok insanın katkısıyla sütüm içmeye hazır. Peki ya öyle olmasaydı?

Görsel 3

Terziler olmasaydı kıyafetlerimi nasıl dikerdim?

Görsel 4

Arkadaşlarımla ne kadar çok şey paylaşıp eğlenceli vakit geçiriyorum. Ya onlar olmasaydı?

Görsel 5

Bu yollar yapılmasaydı, araba ya da şoför olmasaydı okula nasıl ulaşırdım?

Görsel 6

Öğretmenim olmasa bu kadar bilgiyi nasıl öğrenirdim?

Günlük yaşamımızı sağlıklı şekilde sürdürmek için birçok şeye ihtiyaç duyarız. Yemek yemek, giyinmek, barınmak, eğitim görmek ve çevremizle iletişim kurmak bu ihtiyaçlarımızdan yalnızca birkaçıdır. Tüm bu ihtiyaçlarımızı tek başımıza karşılamamız mümkün değildir. Bu nedenle topluluk hâlinde yaşarız. Yaşadığımız yer bir köy olabileceği gibi bir şehir de olabilir. Nerede yaşarsak yaşayalım her zaman bir iş bölümü ve iş birliği içindeyiz.

Görsel 7

Görsel 8

Sabah kahvaltısında tükettiğimiz yiyecek ve içecekler farklı kişiler tarafından üretilip bizlere ulaştırılmaktadır. Örneğin yediğimiz ekmek, soframıza gelinceye kadar birçok aşamadan geçer. Buğdayın ekilmesi, hasat edilmesi, öğütülerek un hâline getirilmesi ve unun da hamur yapılarak pişirilmesi gerekir. Bu işleri yapabilmek için birçok araç gerece ihtiyaç duyulur. Bu araç gereçleri üretebilmek için de çeşitli mesleklerden insanlara ihtiyaç vardır. Tek bir insanın, bu işlerin hepsinin üstesinden gelmesi oldukça zordur.

Gün içerisinde ulaşımımızı sağlayan şoförler, okulda eğitim aldığımız öğretmenler iş bölümü içinde ihtiyaçlarımızı karşılayanlardan birkaçıdır. O hâlde iş bölümü yaparak ihtiyaçlarımızı kolaylıkla karşılayabiliriz.

Toplumsal yaşamın temelini kişiler arası iletişim oluşturur. Yaşamımız boyunca ailemiz, arkadaş, akraba ve komşularımız başta olmak üzere toplum ile iletişim hâlinde oluruz. Sosyal çevremizi oluşturan insanlarla sağlıklı ilişki kurmak için doğru bir iletişim kurmak gerekir. Bu iletişim karşılıklı sevgi ve saygıya dayalı olmalıdır. Böyle bir iletişim bizlere yardımlaşma ve dayanışma duygularını aşılar. Böylece çevremizdeki insanların sorunlarına duyarlı bireyler olarak mutluluklarını ve üzüntülerini paylaşıyoruz.

Görsel 9

ŞEHİRİ TANIYORUZ

“Tarih öncesi dönemlerde insanlar yaşamlarını nasıl sürdürüyorlardı? Hiç düşündünüz mü?”

Şimdi geçmişe bir yolculuk yapalım ve bu sorunun cevabıyla birlikte insanların yerleşik yaşama nasıl geçtiğini ve bu yerlerin şehir hâline nasıl geldiğini öğrenelim.

Günümüzden yaklaşık 12.000 yıl öncesine kadar insanlar yaşamlarını göçebe olarak sürdürüyorlardı. Yiyecek bulmak için sürekli yer değiştiriyor, hayvanları avlayarak ve bitkileri toplayarak karınlarını doyuruyorlardı. Mağaralarda ya da geçici barınaklarda yaşıyorlardı. Sonra yaşamlarını tamamen değiştirecek bir gelişme yaşandı. İnsanlar tarım yapmaya başladılar ve vahşi hayvanları evcilleştirdiler. Çiftçilik yapmaya başlayan insanlar ekin yetiştirmek ve hayvanlarına bakmak için yerleşik yaşama geçtiler. Yerleşim yeri olarak nehir kenarlarındaki düz ve verimli arazileri seçtiler. Böylece arazilerini hem kolayca sulayabildiler hem de kendilerinin ve hayvanlarının su ihtiyacını karşılayabildiler. Tarım ve hayvancılıkla birlikte besin kaynaklarının artması nüfusun da artmasını sağladı. Nüfus artışıyla birlikte bu ilk yerleşim yerleri köylere dönüştü. Köylerde yaşayan insanlar ihtiyaçlarından fazla ürün elde ettiler. Kendilerini ve ürünlerini saldırılardan korumak için köylerin etrafını çevirdiler. Fazla ürünleri de diğer köylerde üretilenlerle değiş tokuş ettiler. Böylece ticaret hayatını başlattılar.

İşte bu şekilde ortaya çıkan köylerden bazıları zaman içinde o kadar büyüdü ki köy olmaktan çıkarak şehir hâlini aldı. Şehir olarak nitelendirilebilecek ilk büyük yerleşim yerlerinden biri de Konya’da yer alan Çatalhöyük’tür. Çatalhöyük günümüzden yaklaşık 9.000 yıl önce 10.000’e yakın nüfusa sahip büyük bir şehirdi. Çatalhöyük gibi ilk şehirler genellikle su kaynaklarına yakın bölgelerde, verimli ovalarda, ulaşım yolları üzerinde, güvenlik açısından savunması kolay yerlerde kuruldu. Kalabalık nüfusun ihtiyaçlarının karşılanması için şehirde fırıncılık, kasaplık, demircilik, marangozluk, terziilik gibi meslekler ortaya çıktı. Zaman içinde büyüyen şehirlerin belirli bir düzen içinde yönetilebilmesi, dış saldırılardan korunabilmesi gibi ihtiyaçlar yönetim birimlerinin kurulmasını sağladı. Böylece kral ya da meclis tarafından yönetilen şehirler doğdu. Şehirler barınma, güvenlik, eğitim, sağlık gibi insani ihtiyaçların en uygun şekilde karşılanabileceği yerler hâline geldi. Türkiye, Irak, Hindistan ve Mısır yeryüzünde en eski şehirlerin kurulduğu bölgelerdir. İlk Çağ’da kurulan şehirlerde evler, ibadethaneler, idari yapılar, dükkânlar, pazar yerleri şehri meydana getiren başlıca unsurlardır.

Konya-Çatalhöyük
Görsel 1

Geçmiş çağlarda kurulan şehirlerin bazıları büyüyüp modernleşerek günümüzde de varlığını sürdürmektedir. Buna karşılık Truva, Efes, Hattuşa gibi ülkemizdeki pek çok şehir deprem, sel ve benzeri doğal afetler, salgın hastalık ve savaşlar nedeniyle yıkılmış ve yok olmuştur. Yapılan arkeolojik çalışmalar eski dönemlere ait birçok şehrin ve o şehirlere ait eserlerin gün yüzüne çıkmasını sağlamaktadır. Günümüzde şehirler artık eski çağlardaki görüntüsünden çok farklıdır. Teknolojik gelişmeler ve ulaşımın kolaylaşması modern şehirlerin kurulmasına imkân sağlamıştır. 19. yüzyılda Sanayi Devrimi ile fabrikaların yaygınlaşmaya başlaması şehirlerin nüfusunun giderek artmasını sağlamıştır. Günümüzde dünya nüfusunun büyük bölümü şehirlerde yaşamaktadır.

Çorum-Hattuşa
Görsel 2

Çanakkale-Truva Atı (Temsilî)
Görsel 3

İzmir-Efes
Görsel 4

Istanbul
Görsel 5

Ekonomik ve sosyal açıdan gelişmiş şehirler giderek daha fazla göç almaktadır. Deniz, hava, kara veya demir yoluyla insanların kolayca ulaşabildikleri şehirler ekonomik olarak da ön plana çıkmaktadır. Kocaeli, Gaziantep, Bursa bu şehirlere örnek olarak gösterilebilir. Tarihsel geçmişleri itibarıyla köklü bir medeniyete ev sahipliği yapan ve güçlü devletlerin başkenti olan şehirler ilgi odağı olan şehirlerdir. İstanbul, Konya gibi şehirler bu özellikleriyle ülkemizde ön plana çıkmaktadır. Bu şehirlerdeki tarihî yapılar ve sanat eserleri turizm açısından da insanların ilgisini çekmektedir. Denizi, ormanları, gölleri ve doğal güzellikleriyle insanların hem yerleşmek hem de tatil yapmak istediği pek çok şehir de bulunmaktadır. Nevşehir Antalya, Bolu gibi şehirler bu özellikleriyle ülkemizde sayılabilecek pek çok şehirden yalnızca birkaçıdır.

Şehirler kırsal kesimlere göre nüfusun yoğun; eğitim, sağlık, sanat gibi hizmetlerin de yaygın olduğu yerlerdir. Şehirlerde yapılar genellikle çok katlıdır. Sanayi faaliyetleri ve hizmet sektörü gelişmiştir. Kültür, sanat ve eğlence için birçok sosyal mekân bulunmaktadır. Altyapı ve ulaşım hizmetleri planlıdır. Şehirler iş bölümünün hâkim olduğu planlı bir yönetime sahiptir. Okul, hastane, yol, çarşı, pazar, ibadethane, sinema, tiyatro, park, müze, kütüphane ve fabrika şehri meydana getiren fiziki unsurlardır. Şehir bu özellikleriyle belirli bir mekânı ifade etmektedir. İnsan, yaşadığı bu mekânı yani şehri düzenler ve şekillendirir.

İnsan öncelikle yaşanabilir bir mekân seçer. Daha sonra buranın çevre düzenlemesini, altyapısını yapar. Çünkü şehirler insan eliyle kurulan ve geliştirilen yerlerdir. İnsan ve şehir birbirini tamamlar ve etkiler. Biri olmadan diğeri olmaz. Mekâna anlam ve değer katan insanın kendisidir. Terk edilmiş şehirler bunu bize en iyi şekilde anlatır. Örneğin Muğla'nın Fethiye ilçesinde yer alan Kayaköy, burada yaşayan Rumların Yunanistan'a göç etmesiyle terk edilmiş bir yerleşim yeri hâline gelmiştir.

Muğla-Kayaköy
Görsel 6

ŞEHİR VE MEDENİYET

“Medeniyet” ve “şehir”, anlam açısından birbirine yakın kavramlardır. “Medeniyet”; bir toplumun maddi ve manevi varlıklarının, düşünce, sanat, bilim ve teknoloji ürünlerinin tamamını ifade eder. Medeniyet, gelişmişliğin bir göstergesidir. Medeniyet kelimesinin kökeni Arapça’da şehir anlamına gelen ve kökleri İslam dininin kutsal şehirlerinden biri olan Medine şehrine dayanmaktadır. Medine, peygamberimiz Hz. Muhammed döneminde zamanının sosyal ve kültürel bakımdan en ileri şehirlerinden biri kabul ediliyordu.

Nüfusun çoğalması ve bina sayısındaki artış şehirleşme için yeterli değildir. Şehirler adalet, hukuk ve karşılıklı saygı üzerine kurulur. Şehirde yaşayan tüm insanların bu kurallara uyması gerekmektedir. Şehirler bu özellikleri ile farklılıkları buluşturan, insanları bir araya getiren mekânlardır. Günümüzde kültür ve ticaretin, bilim ve teknolojinin zirvesini oluşturan şehirler farklı özelliklere ve farklı kültürel birikimlere sahip insanların kendilerini ifade etmelerine imkân vermektedir.

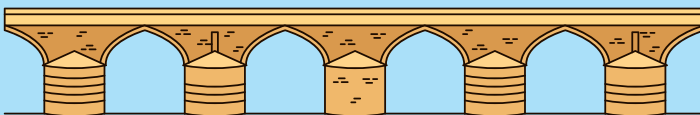
Şehir, bir medeniyetin etkisinin en çok hissedildiği ve özelliklerinin yaşandığı yerdir. Her bir medeniyet, kurduğu şehirlerle kendini ifade eder. Şehir ve medeniyet arasındaki ilişki karşılıklıdır. Medeniyetler şehirleri, şehirler de medeniyetleri etkiler. Şehirler, şehri meydana getiren anlayışın sahibi olan medeniyetin bir sonucu olarak kurulur. Bununla birlikte şehirlerin doğası ve içindeki insanı şekillendirme özellikleri medeniyetin şekillenmesine de etki etmektedir.

Şehirler sadece yerleşim yeri değildir. Medeniyetler tarihi, bir bakıma şehirlerin de tarihidir. Çünkü şehirler, bir toplumun medeniyet anlayışının şekillendiği mekânlardır.

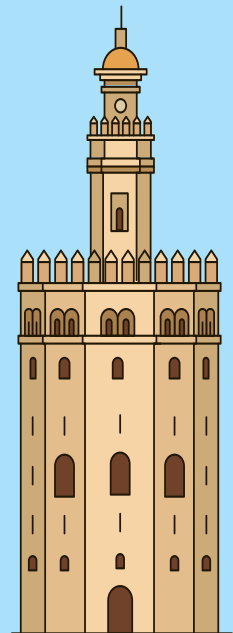
Şimdi dünyada medeniyetlere yön veren ve medeniyetleri temsil eden şehirlere göz atalım...

KURTUBA

Fenikeliler tarafından bugünkü İspanya’da kurulmuştur. Müslümanların İspanya’ya gelişiyle Endülüs Emevi Devleti’nin başkenti olmuştur. Bu dönemde Kurtuba, Avrupa’nın en önemli eğitim, bilim, kültür ve sanat merkezidir. Burada açılan medreselerde dünyanın farklı bölgelerinden, farklı inançlara mensup dünyaca ünlü bilim insanları yetişmiştir. Kurtuba, döneminin en iyi eğitim veren okullarına ev sahipliği yapmıştır. Ayrıca ilk ışıklandırılan şehir olan Kurtuba, Avrupa’da ilk üniversitesi olan şehirdir. Burada yapılan bilimsel çalışmalar Avrupa’da Rönesans’ın ortaya çıkmasına katkıda bulunmuştur. Endülüs Emevi Devleti Dönemi’nde yapılan Kurtuba Ulu Camii bu şehirde bulunmaktadır.

Görsel 2

Görsel 1

MEDİNE

Görsel 3

“Medine”, kültür tarihinde şehrin, şehirliliğin, kültür ve medeniyetin çıkış yeri anlamlarına gelmektedir. Eski adı “Yesrip” olan Medine, günümüzde Suudi Arabistan’ın önemli şehirlerinden biridir. Peygamberimiz Hz. Muhammed ve Mekkeli Müslümanlar, 622 yılında Medine’ye hicret etmişlerdir. Hicret, İslam tarihi için olduğu kadar Medine şehri için de dönüm noktası olmuştur. Mekke’den gelen “muhacirler”, Medineli Müslümanlardan oluşan “ensarlar” ve bu bölgedeki Yahudiler hicretle beraber Medine’de bir arada yaşamaya başlamışlardır. Medine’de farklı inançlara sahip insanların bir arada rahat yaşaması diğer İslam şehirlerine örnek olmuştur. Medine, hicretten sonra şehir hâlini almıştır. Mescid-i Nebevi’nin şehrin merkezine yapılması, yollarının buraya kolay ulaşılabilir şekilde tasarlanması, merkezinde caminin bulunduğu şehirlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Hicretten sonra yeni bir siyasi ve hukuki yapı oluşturulmuştur. Sosyal, askerî ve ekonomik yapılanma gerçekleştirilmiş ve Medine yeni kurulan İslam Devleti’nin başkenti olmuştur. Şehir; açılan eğitim merkezleri, camileri ve sosyal yaşamı ile sonraki İslam şehirlerine model olmuştur. Peygamberimizin kabrinin burada olması nedeniyle Medine, her yıl milyonlarca Müslüman tarafından ziyaret edilmektedir.

PARİS

Görsel 4

MÖ 3. yüzyılda Seine (Sen) Nehri etrafına kurulmuş olan Paris, Notre Dame (Notir Dam) Katedrali’nin yapılmasıyla Fransa’nın merkezi hâline gelmiştir. Sanayi Devrimi sonrası hızla göç alan şehirde Sorbonne (Sorbon) Üniversitesinin kuruluşu Paris şehrini bir bilim merkezi hâline getirmiştir. Paris, bütün Avrupa’ya hatta dünyaya yeni siyasi fikirlerin yayılmasında öncülük etmiştir. 1789 Fransız İhtilali, 1830 ve 1848 işçi devrimlerinin yaşandığı devrimler şehridir. Bilim, kültür, sanat alanlarında dünyanın önde gelen merkezlerinden biridir. Modanın da başkenti olarak anılan Paris, turistlerin en çok ziyaret ettiği şehirlerdendir.

İSTANBUL

İstanbul'da ilk yerleşimlerin MÖ 5000'li yıllara dayandığı tahmin edilmektedir. İstanbul; Doğu Roma, Bizans ve Osmanlı devletlerine başkentlik yapmıştır. Avrupa ile Asya kıtalarının kesiştiği bir noktada yer alır. Yüzyıllar boyu çeşitli din, dil ve ırktan insanların bir arada yaşadığı bir şehir olan İstanbul, tarihi boyunca farklı kültürlerle ev sahipliği yapmıştır. Osmanlı Devleti'nin bilim, sanat ve kültür alanlarında gelişmesi ile beraber İstanbul bir çekim merkezi olmuştur. Eğitim almak için çevre şehir ve ülkelerden insanlar buraya gelmiş, Ali Kuşçu gibi bilim insanları medreselerde dersler vermiştir. Padişahların tanıdığı haklar sayesinde farklı medeniyetlerden insanlar burada yaşamışlardır. Cami, sinagog, kilise gibi farklı inançlara yönelik mensup ibadethaneler İstanbul'da yan yana bulunmaktadır.

Görsel 5

Medeniyete yön vermiş Roma, Konya, Eskişehir, Bağdat, Londra, Viyana, Şanghay, Dakar gibi şehirlerin kültürel özelliklerini yansıtan görseller bulunuz. Bu görselleri sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

“İstanbul; Doğu Roma, Bizans ve Osmanlı devletlerine başkentlik yapmıştır.”

Görsel 6

ŞEHİRLE İLİŞKİMİZ

Görsel 1

Şehirle insan arasında karşılıklı bir ilişki söz konusudur. Önce insanlar kendi duygu ve düşüncelerine uygun şehirler kurarlar. Sonra şehirler, kurulmalarında etkili olan duygu ve düşünceleri gelecek nesillere aktararak insanları etkiler. Belki de bu nedenle insanları tanımak istediğimizde ilk sorduğumuz sorulardan biri "Nerelisin?"dir. Sanki aynı şehirde yaşayanlar bir uzlaşma içindedir. Alışkanlıkları, davranışları ve yaşam biçimleri benzerdir. Çünkü insanlar yaşadıkları şehirlerin kültürel dokusundan etkilendikleri gibi ekonomik, sosyal yapısından ve ikliminden de etkilenmektedir. Bulundukları ortamın imkânlarından yararlanarak hayatlarını sürdüren insanlar, o çevrenin hayat standardıyla yetişir.

İnsanın şehirle ilişkisinin başladığı ve bittiği yer, evdir. Evinden dışarıya adım attığında şehirle ilişki kurmaya başlayan insan, evine döndüğünde o ilişkiye bir süreliğine ara vermiş olur.

Şehirle kurulan ilişkiler çok farklıdır. İnsan, şehrin mimari yapısıyla olduğu kadar işlevleriyle de ilişki içindedir. Şehrin mekânları olan sokaklar, meydanlar, parklar, alışveriş mekânları, kamusal alanlar ve ibadethaneler farklı anlam ve boyutlarıyla şehirde yaşayanları etkiler. Eğitim, ticaret, ibadet, sosyalleşme, rekreasyon, sağlık, çalışma, spor ve daha birçok farklı faaliyet şehirle şehirli arasındaki ilişkilerin önemli bir kısmını oluşturmaktadır.

Evimizden çıktığımızda şehirle ilk iletişimi sokak ile başlar. Sokaklar her şehirde farklı karaktere sahiptir. Dar, geniş, kıvrımlı, dik yokuşlu, taşlı ya da denize açılan sokaklar... Sokakların yapısını şehrin yer şekilleri ve iklimi kadar insanların yaşam tarzı da belirler. Sokaklar bizi şehre ulaştırır. Bu görevinin yanı sıra sokaklar mahallenin ortak kullanım alanlarıdır. Komşuluk ilişkileri burada

gerçekleşir. "Bizim sokak" ifadesiyle şehir ilk kez burada sahiplenilir. Önce sokakla sonra da sokaktakilerle iletişim kurulur.

Evden veya apartmandan çıkıldığında sokakta karşılaşılan insanlarla selamlaşmak, onlara hatırlarını sormak iletişimi başlatır. Pencere önünde oturan ve dışarıyı izleyen birini tanımayan olsak da selamlaşmak, hem onu hem de bizi mutlu edecek hem de sokağı sahiplenmemizi sağlayacaktır. Böylece sokak bizim için güvenli bir alan hâline gelecektir.

Sokağı geçip şehrin merkezine doğru ilerlediğimizde bizi genellikle bir çarşı karşılar. Çarşı, Osmanlı şehrinde toplumsal hayatın merkezidir. Günümüzde şehirlerde yaygınlaşan alışveriş merkezleri çarşıları ilgiyi azaltsa da bu çarşılar önemini hâlâ sürdürmektedir. Hemen her türlü ürünün satıldığı bu çarşıları herkesin yolu düşer. Şehirde üretilenler, insanların ihtiyaç ve alışkanlıkları buradaki ticarete yön verir. Bazı şehirlerde bakırcıların, demircilerin ya da dokumacıların çok olması tesadüf değildir.

Şehirde yaşayan insan aynı zamanda yaşadığı mekânların yapısını da belirler. Düz damlı kerpiç evler, cumbalı ahşap evler, tek

katlı evler, çok katlı evler, kapıları sokağa açılan ya da yüksek duvarlarla çevrili bahçelere açılan evler o şehrin doğal koşulları kadar insanların yaşam biçimini de yansıtır.

İnsanın şehirle ve şehrin mekânlarıyla kurduğu ilişkinin boyutu kendisinin de şehirlilik düzeyini belirlemektedir. Çünkü şehirli olmak sadece şehirde yaşamaktan ibaret değildir. Büyük İslam düşünürü ve ilk sosyolog İbn Haldun'a göre şehirli "Şehirde geniş ve mükemmel bir surette medeni yaşayan kimse"dir. Geniş ve mükemmel surette yaşamak ise şehirde yaşamının gereklerini yerine getirmekle sağlanabilmektedir.

Yaşadıkları çevreden etkilenen insanların içinde bulundukları çevreye, şehre ve insanlara karşı sorumlulukları ve görevleri bulunmaktadır. Bunların en önemlisi; atalarından miras olarak aldıkları, binlerce yıllık geçmişi olan şehri gelecek nesillere yaşanabilir bir şehir olarak bırakma bilincidir. Çevreyi kirletmeden ve tahrip etmeden, tarihî ve kültürel dokuya zarar vermeden yaşanmalıdır. Birlikte yaşamak; anlayış ve saygı çerçevesinde komşuluktan alışverişe, trafikten gürültü yapmamaya kadar tüm insani ilişkileri, sevgiyi, yardımlaşmayı, dayanışmayı sağlamakla mümkün olur.

Akdeniz'de bir sokak

Görsel 2

2. ÜNİTE

ŞEHİRDE YAŞAM

ŞEHİRDE YAŞAM

“Yaşam mekânı olarak şehirler sosyal hayatın çok hareketli olduğu yerlerdir.”

İstanbul
Görsel 1

Şehirler, sosyal hayatın çok hareketli olduğu yerlerdir. Şehirlerde insanların gündelik yaşamlarını sürdürmelerini kolaylaştıran çok çeşitli yaşam alanları ve kurumsal yapılar bulunmaktadır. Sinema, tiyatro, lokanta, pastane, müze, galeri, kütüphane, ibadethane, otel, kahvehane, park gibi yerler sosyal yaşamın canlı olduğu mekânlardır. Bu mekân-

larda insanlar yeme, içme, ibadet etme, eğlenme gibi ihtiyaçlarını yerine getirirler. Bu yaşam alanları ve kurumlar bir şehrin siyasi, ekonomik, dinî, kültürel yaşamını ve kimliğini de yansıtır. Örneğin bir şehirdeki ibadethanelerin yapısı, kütüphanelerin çokluğu ve çeşitli kültür mekânlarının varlığı o şehri bir başka şehirden ayırt etmemizi sağlar.

Şehrin sosyal yaşamının özellikleri şunlardır:

1. Şehirlerde farklı sosyal gruplar vardır.
2. Şehirlerde insanlar birbirinden farklı işlerde çalışırlar.
3. Şehir yaşamını düzenleyen yazılı ve yazısız kurallar vardır.
4. Şehirlerde çok çeşitli kültürel faaliyetler yapılmaktadır.
5. Şehir yaşamında eğitim kurumları yaygın ve çeşitlidir.
6. Şehir yaşamının temelinde ekonomik etkinlikler önemli bir yere sahiptir.

Şehirler, kırsal alanları da içine alarak büyür. Günümüzde şehirler, önemli değişimler yaşamaktadır. Bu değişimin başında köyden kente nüfus hareketleri gelmektedir. Türkiye’de 2018 yılı verilerine göre nüfusun %93,76’sı il ve ilçe merkezlerinde yaşarken belde ve köylerde yaşayanların oranı %6,24’tür. Dolayısıyla şehirler, nüfusun çoğunluğunun yaşadığı temel yerleşim yeri hâline gelmiştir. İnsanların şehirlere göç etmelerinin çeşitli nedenleri vardır. Günümüzde ekonomik, toplumsal, kültürel, eğitim, eğlence ve güvenlik gibi nedenlerden dolayı şehirlere göç edilmektedir. Nüfustaki değişime bağlı olarak da şehirlerde çok hareketli bir yaşam vardır.

Şehirlerde nüfusun fazla olması; çevre kirliliği, trafik, yoksulluk, işsizlik, gecekondulaşma, altyapı yetersizliği, kültürel yabancılaşma gibi birçok soruna yol açmaktadır. Bireylerin birbirlerine karşı ilgisizliği, dayanışma ve yardımlaşmanın azalması, sosyal ilişkilerin zayıflaması da başka bir önemli sorun olarak ortaya çıkmıştır.

Dayanışma; bir toplumu oluşturan bireylerin duygu, düşünce ve ortak çıkar birliği ile birbirlerine bağlanmaları ve her konuda birbirlerine destek olmalarıdır. “Yardımlaşma” ise bireylerin yalnız başına üstesinden gelemeyecekleri durumlar karşısında başkalarından aldığı destek ve katkıdır.

İstanbul
Görsel 3

Sosyal yardımlaşma ve dayanışma bir milleti, toplumu, şehri ayakta tutan önemli unsurlardandır.

İnsanlar genellikle sadece ihtiyaçlarını karşılamak için birbirleri ile iletişim kurmaktadır. Bundan dolayı insanlar arasındaki dayanışma ve yardımlaşma duygusu azalmaktadır.

Bir ihtiyacı karşılamak üzere günümüzde şehirlerde profesyonel biçimde çalışan hayır ku-

rumları, dernekler, vakıflar ortaya çıkmıştır. Birreylere dinî, ahlaki, insani ilkelere dikkat ederek dayanışma ve yardımlaşma duygusunu şehir yaşamında tekrar canlandırabilirler. İslam dini yardımlaşmaya, dayanışmaya ve komşuluk ilişkilerinin gelişmesine büyük önem vermiştir. Peygamberimiz Hz. Muhammed'in "Komşusu açken tok yatan bizden değildir." hadisi komşuluk ilişkilerinin, dayanışma ve yardımlaşmanın önemini vurgulamaktadır.

Görsel 4

“Sosyal yardımlaşma ve dayanışma bir milleti, toplumu, şehri ayakta tutan önemli unsurlardandır.”

BİRLİKTELİK

DAYANIŞMA

YARDIMLAŞMA

Bir toplumun huzuru, mutluluğu, geleceği bireyler arasındaki sosyal dayanışma ve yardımlaşma ruhuna bağlıdır. Bazen insanlar sosyal hayatta kendi gayretleriyle üstesinden gelemeyecekleri sorunlarla karşı karşıya kalabilirler. Böyle durumlarda toplumsal dayanışma ve yardımlaşma içerisinde hareket edebilmek, “millet” olmanın bir gereğidir. Bu dayanışma, yardımlaşma ve birliktelik duygusunu birçok örnek olayda görmek mümkündür. Örneğin deprem ve sel gibi doğal

afetlerde insanların birbirlerine yardım etmesi bunun bir göstergesidir. Türk milleti 1999’da Marmara’da, 2011’de Van’da meydana gelen depremlerde büyük bir yardımlaşma ve dayanışma örneği göstermiştir. Türk milleti sadece doğal afetler karşısında değil toplumsal olaylar karşısında da bu dayanışma ve yardımlaşmanın en güzel örneğini vermiştir. Örneğin 15 Temmuz 2016’da hain darbe girişimine karşı milletimizin kahramanca mücadele etmesi bunun bir kanıtıdır.

MEDENİ YAŞANTININ GEREKLERİ

Görsel 1

“Medeni insan, medeni yaşam” gibi ifadeleri mutlaka duymuşsunuzdur. Bu ifadelerde geçen medeni kelimesinin ne anlama geldiğini hiç düşündünüz mü? Medeni kelimesi sözlükte “şehirleşmiş, uygar” anlamlarına gelmektedir. Şehirler çok sayıda insanın bir arada yaşadığı yerlerdir. Şehirde belirli bir düzen içerisinde, karşılıklı saygı çerçevesinde bir yaşam sürdürülmesi gerekmektedir. Medeni bir yaşantı sürdürebilmek şehirde yaşamın gereklerindendir. Şehirde yaşayan insanlar, şehir hayatını düzenleyen görgü ve nezaket kurallarına uymak durumundadır. Bu kurallar, insanların bir arada bulundukları her ortamda davranışlarını düzenler. Apartman, park, alışveriş merkezi, ibadethane ve toplu taşıma araçları insanların toplu olarak bulundukları yerlerdendir. Bu mekânlarda belirli kurallara uygun davranmak gerekir. Çünkü şehirde yaşayan

insan, şehri paylaştığı diğer insanlara karşı sorumludur. Bu sorumluluk görgü ve nezaket kurallarına uymayı gerektirir. Bakın bir arkadaşımız bu kuralları yaşamında nasıl uyguluyor:

Ben Melike, ailemle birlikte 4 katlı bir apartmanda yaşıyoruz. Evimize girerken ayakkabılarımı kapı önünde bırakmamaya dikkat ederim. Televizyonun sesini komşularımızı rahatsız edecek şekilde açmam. Ayrıca çöplerimizi

kapı önüne koyarken apartman yönetimince belirlenen saatlere uymaya özen gösteririm. Toplu taşıma araçlarını kullanırken diğer yolcuları rahatsız etmemek için yüksek sesle konuşmam. Bu araçlarda engelli, yaşlı, hamile veya çocuklu yolculara yer veririm.

Sizler de günlük hayatınızda uyduğunuz kuralları düşünerek Melike'nin söylediklerine neler ekleyebilirsiniz?

İlk Çağ düşünürlerinden Aristoteles (Aristo) "Bir şehir, farklı insanların yaşadığı mekânlardan oluşur. Benzer insanlar bir şehir meydana getiremezler." demiştir. Yani şehirlerde farklı özelliklere sahip birçok insan yaşamaktadır. Bu farklılıklara saygı göstermeli, bu farklılığın şehrimizi zenginleştirdiğini unutmamalıyız.

Şimdi şehir yaşamında uymamız gereken kuralları inceleyelim.

Görsel 2

Görsel 3

- İbadethaneler, insanların dinî inançlarının gerektirdiği şekilde ibadet ettikleri yerlerdir.
- İbadethanelere giderken temiz ve uygun kıyafetler giymeliyiz.
- İbadethanelerde yüksek sesle konuşmamalı, ibadet edenlerin dikkatini dağıtacak davranışlarda bulunmamalıyız.

Görsel 4

- Piknik alanları ve parklarda ağaçlara ve diğer bitkilere zarar vermemeliyiz.
- Diğer insanların rahatsız olacağı şekilde müzik dinlemek, gürültü yapmak gibi davranışlardan kaçınmalıyız.
- Çöplerimizi çöp kutularına atmeliyiz.

Görsel 5

- Katılacağımız törenlerin türüne uygun şekilde giyinmeli, sessizce töreni izlemeli, gerekiyorsa beğenimizi alkış gibi davranışlarla ifade etmeliyiz.
- Törene vaktinde gitmeliyiz.
- Tören akışını bozacak söz ve davranışlardan kaçınmalıyız.

Görsel 6

- Sinema ve tiyatro gibi kültür-sanat faaliyetlerinin gerçekleştiği mekânlara zamanında gitmeli, cep telefonumuzu kapatmalıyız.
- Gösteri sırasında diğer insanları rahatsız edici her tür davranıştan kaçınmalıyız.

Görsel 7

- Alışverişte, alacağımız ürünü seçerken rafları ve tezgâhı dağıtmamalı, görevlilere karşı nazik olmalıyız.
- Alışverişimiz bittikten sonra kasada sıraya girmeliyiz.
- Yaşlı, engelli, hamile ya da çocuklu kimselere öncelik vermeliyiz.

ŞEHİRİN FIRSATLARI VE RİSKLERİ

Görsel 1

ŞEHİRDE SIRADAN BİR GÜN

Sabahın erken saatleri... Şehir sakinlerinin çoğu uyurken bazıları çalışmaya başlamış bile. Temizlik işçileri caddeleri süpürüyor, ardından araçla caddeler yıkanıyor. Fırıncılar çoktan ekmek pişirmeye başlamışlar. Bazıları ise daha evlerine gitmemiş bile. Hastanedeki nöbetinden dönen doktor, güvenlik görevlileri ve daha birkaç kişi hâlâ dışarıda.

Sabahın ilerleyen saatlerinde caddeler iyice kalabalıklaşıyor. Herkes bir yerlere koşuşturuyor. Yetişkinler işe gitmek için yola çıkmış, çocuklar ise okullarına gidiyor. Şehirde pek çok okul var, tabii pek çok da öğrenci. Caddeler otobüs ve arabalarla doldu. Neyse ki bir yere ulaşmak için kullanabileceğimiz pek çok ulaşım aracı var: otobüs, metro, tren... İki araba köşede çarpışmış ve iki caddeyi de tıkamış. Araç kuyruğu uzayıp giderken insanlar işlerine vaktinde ulaşamayacakları için kaygılı.

Pazarcılar tezgâhlarını kuruyor. Dükkânlar birer birer açılıp müşteriler için hazırlanıyor. Şehirde ne çok dükkân var. Şehrin hemen çıkışında yer alan fabrikaların bacalarından dumanlar tütmeye başladı bile. Bu dumana araçların yaydığı egzoz gazları da eklenince bazen gökyüzü gri bir bulutla kaplanıyor. Müze ziyaretçilere açıldı. Öğretmenleriyle birlikte bir grup öğrenci, müzenin önünde içeri girmek için bekliyor.

Yol çalışması yapan işçiler kazı yaparken bir su borusunu patlatmışlar. Etrafa yayılan su, bir aracın kayarak kaldırılma çıkmasına neden oluyor. Kaldırımında yürüyen bir genç yaralanıyor. Hemen bir ambulans çağırılıyor. Neyse ki şehirde pek çok hastane var. Ambulans yaralıyı alarak en yakın hastaneye götürüyor.

Öğlen oldu. Herkes yemek yemek için hazırlanıyor. Öğrenciler öğlen tatilinde okul bahçesini dolduruyor. Ofis çalışanları caddedeki lokantalarda karınlarını doyuracakları bir yer arayışında. Ancak hava bozuyor. İlk yağmur damlaları düşerken insanlar şemsiyelerini açıyor ya da kapalı alanlara kaçıyor. Aniden bir kapkaççı pazarda gezen birinin çantasını çalıyor. Etraftakiler onu kovalarken ortalık karışıyor. Polis çağrılıyor.

Öğleden sonra yağmur şiddetini artırdı. Şiddetli rüzgâr, şemsiyenin altındaki insanların bile ıslanmasına neden oluyor. Okuldaki son ders bitti. Okul çıkışı parktaki spor sahasında maç yapmak için sözleşen öğrenciler koşarak evlerine gidiyor. Pazarcılar tezgâhlarını toplamak zorunda kaldı. Akşamüzeri yağmur şiddetini iyice artırdı. Sokaklar su altında kaldı. İnsanlar su birikintisi içinde karşıdan karşıya geçmekte zorlanıyor, çöplerle tıkanan mazgalları belediye işçileri açmaya çalışıyor.

Bir müddet sonra sokaklardan sanki dereler akıyor, önüne gelen her şeyi sürüklüyor. Bir mağazaya sığınan yaşlı kadın "Her yer betonla kapandı. Suyu emecek toprak kalmazsa böyle olur." diye söyleniyor. Yağmur durdu ve şehre karanlık çöktü. Dükkanlar birer birer kapanıyor, çalışanlar toplu taşıma araçlarına binmek için duraklara doğru ilerliyor. Tiyatroya giden seyirciler yerlerine oturmuş, oyunun başlamasını bekliyorlar. Sanat galerisindeki resim kursu başlamış bile.

Karanlıkta evlerine dönmeye çalışan insanlar, çevreden gelebilecek tehlikelere karşı dikkatli olmaya çalışıyor. Tenha sokaklardan geçerken her gün gazetelerde okudukları tehlikelere karşı uyanık olmaları gerektiğini hatırlıyorlar.

Okuduğunuz metinde şehrin hangi fırsat ve risklerinden söz edilmiştir? Bunlara başka neler ekleyebilirsiniz?

Günümüzde dünya nüfusunun %54'ü şehirlerde yaşamaktadır. Büyük şehirlerdeki iş imkânlarının fazlalığı, kırsal bölgelere oranla yaşam kalitesinin yüksek oluşu insanları şehirde yaşamaya yönlendiren unsurlardan bazılarıdır. Bunun yanında sağlık hizmetlerinden faydalana-bilme, devletin ve belediyelerin sağladığı hizmetlere erişimin kolay oluşu, çocuklara daha iyi eğitim sunma gibi nedenler sebebiyle insanların birçoğu şehirlerde yaşamayı tercih etmektedir. Bütün bunlar, insanların gözünde şehirleri daha önemli hâle getirmektedir.

Şehirler, insanlara birçok imkân sunmaktadır. Bu da şehirlere olan ilgiyi artırmaktadır. Fakat çok sayıda insanın bir arada yaşaması ve plansız şehirleşme, birçok sorunu da ortaya çıkarmaktadır. Bu sorunlardan bazıları; doğal afetlerle başa çıkamama, çevre kirliliği, trafik sorunu, şehre uyum problemleri ve çeşitli suçlarla karşılaşmadır. Bunlarla baş edebilmemizin en güzel yolu şehirde yaşarken karşılaşılabileceğimiz sorunların farkında olmaktır. Aynı zamanda bu sorunlara kişisel ve toplumsal olarak nasıl çözümler üretebileceğimiz üzerine düşündürmektedir.

ŞEHİRİN FIRSATLARI

Görsel 1

Eğitim Fırsatları

- Şehirler, okul öncesi eğitimden yükseköğretime kadar insanların isteklerine ve yeteneklerine göre birçok farklı eğitim kurumuna erişme imkânı sunar (meslek liseleri, güzel sanatlar lisesi, sınavla öğrenci alan liseler, özel okullar, üniversiteler).
- Derslik sayısı, spor salonu, yurt, kütüphane, atölye, laboratuvar gibi imkânlar kırsal bölgelerdeki eğitim kurumlarına göre daha fazladır.
- Öğrencilerin ilgi ve isteklerine göre çeşitli kurs, sosyal ve sportif faaliyetlere katılma imkânı vardır.
- Eğitimle alakalı konferans, seminer, sempozyum gibi etkinlikler de şehir merkezlerinde gerçekleştirilmektedir.

Görsel 2

Sağlık Fırsatları

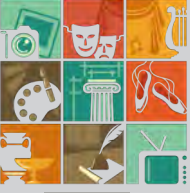
- Şehir hastaneleri, araştırma hastaneleri, tıp fakülteleri şehir merkezlerindedir.
- Şehir merkezlerinde uzman doktor ve sağlık personeli sayısı kırsala göre çok daha fazladır.
- Evde bakım hizmetlerine şehir merkezlerinde daha kolay ulaşılabilir.
- Şehir merkezlerindeki hastaneler, kırsal bölgelerdekilere göre daha donanımlıdır.

Görsel 3

İş Fırsatları

- Fabrikalar, imalathaneler, atölyeler şehir merkezlerine daha yakındır.
- Otel, lokanta gibi hizmet sektörleri genellikle şehir merkezlerindedir.
- Ticari faaliyetler daha çok şehir merkezlerinde yürütülmektedir.
- Birçok meslek alanı, şehir merkezinde faaliyet göstermekte ve insanlar yeteneklerine göre daha kolay iş bulabilmektedir.

Görsel 4

Sanat, Spor ve Sosyokültürel Fırsatları

- Sinema, tiyatro ve sergi salonları şehir merkezlerindedir.
- Şehir merkezlerinde her branştan spor kulüplerine katılabilme imkânı vardır.
- Spor müsabakalarını izleyebilme imkânı vardır.
- Sivil toplum kuruluşları şehir merkezlerinde bulunmaktadır.
- Sanatla ilgili eğitim veren kurumlar daha çok şehir merkezlerindedir.

Görsel 5

Ulaşım Fırsatları

- Toplu taşıma araçları şehirlerde daha yaygın kullanılmaktadır.
- Şehir merkezi ve çevresinde kara yolları oldukça gelişmiştir.
- Şehir merkezlerinin ulusal ve uluslararası ulaşımı kolaydır.

ŞEHİRDE KARŞILAŞILABİLECEK RİSKLER

Şehir, fırsatlar sunduğu kadar bazı riskler de içerir. Doğal afetler, şiddet, madde bağımlılığı, trafik kazaları, cinsel istismar şehirde de karşılaşılabilecek risklerden bazılarıdır.

Deprem, sel, heyelan gibi doğal afetler insanların kontrolü dışında gerçekleşir. Afetler gerekli önlemler alınmadığı takdirde can ve mal kayıplarına yol açar. Şehirlerde nüfus fazla olduğundan daha fazla zarara neden olan afetler, çoğunlukla kısa sürelerde gerçekleşir. Doğal afetleri önlemek insanoğlunun elinde olan bir durum değildir. Fakat insanlar doğal afetlere karşı bazı önlemler alarak can ve mal kayıplarını önleyebilir veya azaltabilir.

Görsel 1

Deprem

Ülkemizin yüz ölçümünün %42'si birinci derece deprem kuşağı üzerindedir. Bazı büyük şehirlerimizin birinci derece deprem bölgeleri üzerinde kurulduğu, nüfusumuzun yarısından fazlasının buralarda yaşadığı bir gerçektir. Depremlerin oluşturacağı hasarları azaltmanın en etkin iki yolu depreme dayanıklı yapılar inşa etmek ve toplum olarak depreme karşı alınacak önlemler konusunda bilinçlenmektir.

Deprem Öncesinde, Sırasında ve Sonrasında Yapılması Gerekenler:

- Binanızın depreme dayanıklılığının kontrol edilip edilmediğini öğreniniz.
- Aile bireyleri ile deprem sırasında nasıl davranacağınızı konuşunuz.
- Kitaplık, yüksek mobilya gibi kolay devrilebilir eşyalar ile ağır eşyaların duvarlara veya döşemeye sıkıca sabitlenip sabitlenmediğini kontrol ediniz. Eşyalarınızı üzerinize düşmeyecek şekilde yerleştiriniz.
- Deprem çantasını ailenizle birlikte hazırlayınız.
- Bina içinde iseniz deprem sırasında sakin olup cesaretinizi toplayınız ve koşuşmayınız.
- Sağlam bir masa, sıra, mobilya yanına çömelerek başınızı koruyunuz. Pozisyonunuzu sallantı duruncaya kadar değiştirmeyiniz.
- Bina içinde kalınız. Tiyatro, okul gibi kalabalık yerlerde iseniz kesinlikle merdivenlere, asansörlere panikle koşmayınız.
- Bina dışında iseniz binalardan dökülecek yıkıntı ve camlardan, elektrik direk ve tellerinden uzakta, güvenli bir yerde depremin durmasını bekleyiniz.
- Köprü, üst geçit ve tünellerden uzak durunuz. Eğer mümkünse ağaç, direk ve enerji nakil hatlarından uzakta kalınız.

Görsel 2

- Büyük bir depremden sonra artçı depremler mutlaka devam edecektir. Bu depremlere karşı hazırlıklı olunuz.
- Özellikle ilk üç gün içerisinde yetkililer izin vermedikçe sağlam evlerinize dahi girmeyiniz. Aile bireylerinizi bir arada tutunuz ve açık bir yerde bekleyiniz.
- Varsa yaralılara ilk yardım yapınız.
- Evinizi veya binanızı terk ederken kalın tabanlı ayakkabılarınızı giyiniz. Yanınıza kıymetli eşyalarınızı, kalın giyecek, battaniye, biraz içme suyu ve yiyecek alınız.
- Enkaz ve yıkıntılar arasında, cadde ve sokaklarda gelişigüzel dolaşmayınız.

Sel

Seller doğal afetlerin en yaygınlarından biridir. Bazı sel olayları birkaç gün içinde meydana gelirken ani sel baskınları birkaç dakika içinde yaşadığımız çevrenin sular altında kalmasına sebep olabilir. Sel felaketleri maddi zarara yol açmakta hatta bu felaketler sonucu can kayıpları da yaşanmaktadır. Çarpık şehirleşme sonucu dere yataklarının doldurulup imara açılması, nehir yataklarının değiştirilmesi ve altyapı yetersizlikleri sel felaketlerinin yaşanmasının başlıca sebepleridir. Eğer sel tehlikesi olan bir çevrede yaşıyorsak bulunduğumuz çevrede selin ortalama yüksekliğinin ne olabileceğini öğrenmeye çalışmalıyız. Acil durum eylem planları hakkında önceden bilgi edinmeliyiz. Ayrıca sel anında tahliye yollarını, sığınabileceğimiz yerleri öğrenip tahliye için hazırlıklı olmalıyız.

Görsel 3

Trafik Güvenliği

Ülkemizde meydana gelen trafik kazaları sonucu her yıl binlerce vatandaşımız hayatını kaybetmekte, on binlercesi de yaralanmaktadır. Türkiye’de ve dünyada meydana gelen trafik kazalarında en büyük kusur insana aittir. İnsanlar trafikte sürücü, yaya ve yolcu olarak farklı roller üstlenmektedir. Bu yüzden özellikle kalabalık şehirlerde yaşıyorsak hepimiz trafik güvenliği bilincine sahip, çevresine karşı sorumluluklarını bilen bireyler olmalıyız.

Trafikte yaya olarak uymamız gereken kurallar:

- Cadde ve sokaklarda kaldırımdan yürümeliyiz.
- Yaya kaldırımı olmayan yerlerde yolun solundan yürümeliyiz.
- Karşıdan karşıya geçerken önce sola, sonra sağa, daha sonra yine sola bakıp öyle geçmeliyiz. Kesinlikle yaya geçidini kullanmalıyız.

Görsel 4

- Duran bir taşıtın önünden ve arkasından geçmemeliyiz.
- Trafik polisinin işaretlerine uymalıyız.
- Trafik polisinin olmadığı yerlerde trafik işaretlerine dikkat etmeliyiz.
- Trafik lambası kırmızı yanarken kesinlikle karşıdan karşıya geçmemeliyiz.
- Taşıtlara hiçbir nedenle asılmamalıyız.
- Taşıtlardan inerken taşıtın tam olarak durmasını beklemeliyiz.
- Karanlıkta açık renkli kıyafetler giyerek yola çıkmalı ve yolun solundan yürümeliyiz.

Şiddet

Hepimiz günlük hayatımızda çevremizdeki insanlarla ilişkiler kurarız. Bu ilişkilerin sağlıklı olarak yürütülebilmesi her şeyden önce karşılıklı saygı ile mümkündür. Evimizde, okulumuzda ve sosyal hayatımızda karşılaşacağımız sorunların en iyi çözüm yolu konuşarak meseleyi halletmektir. Aldığımız bütün bu önlemlere rağmen fiziksel ve ruhsal olarak bir şiddet durumu ile karşılaşabiliriz. Böyle durumları ailemizle, okul yönetimiyle, öğretmenlerimizle veya rehberlik servisiyle mutlaka paylaşmalı, onlardan yardım istemeliyiz. Gerçek duygu ve düşüncelerin yansıtıldığı açık bir iletişim, karşı tarafın ihtiyacına saygılı ve güvene dayalı ilişkilerle gerçekleşir. Sorunu net bir şekilde tanımlamak şiddete gerek kalmadan çatışmanın olumlu sonuçlanmasını, her iki tarafın da kazanmasını sağlayacaktır.

Görsel 5

Görsel 6

Engelsiz Yaşam

“Benim adım Mert. Yürüme engelliyim. Sadece bacaklarımı kullanamıyorum, o kadar. Bu yüzden bir tekerlekli sandalyem var. Ülkemizde yürüyemeyen, konuşamayan, işitemeyen, göremeyen ya da zihinsel engeli olan milyonlarca insanın olduğunu biliyor musunuz? Siz de şaşırdınız değil mi? Çünkü etrafta çok fazla engelli görmüyorsunuz. Peki, neden?”

Görsel 1

Mert’in sorusuna ne cevap verirsiniz?

Ülkemizde engelli yurttaşlarımız toplumun önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Engelli bireyler özel mekânlarını belli bir oranda kendi ihtiyaçları doğrultusunda düzenlemektedir. Ancak yaşadıkları mekândan dışarıya adım attıklarında, kentsel/kamusal mekânlara ulaşabilme ve bu mekânları rahat bir şekilde kullanabilmede birçok sorunla karşılaşmaktadır.

Onların kentsel yaşama katılım alanındaki ihtiyaçları, engelli olmayan yurttaşlarımızla aynıdır. Bu nedenle tüm yurttaşların kent mekânlarına ulaşmasını sağlamak çok önemlidir. Engelli bireyler de bir başkasının yardımına ihtiyaç duymadan işe, okula, alışverişe, spor alanlarına, parklara, ibadethanelere kolaylıkla gidebilmelidir. Bunun için öncelikle ulaşım olmak üzere şehirlerin alt-

yapılarının düzenlenmesi gerekir. Bunu sağlamak en başta belediyelerin görevidir.

Şehirlerin mimari planlanmasının temel amacı, kullanıcıların ihtiyaçlarını tam anlamıyla karşılamaktır. Kısaca tasarımın merkezinde kullanıcı vardır. Fiziksel mekânlar söz konusu olduğunda kullanıcı profili çok çeşitli ve değişkendir. Yaşlılar, kalıcı ve geçici engelliler, hamileler de bu kullanıcı kitlesi dâhilindedir. Toplumdaki tüm bireyler için fiziksel yeterlilik geçici bir durumdur. Engelsiz yaşam alanına yalnızca engelli bireyler ihtiyaç duymaz. Herkes yaşamının bir bölümünde bazı kısıtlılıklarla yaşamak durumunda kalabilir. Bir çocuğun, bir hamilenin ya da kol veya bacağı kırılmış bir kişinin, çocuk arabasıyla çocuğunu gezdiren bir ebeveynin, yaşlı bir kişinin hareket kabiliyetleri bu kısıtlılıklara örnek gösterilebilir.

Görsel 2

Engelli bireylere engelsiz bir şehir hayatı sunmak onların kendilerini gerçekleştirmelerine imkân tanıyarak daha kaliteli bir yaşam sürdürmelerini sağlayacaktır. İsteddiği zaman, istediği saatte dışarıda kimseye muhtaç olmadan dolaşabilmek, alışverişini yapıp bir çay bahçesinde çay yudumlayabilmek, yeni çıkan bir filmi akranlarıyla birlikte sinemada izleyebilmek, ibadetlerini yerine getirmek vb. durumlar hiçbir zaman sorun olmamalıdır. Engelli birey bütün bunları özgürce yapabilmelidir. Bunun için öncelikle ulaşım olmak üzere şehirlerin altyapılarının düzenlenmesi gerekir.

Şimdi engelsiz yaşam alanlarını doğru uygulayan şehirlerden birkaç örnek inceleyelim:

- Kaldırımlar yüksek olmamalı, genişlikleri bir tekerlekli sandalye veya bebek arabası gibi araçların sığacağı boyutta olmalıdır. Kaldırımdaki rampalar bu araçların iniş çıkışlarını kolaylaştıracak genişlikte ve eğimde olmalıdır. Yaya kaldırımında güzergâhın görme engelliler tarafından baston ile kolaylıkla algılanmasını sağlayıcı, hissedilebilir yüzeylerden oluşan kılavuz izler olmalıdır.
- Engelli vatandaşların güvenli bir şekilde kullanabileceği görsel ve sesli uyarı sistemleri olmalıdır.
- Toplu taşıma araçlarındaki rampa sistemi sayesinde bebek arabasıyla ya da engelli aracıyla ulaşım araçlarına rahatça binilebilmelidir.
- Üst geçitlerde bedensel engellilerin kullanabilmesi için asansörler bulunmalıdır.
- Engellilerin spor ve eğlence amaçlı faaliyetlerde bulunmaları için plaj, spor salonu, sinema, tiyatro gibi yerlerde gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

Görsel 3

ŞEHİRDEKİ

DİĞER CANLILAR

Görsel 1

Şehir sadece insanlardan, binalardan, yollar-
dan ve araçlardan oluşmaz. Ağaçları, çiçek-
leri, insanları ve hayvanlarıyla bir bütündür.
Şehirde insanlar kadar diğer canlıların da
yaşama hakkı vardır. Bu yüzden insan, di-
ğer canlıların da haklarını gözetmeli; onlara
karşı merhametli ve duyarlı olmalıdır. Diğer
canlılara karşı duyarlı olmak, yaşadığımız
çevrenin doğal koşullarının ve çeşitliliğinin
korunmasıyla mümkündür. Bilim insanları,
insan hayatının devamı için doğadaki çeşit-
liliğin sürdürülmesi gerektiğini vurgulamak-
tadır. Bu nedenle, şehrimizde yaşayan diğer
canlıları da düşünerek hareket etmeliyiz.

Hem geçmişte hem de günümüzde insanla-

rın doğaya ve diğer canlılara karşı duyarlılık-
larının birçok örneği vardır. Sakarya Büyükşehir
Belediyesi, Arifiye ilçesinde gerçekleştirdiği
yol yapımı sırasında 270 yaşındaki çınar ağa-
cına zarar vermemek için yol projesini değiş-
tirmiştir. İzmir Büyükşehir Belediyesi de arala-
rında yüz yıllık çınarların bulunduğu 50 ağacı
koruma altına alarak bu ağaçların bakımını
yapmıştır. Ülkemizin birçok şehrinde hayvan
barınakları kurulmuştur. Bu sayede sokak
hayvanlarının bakım, barınma ve sağlık hiz-
metleri karşılanmaktadır.

Atalarımız sıcak günlerde kuşların su içme-
si, kanadı kırık leyleklerin tedavisi, dağda aç
kalan kurtlara et verilmesi, sokak köpek-
le-

rine yiyecek temini, yaralı atların iyileştirilmesi için vakıflar kurmuşlardır. Ayrıca cami, medrese, saray gibi binaların güneş alan ve rüzgâr vurmeyen cephelerinde, insanların ulaşamayacağı yükseklikte kuş evleri yapmışlardır.

1930 yılında Ulu Önder Atatürk Yalova'da köşkün çatısına zarar verdiği için çınar ağacının dallarının kesilmesine razı olmamıştır. Ağacın dallarının kesilmesinin yerine binanın tramvay rayları üzerinde biraz ileriye alınmasını emretmiştir. Bu olaydan dolayı günümüzde bu köşk "Yürüyen Köşk" olarak anılmaktadır. Şehir; tabiatın, yeşilden, maviden, şefkat ve duyarlılıklardan yoksunluk demek değildir. Aksine şehir; güzelliğin, şefkatin ve duyarlılığın sembolüdür. Atalarımızın yüzyıllar boyunca sergilediği duyarlılığı ve şefkati biz de şehrimizdeki diğer canlılara karşı göstermeliyiz. Aşağıda bu konuda neler yapabileceğimiz ile ilgili birkaç örnek uygulama okuyacaksınız.

Siz de çevrenizde gördüğünüz veya yaptığınız uygulamaları söyleyiniz.

- Kamuya açık parklar, bahçeler ve ağaçlıklı yollar bizim için sadece bir hava değişikliği anlamına gelmez, bunlar şehrin ve şehir sakinlerinin ciğerleridir adeta. Buradaki bitki ve hayvanları korumalı, onlara zarar vermemeliyiz.
- Kuşların ulaşabileceği yerlere yiyecek ve su bırakabiliriz. Kuşlar bunları fark edip yiyecek ve o yere tekrar gelecektir.
- Basit malzemeler kullanarak yapacağımız kedi ve köpek evleri ile onların soğuktan korunmasına biraz olsun yardımcı olabiliriz.

Evde kullanmadığımız battaniyeler ile onlar için sıcak bir yuva yapabiliriz.

- Soğukta kedilerin 6, köpeklerin 17 saat aç kalırlarsa donarak öldüklerini biliyor muydunuz? Onların vücut sistemleri yemek yiyerek ısı salgılayabiliyor. Kedi ve köpeklerin ulaşabileceği yerlere yiyecek ve biraz su bırakarak onların hayatını kurtarabiliriz.
- Yaralı ve hasta olduğunu düşündüğümüz bir hayvan gördüğümüzde yetkililere bildirmeliyiz. Belediyeler yaralı hayvanları alıp tedavi etmektedir.

Ülkemizde hayvanlara iyi ve uygun muamele edilmesini; hayvanların rahat yaşamalarını, onların en iyi şekilde korunmalarını; her türlü mağduriyetlerinin önlenmesini sağlamak amacıyla 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu çıkarılmıştır.

Bu kanuna aykırı davranmanın suç olduğunu ve bu suçu işleyenlerin cezalandırıldığını biliyor muydunuz?

3. ÜNİTE

ŞEHİRİMİ TANIYORUM

SAMSUN'UN COĞRAFİ KONUMU VE COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ

“Samsun, konumu itibarıyla Karadeniz sahil şeridi ulaşım ağının ana geçiş merkezinde bulunmaktadır.”

Karadeniz sahil şeridinin orta bölümünde yer alan Samsun'un, kuzeyinde Karadeniz, batısında Sinop ve Çorum, güneyinde Amasya ve Tokat, doğusunda ise Ordu şehri yer almaktadır. Samsun, konumu itibarıyla Karadeniz sahil şeridi ulaşım ağının ana geçiş merkezinde bulunmaktadır. Ulaşım imkânlarının diğer şehirlere göre daha iyi olması, bir limanın bulunması şehrimizin merkezi konumunu güçlendirmektedir.

Görsel 1

Şehrimizin kıyı kesimleri Karadeniz ikliminin etkisi altındadır. Sahil kesimlerinde yazlar sıcak, kışlar ılıman geçmektedir. En yağışlı mevsim ise sonbahardır. İç kesimlere doğru gidildikçe ortalama sıcaklıklar düşer. Yükseltinin artmasından dolayı buralarda kış sıcaklıkları kıyı kesimine göre daha düşük seviyededir. Bu bölgelerde en yağışlı mevsim ise ilkbahardır.

SAMSUN	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıllık
Ölçüm Periyodu (1929-2018)													
Ortalama Sıcaklık °C	7.0	7.0	7.9	11.2	15.6	20.3	23.3	23.6	20.1	16.2	12.5	9.3	14.5
Ortalama En Yüksek Sıcaklık °C	10.7	11.0	12.1	15.3	19.1	23.6	26.5	27.1	23.9	20.3	16.7	13.0	18.3
Ortalama En Düşük Sıcaklık °C	4.0	3.9	4.6	8.7	12.1	16.1	19.1	19.6	16.5	12.9	9.3	6.3	11.0
Ortalama Güneşlenme Süresi (saat)	2.7	3.2	3.6	4.7	6.2	8.3	8.8	8.2	6.3	4.6	3.7	2.7	63.0
Ortalama Yağışlı Gün Sayısı	13.5	13.6	15.2	13.5	12.6	9.2	5.9	6.3	9.6	12.0	12.0	13.0	136.4

Bitki Örtüsü

Samsun, bitki örtüsü bakımından oldukça zengindir. Ancak şehrimizin kıyı bölgeleri ile iç kesimleri arasında bitki örtüsü bakımından farklılıklar bulunmaktadır. Kıyı ve iç kesimler arasındaki iklim farkı, yağış miktarlarındaki değişiklik, sulak alanlar ve akarsu vadileri bu farklılığa neden olmaktadır. Samsun'un bitki örtüsünü üç grupta toplayabiliriz:

- 1. Orman:** Şehrimizde ormanlar deniz seviyesinden başlayıp 1500 m yüksekliğe kadar çıkmaktadır. Kayın, gürgen, kestane, sarıçam ve meşe başlıca ağaç türleridir.
- 2. Çalı (ağaççık):** Bu türler hem kıyı kuşağında hem de iç kesimlerde orman vasfını kaybetmiş bölgelerde görülür. Mersin, orman gülü, karaçalı, geyik dikenini vb.
- 3. Ot:** Yaygın olarak iç kesimlerdeki yüksek dağlarda ve kıyı kesimlerde özellikle Yeşilırmak ve Kızılırmak deltalarında rastlanmaktadır. Kum zambağı, sütleğen, deniz yoncası vb.

Endemik Türler

Endemik: Dünyanın sadece herhangi bir yerinde yetişen canlı topluma (bitki örtüsüne) denir.

- Samsun Orman ve Su İşleri 11. Bölge Müdürlüğünün “Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Envanter Projesi” kapsamında şehrimizde 147 tane endemik bitki tespit edilmiştir. Samsun lohusaotu, ana-kekik, çalı mürdümü, Samsun madımağı, minik sümbül şehrimizde yetişen endemik bitki türlerinden bazılarıdır.

Samsun lohusaotu dünya üzerinde sadece Samsun’da yetişir.

Samsun Lohusaotu
Görsel 3

Samsun Madımağı
Görsel 4

Akarsular

- Kızılırmak, Yeşilirmak, Terme Çayı, Abdal Çayı, Mert Çayı, Kürtün Çayı, Engiz Çayı, Yakakent Çayı, Değirmen Deresi, Kocaman Çayı, Tersakan Çayı.

Kızılırmak 1182 km uzunluğu ile Türkiye'nin kendi sınırları içinde denize ulaşan en uzun nehridir.

Bafra-Kızılırmak
Görsel 5

Ovalar

- Bafra Ovası, Çarşamba Ovası, Lâdik Ovası, Havza Ovası.

Bafra ve Çarşamba ovaları Türkiye'nin ikinci ve üçüncü büyük delta ovalarıdır.

Bafra Ovası
Görsel 6

Dağlar

- Canik Dağları, Çangal Dağları, Sıralı Dağlar, Kunduz Dağları, Nebyan Dağları, Kocadağ, Akdağ, Hacılar Dağı.

Samsun'un en yüksek dağı 2058 m yüksekliğe sahip Akdağ'dır.

Lâdik-Akdağ
Görsel 7

Göller

- Lâdik Gölü, Balık Gölü, Gernek Gölü, Liman Gölü, Uzun Göl, Simenlik (Simenit) Gölü, Akgöl, Dumanlı Göl, Altinkaya Baraj Gölü, Derbent Baraj Gölü, Çakmak Baraj Gölü, Suat Uğurlu Baraj Gölü.

YAŞADIĞI ŞEHİRDE İNSAN VE DOĞA ETKİLEŞİMİ

“Mimari, insanların yaşadıkları çevreyle ilişkilerinin somut olarak gözlenebileceği unsurlardan biridir.”

Yaşanılan bölgenin coğrafi özellikleri insan üzerinde doğrudan etkilidir. Farklı coğrafyalarda yaşayan insanların barınma, giyim, yeme vb. alışkanlıklarında farklılıklar göze çarpar. Örneğin kutuplarda yaşayanlar kalın giysiler giyerken Ekvator bölgesinde yaşayanlar ince giysiler giyerler. Kurak yerlerde yapı malzemesi olarak kerpiç kullanılırken ormanlık bölgelerde ahşap kullanılır. Bu da doğanın insan yaşamı üzerindeki etkisine örnek gösterilebilir. Bu farklar büyük ölçekte olmasa da aynı bölgede farklı doğa koşullarında yaşayan insanlar için de geçerlidir.

Şehrimizde sahilden iç kesimlere doğru gildikçe iklim farklılaşmakta ve coğrafi yapı değişmektedir. Bu durum az da olsa yeme içme, giyim kuşam ve barınma gibi farkların doğmasına sebep olmuştur.

Şehrimizin Karadeniz'e kıyısının olması sahil kesimlerinde balıkçılığın ön plana çıkmasını sağlamıştır. Baraj gölleri, lagün gölleri ve akarsularının fazla olmasından dolayı şehrimiz iç su balıkçılığında da önemli bir yere sahiptir.

Şehrimizde balıkçılığın yaygın oluşu yeme içme alışkanlığında balığın önemli bir yere sahip olmasını sağlamıştır. Karadeniz’de oldukça sevilen ve tüketilen bir balık olan hamsinin yanında istavrit, çinekop, levrek, kefal, palamut, kalkan, tirsi gibi balıklardan yapılan yemekler Samsun mutfağında önemli yer tutmaktadır. Ayrıca şehrimizdeki göllerde sazan ve turna balığı da avlanmaktadır.

Türk mutfağı içinde özel bir yere sahip olan Samsun mutfağı; Karadeniz, Anadolu, Balkan ve Kafkas mutfaklarının izlerini taşımaktadır. Bölgeye özgü bitkilerden çorba, tencere yemekleri ve turşu yapılmaktadır. Karadeniz mutfağının başlıca malzemeleri olan mısır, lahana ve fasulye Samsun mutfağında da birçok yemekte kullanılır. Bitki örtüsünün zengin olması bölgede yapılan ot yemeklerini de çeşitlendirmiştir. Hatta şehrimizde her yıl “Ot Yemekleri Festivali” düzenlenmektedir. Doğada yetişen largon, kırçan, ısırgan, kaldırayak, madımak, hünük bitkilerinden kavurma ve çorba yapılmaktadır.

Şehrimizin Havza, Lâdik, Kavak, Asarcık ve Vezirköprü ilçelerinde kümes hayvancılığı yaygın olarak yapılmaktadır. Bu ilçelerde kaz tiridi oldukça meşhurdur. Türk Patent ve Marka Kurumu tarafından bu bölgelere “Samsun Kaz Tiridi” coğrafi işareti verilmiştir.

Hamsili Pilav

Kaldırayak Kavurma

Kaz Tiridi

Aşağıdaki görselde şehrimize ait coğrafi işaretli ürünler ve yerleri gösterilmiştir.

Görsel 5

Tarihi Vezirköprü Evi
Görsel 6

Samsun'da ortalama 169 gün kış, 122 gün yaz mevsimi şartları hüküm sürmektedir. Bundan dolayı giyim kuşamda kışlık giyecekler daha fazla yer tutmaktadır. Şehrimizin iç kesimlerinde bulunan Lâdik, Havza, Vezirköprü, Asarcık, Ayvacık ve Salıpazarı ilçelerinde yükseklik daha fazladır. Bu ilçeler kıyı kesimlere göre daha düşük ortalama sıcaklığa sahiptir. Bu sıcaklık farkı şehrimizin iç bölgelerinde yaşayan insanların giyim kuşam kültüründe de etkili olmuştur. İç bölgelerde sahil kesimlerine göre daha kalın ve kışlık kıyafetler tercih edilmektedir. Yaz mevsiminde ise sahil kesiminde nem oranının fazlalığından dolayı açık renkli, rahat ve bol kıyafetler tercih edilmektedir.

Mimari, insanların yaşadıkları çevreyle ilişkilerinin somut olarak gözlenebileceği unsurlardan biridir. Yöresel mimaride coğrafi koşullar, yörede bulunması kolay olan malzemeler ve insanların sahip olduğu kültür belirleyici olmaktadır.

Samsun genelindeki eski mimari eserlerde çoğunlukla ahşap ve kâgir yapı tekniklerinin kullanıldığını görürüz. Fakat coğrafi özellikler şehrimizdeki sivil mimari yapılarda da farklılıklara neden olmuştur. Yeşil alanların sık ancak iklimin rutubetli olduğu kıyı kesimlerindeki geleneksel meskenlerde ahşap malzeme daha fazla tercih edilmiştir. Havza, Vezirköprü ve Lâdik gibi iç kesimlerdeki ilçelerde Anadolu'nun geleneksel mimarisini yansıtan yığma taş, kâgir ve kerpiç evlere rastlanmaktadır.

Lâdik Kâgir Yapı Örneği
Görsel 7

Vezirköprü Fazıl Ahmet Paşa
Medresesi (Taş Medrese)

Görsel 8

Resmî binalar, cami, han, hamam ve çeşme gibi yapılarda çoğunlukla taş kullanılmıştır.

Samsun mimarisinde Doğu Karadeniz mimarisinin de etkileri görülmektedir. Bu mimari yapıda özellikle köylerde toprağın neminden korunmak için taşlara oturtularak zeminden yüksektirilmiş evlere rastlanmaktadır.

Tarihi Alaçam Evi

Görsel 9

Şehrimizde yeni meskenlerin çoğu birbirine benzeyen betonarme binalardan oluşmaktadır. Bunda da betonarme yapıların uzun kullanım ömrüne sahip olması, maliyetlerinin düşük olması, inşaat teknolojisindeki gelişmeler etkili olmuştur.

SAMSUN ŞEHİRİ VE NÜFUSU

“Samsun'da nüfus ve yerleşmenin dağılışında yeryüzü şekillerinin etkisi büyüktür.”

Görsel 1

Nüfusun Dağılımı

Karadeniz'in en büyük şehri olan Samsun nüfus bakımından Türkiye'nin 16. büyük şehridir. 2018 yılı verilerine göre şehrimizin toplam nüfusu 1 milyon 335 bin 716'dır. Buna göre şehrimizde erkek nüfusu 662.086, kadın nüfusu ise 673.630'dur. Yüzde olarak söyleyecek olursak şehrimizin nüfusunun %49,57'si erkek, %50,43'ü kadındır.

Nüfusun Yaşlara Göre Dağılımı

Şehrimizde 0-20 yaş aralığındaki kişiler nüfusun %28,2'sini oluşturmaktadır. 20-45 yaş aralığındakiler nüfusun %36,1'ini, 45-65 yaş aralığındakiler %24,5'ini, 65 yaş üstü kişiler ise %11,1'ini oluşturmaktadır.

Toplam Doğurganlık Hızı

Nüfusun yapısını ve artış hızını belirleyen bazı faktörler vardır. Doğurganlık hızı, ölüm hızı, göç hızı ve yapısı bu faktörlerin başında yer alır. Toplam doğurganlık hızı; bir kadının, doğurduğu dönem boyunca doğurabileceği ortalama çocuk sayısıdır.

Samsun Şehrinin İlçelere Göre Nüfusu (2019)

Samsun İlçeleri	Nüfus
Alaçam	25.854
Asarcık	17.628
Atakum	202.618
Ayvacık	21.847
Bafra	142.210
Canik	97.564
Çarşamba	138.840
Havza	40.194
İlkadım	332.230
Kavak	21.692
Lâdik	16.734
Salıpazarı	22.923
Tekkeköy	52.258
Terme	72.354
Vezirköprü	95.569
Yakakent	8.864
19 Mayıs	26.337
Samsun Toplam Nüfusu	1.335.716

www.samsunnufus.gov.tr

Göçle Gelenlerin Mekânsal Dağılımı

Şehrimizdeki Ayvacık, Vezirköprü, Asarcık, Salıpazarı, Alaçam ve Havza ilçeleri göçler nedeniyle nüfus kaybetmektedir. Atakum ise en fazla göç alan ilçemizdir. Atakum; Ondokuz Mayıs Üniversitesine yakınlığı, yeni yerleşim yeri olması, sahili ve kumsalı ile ilgi görmekte ve göç almaktadır. Samsun Atakum sahilinde mavi bayrak almış plajlar bulunmaktadır.

Samsun-Atakum
Görsel 2

ŞEHİRİMİZDE İSTİHDAM

Şehrimizin organize sanayi bölgelerinde üretimde olan 137 işletme vardır. Bu işletmelerde toplam 6 bin 552 kişi çalışmaktadır. Şehrimizde sanayi ve hizmet sektöründe çalışan sayısı son dönemlerde artmıştır. Fakat tarım sektöründe çalışan sayısı diğer sektörlerle göre daha fazladır. Mesleklere göre çalışan sayısı oranları şu şekildedir: Tarım, hayvancılık, avcılık, ormancılık ve su ürünlerinde çalışanlar %41; hizmet ve satış elemanları %11,9; sanatkârlar ve ilgili işlerde çalışanlar %10,1'dir.

Şehrimizde işsizlik oranı %6,6, iş gücüne katılma oranı ise %50,5'tir. Erkeklerde çalışan kişi oranı %64, kadınlarda %32, genele bakıldığında ise bu oran %47,2'dir. Samsun; en düşük işsizlik oranına sahip yirmi altıncı şehirdir. Çalışan kişi oranında ise 81 şehir içerisinde 41. sıradadır. Şehrimizin de içinde bulunduğu TR83 bölgesinde Çorum, Amasya ve Tokat da yer almaktadır. Bu bölgede çalışan kişilerin %42,2'si tarım, %18,8'i sanayi, %39'u da hizmet sektöründedir.

İnsanların ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için bir gelire sahip olmaları gerekir. Bu yüzden istihdam piyasası önem taşımaktadır. Kişilerin eğitim aldıkları alanda çalışması önemlidir. Aynı zamanda çalışma koşullarının ve ücretlerin iyi olması kalkınma açısından büyük önem taşımaktadır.

Şehrimizde Sektörlere ve Cinsiyete Göre Çalışan Sayısı

Sektörler	Kadın	Erkek	Toplam
İmalat	4.359	11.805	16.164
Toptan ve Perakende Ticaret	2.635	6.474	9.109
Ulaştırma ve Depolama	552	4.046	4.598
İnşaat	310	3.989	4.298
İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri	2.535	1.573	4.109
İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri	1.003	1.897	2.900
Konaklama ve Yiyecek Hizmetleri Faaliyetleri	893	1.916	2.809
Eğitim	992	719	1.711
Bilgi ve İletişim	681	789	1.470
Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtımı	162	701	863
Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler	150	429	579
Diğer Hizmet Faaliyetleri	81	231	311
Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlence ve Spor	19	79	98
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	6	88	94
Finans ve Sigorta Faaliyetleri	26	36	62
Su Temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve İyileştirme Faaliyetleri	14	26	41
Gayrimenkul Faaliyetleri	0	0	0
Genel Toplam	14.418	34.798	49.216

Samsun'da Nüfusun Dağılışına Etki Eden Faktörler

1. Fiziki Faktörler

Kıyı ile iç bölgeler arasındaki iklim farkı nüfus ve yerleşmenin kıyı kesimde toplanmasında etkili olmuştur.

Şehrimizde nüfus ve yerleşmenin dağılışı yüzey şekillerinin etkisi büyüktür. Nüfus, şehrimizde çoğunlukla kıyı kuşağındaki denize bakan hafif eğimli yamaçlar ile delta düzlüklerinde toplanmıştır.

Canik Dağları'nın yüksek kesimleri hariç, şehrimizin hemen her yerinde nüfus ve yerleşme az veya çok vardır. İç kesimlerde özellikle platoların bulunduğu yerlerde toplu yerleşmeler hâkimdir. Fakat dağlık bölgelerin yamaç kısımlarında dağınık yerleşme görülür. Bu dağınık yerleşmeler Doğu Karadeniz Bölümü'nde görülen ve tek tek evlerden meydana gelen yerleşme şeklinin benzeridir.

Bafra ve Çarşamba ovalarında da dağınık yerleşmeler görülür. Bunun sebebi (göçmenlerin dağınık olarak yerleştirilmesi gibi tarihsel faktörler yanında) fiziki nedenlere dayanmaktadır. Taban suyunun yüksek olması, hem tarımsal faaliyetleri hem de buna bağlı olarak nüfus dağılışı olumsuz etkilemektedir.

Samsun-İlkadım
Görsel 3

2. Beşerî Faktörler

Beşerî faktörler nüfus dağılışına etki eden faktörlerdendir. Özellikle Kafkasya'dan ve Balkanlardan şehrimize göçenleri buna örnek gösterebiliriz. Şehrimizde çimento, gübre, bakır, yapay jüt, oto yedek parçası, mobilya, tekstil, demir, hazır giyim, ilaç, bakır, azot, yem ve tıbbi aletler gibi birçok alanda üretim yapılmaktadır. Çok farklı alanlarda üretim yapılması hem kırsal alandan hem de başka şehirlerden şehrimize göçü artırmıştır. Çalışmak için gelenlerin çoğu şehrimizin merkezinde yaşamaktadır.

Çarşamba ve Bafra Ovalarında sebze yetiştiriciliğinin yanında fındık yetiştiriciliği de yapılmaktadır. Bu durum nüfusun yerleşimine etki etmektedir. Şehrimizde balıkçılık sektörü çok sayıda kişinin kıyı kesimlerde yaşamasına imkân sağlamıştır.

Başta tütün olmak üzere buğday, ayçiçeği, şeker pancarı gibi sanayi bitkileri yetiştiriciliği kalabalık ve büyük köyleri ayakta tutmuştur. Samsun'da medikal sektörde pek çok ürün üretilmekte ve bu ürünler 70 ülkeye ihraç edilmektedir.

Görsel 4

Şehrimizde Devlet Su İşleri (DSİ), Karayolları ve İller Bankası gibi kurumların bölge müdürlükleri bulunmaktadır. Devlet ve özel sektöre ait banka, sigorta vb. kurumlar ile bazı şirket ve kuruluşların bölge yönetimlerinin de şehrimizde olması nüfus yapısını etkilemektedir.

Samsun-İlkadım
Görsel 5

Şehrimiz, Karadeniz ile İç Anadolu arasında köprü vazifesi görmektedir. Ulaşım kolaylığı, deniz ve hava limanlarının olması, demir yolu ve kara yolu bağlantılarına sahip olması şehrimizin önemini artırmaktadır. Şehrimiz bu özelliklerinden dolayı nakliyecilik alanında çok sayıda kişiye iş imkânı sunmaktadır. Eğitim, sağlık, bankacılık gibi alanlarda da birçok olanağa sahiptir. Eğitim ve sağlık alanındaki imkânları şehrimizdeki nüfus hareketini etkilemektedir.

Şehrimiz üniversite ve askerî tesislere bağlı olarak dışarıdan nüfus çekmektedir. Çok sayıda memur ve ailesine ev sahipliği yapmaktadır. Bu durum şehrimizdeki nüfusu etkileyen etmenlerdendir.

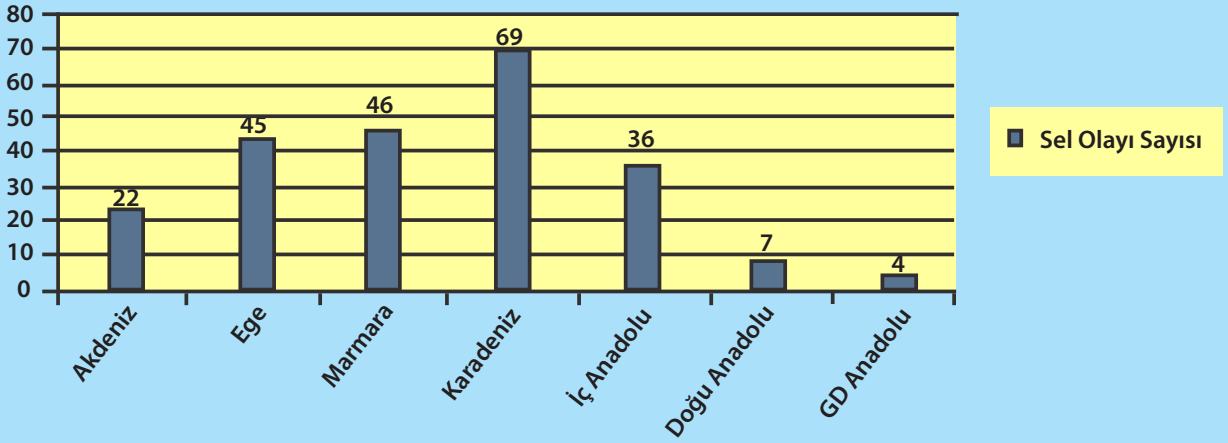
Uzun sahil şeridi, geniş plajlar, termal kaynaklar vb. şehrimizdeki turizm potansiyelini artırmaktadır. Örneğin Havza ilçesinde termal turizme bağlı olarak yerleşmeler yoğunudur. Kuruçay'da bulunan yazlıklar da mevsimlik yerleşmeleri ortaya çıkarmıştır.

SAMSUN ŞEHİRİ VE

DOĞAL AFETLER

“Sel ağız yuva tutmaz. Yeldim yeldim yeledim, emekle-
rimi sele verdim.”

Afet; önceden tahmin edilemeyen ve çoğu kez aniden meydana gelen, büyük zararlara neden olan doğa olayıdır. Afetler fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplara neden olur. Doğal afetlerin yol açacağı zararları önlemek için yerleşim alanlarının afet riskleri önceden bilinmeli ve yerleşim projeleri buna göre hazırlanmalıdır. Tüm dünyada olduğu gibi şehrimizde de doğal afetler yaşanmaktadır. Şehrimizde en sık görülen doğal afetler dolu, sel, taşkın, şiddetli yağış, heyelan, şiddetli rüzgâr, yıldırım, kar ve fırtınalardır.

ŞEHİRİMİZDE GÖRÜLEN YAĞIŞ - SEL - TAŞKIN

Şehrimizin merkezi ile bazı ilçeleri yamaç ve vadiler üzerine kurulmuştur. Bundan dolayı sağanak yağışlar sırasında akan sular şehrimizin kıyı düzlüğünde taşkınlara neden olmaktadır. Bu taşkınlar ve seller nedeniyle şehrimizde dere yataklarına yapılmış bazı ev ve iş yerleri sular altında kalmaktadır. Bu durum şehrimizde hayatı olumsuz yönde etkilemektedir. Ayrıca sağanak yağmurlar şehrimizde heyelanlara da neden olmaktadır. Bu heyelanlar bazı yolların trafiğe kapanmasına neden olmaktadır. Sel suları ve taşkınlar tarım arazilerine de zarar vermektedir.

03 Temmuz 2012 tarihinde şehrimizin Canik ilçesinde sel felaketi yaşanmıştır. Bu olayın ardından Samsun Büyükşehir Belediyesi sel felaketlerini önlemek için altyapı çalışmalarına hız vermiş, şehrin uygun yerlerine sel kapanları yapmış, dere ıslah projeleri gerçekleştirmiştir. Ayrıca 23-24 Ağustos 2019 tarihlerinde şehrimizin Terme ve Salıpazarı ilçelerinde büyük bir sel felaketi yaşanmıştır.

Samsun-Canik
Görsel 1

Samsun-Terme
Görsel 2

Samsun-Salıpazarı
Görsel 3

SELLERE KARŞI ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER NELERDİR?

- Her afet için radar sistemleri ve erken uyarı birimleri kurulmalıdır.
- Bu uyarı birimleri ile koordineli çalışacak kurtarma birimleri oluşturulmalıdır.
- Yerel radyolar herhangi bir tehlike anında halkı bilgilendirecek yayınlar yapmalıdır.
- Yerel yönetimler dere yataklarına yerleşim yapılmaması konusunda titizlik göstermeli, buralarda yerleşimi önlemelidir.
- Yerleşim yerleri içinden geçen dere yatakları ıslah edilmeli, su kanalları temizlenmelidir.
- Çevredeki yeşil alanlar artırılmalıdır.
- Sel tehlikesi bulunan eğimli yamaçlarda teraslama ve ağaçlandırma yapılmalıdır.
- Şehir içlerinde yeterince yağmur suyu kanalı olmalı ve bu kanalların bakımları sürekli yapılmalıdır.

- Bulunduğumuz yerleşim yerlerindeki sel uyarı işaretleri ve uyarı sistemleri öğrenilmelidir.
- Konutlar diğer afetlerde olduğu gibi sele karşı da sigortalatılmalıdır.

HEYELAN (Toprak kayması)

Heyelan, bir yamacı oluşturan kaya, toprak veya yapay dolgu malzemesinin aşağıya veya dışa doğru hareket etmesi ve yer değiştirmesidir.

Samsun, heyelanların sıkça yaşandığı şehirlerden biridir. Şehrimizde son 25 yılda toplam 219 heyelan gerçekleşmiştir. Bunlardan 61'i il merkezinde diğerleri ise ilçe ve köylerde meydana gelmiştir. Çarşamba ilçesinin Ağcagüney beldesinde yaşanan heyelan nedeniyle evler yıkılınca vatandaşlar bölgeyi terk etmek zorunda kalmıştır.

HEYELANIN ÖNLENMESİ İÇİN YAPILMASI GEREKEN ÇALIŞMALAR

- Yamaç altı kenarına betonarme, koruyucu duvar yapılmalı, derin ve kuvvetli kazıklar çakılmalıdır.
- Yamaç yüzeylerinin aşınmasını önlemek için teraslama yapılmalı ve buralar ağaçlandırılmalıdır.
- Yer üstü ve yer altı suyu drenaj sistemi oluşturulmalıdır.
- Yamacın, kütlenin kaymasına neden olan kısmının bilinçli olarak kazılarak kayma geriliminin azaltılması gerekir.
- Heyelan oluşabilecek yamaçtaki malzemenin çimento ve kimyasal maddeler kullanılarak sertleştirilmesi gerekir.

ŞİDDETLİ RÜZGÂR VE FIRTINA

Şehrimizde en çok karşılaşılan doğa olaylarından biri de şiddetli rüzgârlardır. Lodos rüzgârları zaman zaman kuvvetli fırtınaya dönüşerek tahribatlara yol açmaktadır. Şehrimizde rüzgâr hızının saatte 125 km'ye kadar çıktığı görülmüştür. Bunun sonucunda birçok binanın çatısı uçmuş, ağaçlar ve elektrik direkleri devrilmiştir.

Samsun
Görsel 5

FIRTINADAN KORUNMA

- Mümkün olduğunca bulunduğunuz binanın içinde kalın.
- Dışarı çıkarsanız, bina ve ağaçlara yakın yerlerde yürümeyin ve beklemeyin.
- Fırtına esnasında duvar ve çitler yıkılabilir. Bu sebeple fırtınada bunların yakınında durmak tehlikelidir.
- Fırtına devam ederken hasarı onarmak için dışarı çıkmayın.
- İçerdeki kapıları yalnızca ihtiyacınız olduğunda açın ve arkanızdan kapatın.
- Fırtınaya maruz kalan yollarda araba kullanıyorsanız (köprüler ve viyadükler) dikkatli olun. Mümkünse yolculuğunuzu erteleyin ya da alternatif yollar bulun.
- Gerekli olmadığı sürece yolculuk yapmayın.

SAMSUN ŞEHİRİ

İDARİ YAPISI

“Canik Sancağı’nın merkezinde yer alan şehrimiz Cumhuriyet’le birlikte Samsun vilayeti adını almıştır.”

Samsun adı ilk kez 12 ve 13. yüzyıla ait Türk kaynaklarında kullanılmıştır. Osmanlı hâkimiyetinden önce şehrimiz ve çevresi beylikler tarafından yönetilmiştir. Bu beylere genel olarak Canik Beyleri de denilmekteydi.

Samsun ve çevresinde hüküm süren beylikler 15. yüzyıldan itibaren Osmanlı hâkimiyetine girmişlerdir. Şehrimiz 1568-1830 yılları arasında Sivas eyaletine bağlı bir sancak olarak yönetilmiştir. 1877 yılında şehrimiz Trabzon vilayetine bağlanmıştır. Şehrimiz I. Meşrutiyet’ten sonra “liva”ya dönüştürülmüştür. Liva, Osmanlı yönetim teşkilatında şehirlerle ilçeler arasında yer alan yönetim bölümüdür. Livalar mutasarrıflar (vali) tarafından yönetilmiştir. 19. yüzyıldan sonra şehrimiz Canik Sancağı olarak idari bakımdan kaza ve nahiyelere ayrılmıştır. Şehrimize Cumhuriyet’in kuruluşu sonrasında 1923 yılında resmî olarak Samsun adı verilmiştir.

Samsun, Cumhuriyet’in ilk yıllarında şehir merkezi dışında Bafra, Çarşamba, Havza, Terme ile Vezirköprü olmak üzere beş ilçeye ayrılmıştır. Şehrimizde bugün 17 ilçe bulunmaktadır. Şehrimiz yönetim biriminin başında merkezî yönetim tarafından atanan, devletin ve hükûmetin temsilciliğini yapan bir vali bulunmaktadır. Valimiz şehrimizi idare etmek için görevlendirilen kişidir. Şehrimiz içerisinde yer alan ve bakanlıklar tarafından görevlendirilen kişiler, valinin emri altında çalışmaktadır. Aynı görevler şehrimizin ilçelerinde kaymakamlar tarafından yürütülmektedir. Şehrimizin köyleri ve mahalleleri de muhtarlar tarafından yönetilmektedir.

Samsun Büyükşehir Belediyesi
Görsel 2

Osmanlı Dönemi'nde Canik Sancağı'nın merkezi olan şehrimizde belediye teşkilatı Kanun-i Esasi'yle kurulmuştur. Belediyenin ilk kurulduğu dönemlerde belediye başkanları merkezî hükûmet tarafından atanmıştır. Şehrimiz "Samsun Şehremaneti" olarak atanan bu başkanlar tarafından yönetilmiştir. 1893 yılında şehrimizde belediye başkanı ilk defa halkın seçimi ile iş başına gelmiştir. Bu tarihten sonra şehrimiz belediyesi halkın seçtiği kişiler tarafından yönetilmiştir. Cumhuriyet'in ilanı ile varlığını sürdüren belediyemiz 2 Eylül 1993 yılında büyükşehir statüsünü almıştır.

SAMSUN'UN KURULUŞU VE GELİŞİMİ

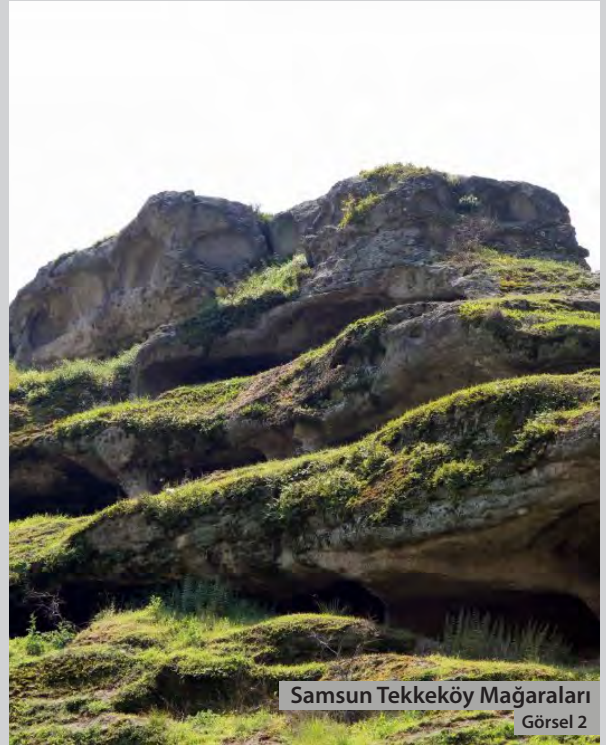
“Samsun, Millî Mücadele sürecinde de çok özel bir yere sahiptir. Dokuzuncu Ordu Genel Müfettişi olarak 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkan Mustafa Kemal Paşa, Millî Mücadele'yi şehrimizden başlatmıştır.”

Şehrimiz Samsun ve çevresi eski tarihlerde Enete, Amisos, Peiraia, Simisso ve Canik gibi farklı isimlerle anılmıştır. Canik adının “deniz kıyısına yakın yer, sahil”, “ova”, “kışlak” gibi anlamlara gelen “cenik” kelimesinden geldiği düşünülmektedir. Samsun ismi de hikâyesi bilinmemekle birlikte şehre Türklerin verdiği bir isimdir.

Şehrimizin tarihi yaklaşık 10.000 yıl öncesine dayanmaktadır. Şehrimizde bilinen en eski yerleşim yeri Tekkeköy'deki mağaralardır. Buradaki insanların MÖ 12.000 ile 8.000 yılları arasında bu mağaralarda yaşadıkları tespit edilmiştir. Bir diğer önemli yerleşim yeri ise Bafra'daki İkiztepe Höyüğü'dür. Buradaki yerleşim MÖ 4300-1700 yılları arasında gerçekleşmiştir. İlkadım ilçesinin 3 km güneydoğusunda bulunan Dünder (Öksürük) Tepe Höyüğü'nün eteklerinde Hitit yerleşmesine rastlanmıştır. Höyüğün eteklerinde Hitit dönemine ait üç yapı katı tespit edilmiştir.

Samsun İkiztepe Höyüğü
Görsel 1

Samsun Tekkeköy Mağaraları
Görsel 2

Yazılı kaynaklardan elde edilen bilgilere göre Samsun tarihinde bilinen ilk topluluk Gaşkalar'dır. Gaşkalar MÖ 8. yüzyılda bilinmeyen bir sebeple bölgeyi terk etmişlerdir. Daha sonra Samsun ve çevresine Orta Asya'dan gelen Kimmerler ve İskitler yerleşmiştir. Kimmerler İskitlerin baskısı sebebiyle bölgeyi terk etmiştir. Samsun, sırasıyla; Hititler, Pontus Krallığı, Roma İmparatorluğu ve Bizans İmparatorluğu'nun egemenliğinde kalmıştır. Türklerin bölgeye gelişiyle Danişmendliler şehrimize hâkim olmuştur. Anadolu (Türkiye) Selçukluları Dönemi'nde ise Samsun şehrinin hemen yanına "Müslüman Samsun" adıyla yeni bir şehir kurulmuştur. Bu durum şehrimizin tarihi için çok önemli bir gelişme olmuştur. Böylece Samsun, bölge ticaretinde önemli bir Türk limanı hâline gelmiştir. Daha sonra şehrimiz; Moğollar (İlhaniler), Trabzon Rum Devleti ve çevredeki Türk beyliklerinin egemenliği altına girmiştir.

14. yüzyılda Samsun; Müslüman Samsun (Bugünkü Saathane Meydanı ve çevresi) ve Cenevizlilere ait Simisso (Bugünkü Kalkancı-Baruthane bölgesi) olmak üzere iki ayrı şehir olarak varlığını sürdürmüştür.

Samsun Kalesi (1890)

Görsel 3

Samsun, I. Bayezid (Yıldırım Bayezid) döneminde Osmanlı topraklarına katılmıştır. 1402'de yapılan Ankara Savaşı sonrasında Samsun'a Candaroğulları yerleşmiştir. Osmanlı ordusunun asayişini sağlamak için 1419'da şehre hareket etmesi üzerine Simisso bölgesindekiler şehirden ayrılmıştır. Böylece şehrin tamamı Osmanlı hâkimiyetine girmiştir.

15 ve 16. yüzyıldan itibaren Samsun eski canlılığını ve önemini kaybetmiştir. Bunun temel sebebi ise Karadeniz'in Osmanlı Devleti'nin bir iç denizi hâline gelmesidir. Bu dönemde uluslararası ticaret Akdeniz'de yapılmaya başlanmıştır. Karadeniz limanları ise sadece bölgesel ve iç ticaret için kullanılmıştır. Bu dönemde Samsun'da ekonomik hayatı canlı tutan ürün kendirdir. Kendir, gemi üretiminin ham maddelerinden biri olduğu için önem kazanmıştır. Yine bu dönemde Canik Sancağı içinde yer alan Samsun, Terme, Ünye ve Fatsa'da küçük çap-

lı tersaneler kurulmuştur. Bu tersanelerde gemi ustalığı ve gemicilikle ilgili yetenekli kişiler yetiştirilmiştir.

18. yüzyıldan sonra savaşlar tüm Osmanlıyı etkilemiş, Canik bölgesi de ekonomik olarak zayıflamıştır. Devletin yıkılışına kadar şehrimizde tütün, kendir üretimi ve ticareti devam etmiştir. 1869 yılında çıkan yangın sonucunda şehrimiz harap olmuştur. Mimar Briyo, şehri birbirini dik kesen cadde ve sokaklar şeklinde planlayarak yeniden imar etmiştir. Bu plan şehrimizin bugünkü fiziki yapısının temelini oluşturmaktadır.

Tütün yetiştiriciliği 19. yüzyılda şehrimizin ekonomisinin gelişmesine çok önemli bir paya sahiptir. Şehrimiz bu dönemde göç almaya başlamıştır. Liman, İstanbul-Bağdat yolunun ana terminali gibi sürekli hareketli, lojistik bir merkez hâline gelmiştir. Ayrıca kaybedilen topraklardan gelen göçmenler de şehrin gelişimine katkı sağlamıştır. Bu dönemde Samsun, başta tütün olmak üzere, salyangoz, çeşitli hububat ve baklagiller, keten, kendir gibi ürünleri ihraç eden önemli bir merkez olmuştur.

Samsun, Millî Mücadele sürecinde de çok özel bir yere sahiptir. Dokuzuncu Ordu Genel Müfettişi olarak 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkan Mustafa Kemal Paşa, Millî Mücadele'yi şehrimizden başlatmıştır. Havza Genelgesi'yle Millî Mücadele'nin ilk adımı atılmıştır. Mustafa Kemal Paşa'nın liderliğinde gerçekleştirilen Millî Mücadele'nin ilk mitingleri 30 Mayıs ve 6 Haziran 1919 tarihlerinde Havza'da gerçekleştirilmiştir. Millî Mücadele'nin son yılında Samsun, Yunan donanması tarafından bombalanmıştır (7 Haziran 1922). Bu bombalama sonunda hükûmet binası ve bazı evler zarar görmüştür.

Türkiye-Yunanistan Nüfus Mübadelesi
Görsel 5

Millî Mücadele'den sonra Yunanistan ile Nüfus Mübadelesi Anlaşması yapıldı. Bu anlaşmaya göre yöredeki Rumlarla Yunanistan'da yaşayan Türklerden bir kısmı karşılıklı yer değiştirdi. Samsun'a gelen mübadillerin büyük çoğunluğu Selanik ve Kavala bölgesindendi. Bunlar genel olarak tütün yetiştiriciliği yapan kişilerdi.

Samsun, Cumhuriyet'in ilanından yirmi gün kadar önce vilayete dönüştürülmüştür. 1923-1950 yılları arasında şehrimizde altyapı çalışmaları gerçekleştirilmiştir. 1932 yılında Samsun-Sivas demir yolu hattı hizmete açılmıştır. Bu hat Anadolu'daki zirai ürünlerin Samsun'a taşınması ve deniz yoluyla gelen malların Anadolu'ya ulaştırılmasını kolaylaştırmıştır. II. Dünya Savaşı yılları tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de ekonomik durgunlukla geçmiştir. Buna rağmen Samsun-Ordu kara yolu üzerinde 1944'te Gelemen Devlet Üretme Çiftliği kurulmuştur. Burada bağ-bahçe kültürü, ziraat ve hayvancılığın geliştirilmesi için çalışmalar yapılmıştır.

Samsun Tütün Deposu
Görsel 6

Fransız Reji şirketinin işlettiği tütün fabrikası 1926'da satın alınarak Tekel idaresine verilmiştir. Günümüzde bu tarihî fabrika binası alışveriş merkezine dönüştürülmüştür.

1950 yılında Türkiye'de çok partili demokratik hayata geçilmiştir. Bu dönemde ülkemizde başlatılan kalkınma hamlesinden Samsun da yararlanmıştır. Samsun'dan Rize, Sinop ve Ankara'ya kara yolları yapılmıştır. 1957 yılında Samsun Havalimanı (bugünkü Ulugazi TOKİ ve çevresi), 1960 yılında da Samsun Limanı tamamlanmıştır. 1961 yılında Samsun Fuarı hizmete açılmıştır. Şehrimiz 1969'da Millî Elektrik Sistemi'nin Kuzey Anadolu Bölümü'ne bağlanmıştır. Böylece sanayinin ihtiyaç duyduğu enerji sağlanmıştır. Şehrimizde 1959'dan beri ilaç sanayiinde üretim yapılmaktadır.

1970'te Samsun-Ordu kara yolu boyunca yem ve gübre fabrikaları kuruldu. Üç yıl sonra da Karadeniz Bakır İşletmesi Anonim Şirketinin tesisleri açıldı. Aynı yıl Samsun Belediye Sarayı hizmete girdi. 1975'te şehrimizin ilk üniversitesi olan Ondokuz Mayıs Üniversitesi kuruldu. Şehrimiz, 1979'da şehirler arası telefon ağına bağlandı. 1979 yılında Belediye Meclisi kararıyla Samsun Belediye Konservatuvarı kuruldu. Yeşilirmak üzerindeki Hasan Uğurlu ve Suat Uğurlu Hidroelektrik santralleri, Kızılırmak üzerindeki Altinkaya Hidroelektrik Santrali 1980'li yıllarda tamamlandı. OMÜ Tıp Fakültesi Hastanesi 1986 yılında faaliyete geçti. Sonrasında hizmete giren diğer fakülte ve yüksekokulların şehrin gelişimine önemli katkıları oldu.

Bandırma Vapuru (Temsili)
Görsel 8

Şehrimiz 1993 yılında ülkemizdeki 13 büyükşehirden biri olmuştur. 1996'da Samsun İçme ve Kullanma Suyu Projesi tamamlanmıştır. 1997'de şehrimizdeki Merkez Organize Sanayi Bölgesi tamamlanmıştır. Samsun Havalimanının yetersiz kalmasından dolayı yapılan Samsun-Çarşamba Uluslararası Havalimanı 1998'de açılmıştır.

Şehrimizde sanayileşmenin gelişimiyle enerji ihtiyacı da artmıştır. 2004'te Samsun Merkez Organize Sanayi Bölgesi'ne doğalgaz verilmesi ile bu ihtiyaç karşılanmıştır. 2005 yılında şehir merkezindeki evlere de doğalgaz verilmiştir.

Bandırma Vapuru, Samsun Büyükşehir Belediyesi tarafından müze hâline dönüştürülerek 2006 yılında ziyarete açılmıştır. 2008 yılında Samsun Devlet Opera ve Balesi kurulmuştur. Samsun Devlet Tiyatrosu ise 2009 yılında açılmıştır. Samsun Hafif Raylı Sistemi 2010 yılında yolcu taşımaya başlamıştır. Samsun Teknoloji Geliştirme Bölgesi Yönetici Anonim Şirketi (SAMSUN TEKNOPARK) 2010 yılında kurularak çalışmalarına başlamıştır. Samsun Kent Müzesi 2013 yılında ziyaretçilere açılmıştır. Sadi Tekkesi Kuvay-i Milliye Müzesi 2013 yılında ziyarete açılmıştır. 23. Yaz İşitme Engelliler Olimpiyat Oyunları 2017 yılında şehrimizde gerçekleştirilmiştir. Samsun Panorama Müzesi 2018 yılında ziyaretçilere açılmıştır. Samsun Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi 2018 yılında yeni binasında hizmete başlamıştır. Şehrimizin ikinci devlet üniversitesi olan Samsun Üniversitesi 2018 yılında kurulmuştur.

Millî Mücadele'de Samsun'un önemini anlatan görseller bulunuz. Bu görselleri sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Şehrimizde adını Millî Mücadele sürecinden almış kurum, sokak, cadde, mimari eser, park vd. listeleyerek arkadaşlarınızla paylaşınız.

SAMSUN'UN KOMŞU VE KARDEŞ ŞEHİRLERİ

“Kardeş şehir; coğrafi olarak uzak yerleşim alanlarının, kültürel ve ticari alışveriş amacıyla oluşturdukları birlikteliktir.”

Görsel 1

Şehrimiz Samsun, Orta Karadeniz'de yer almaktadır. Kuzeyinde Karadeniz, batısında Sinop, güneybatısında Çorum, güneyinde Amasya ve Tokat, doğusunda ise Ordu yer almaktadır. Samsun ile komşu şehirleri ara-

sında bazı benzerlikler ve farklılıklar vardır. Bunlar ekonomik faaliyetler (tarım, hayvancılık, su ürünleri, sanayi, ticaret vb.) ve eğitim olarak sıralanabilir.

BENZERLİKLERİ VE FARKLILIKLARIYLA SAMSUN'UN KOMŞU ŞEHİRLERİ

ORDU: Şehrimizin doğu komşusu olan Ordu, fındık üretiminde ülkemizin ilk sırasındadır. Şehrimizde de fındık üretimi yaygın olarak yapılmaktadır. Bu yönüyle şehrimiz ve Ordu benzerlik göstermektedir. Ordu ayrıca bal ve kivi üretimiyle de ülkemizde ön plana çıkmaktadır. Bu ürünler şehrimizde de yetiştirilmektedir. Ancak üretim Ordu şehrindeki kadar yaygın değildir.

Türkiye İstatistik Kurumunun verilerine göre Ordu göç alan bir şehirdir. Bu yönüyle şehrimizle benzerlik göstermektedir.

Ordu'da hayvancılık, ekonomik bir faaliyet alanı olarak yeterince gelişmemiştir. Fakat Samsun ekonomisinde hayvancılığın önemli bir yeri vardır. Ordu'da balıkçılık önemli bir geçim kaynağıdır ancak şehrimizdeki kadar yaygın değildir.

İstanbul Sanayi Odasının yapmış olduğu “Türkiye'nin Büyük Sanayi Kuruluşları Anketi”nde 2018 yılında ilk 1000 sanayi kuruluşu arasında Ordu'dan yedi firma yer almıştır. Aynı ankette

Samsun'dan ise on üç firma yer almıştır. Bu açıdan şehrimiz ticaret ve sanayide Ordu'dan daha gelişmiştir.

Ordu'da bulunan Ordu Üniversitesi, 2006 yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesinden ayrılarak kurulmuştur. Ordu Üniversitesi komşu şehirlerimiz arasında öğrenci potansiyeli açısından dördüncü sırada yer almaktadır. İki devlet üniversitesi ve mevcut öğrenci potansiyeliyle Samsun, komşu şehirleri ile karşılaştırıldığında en büyük üniversite şehridir.

Ordu
Görsel 2

SİNOP: Şehrimizin batı komşusu olan Sinop'ta üretimi yapılan başlıca meyveler kestane ve cevizdir. Şehrimizde de kestane ve ceviz üretimi yapılmaktadır. Ancak üretim Sinop'taki kadar yaygın değildir.

Türkiye İstatistik Kurumunun verilerine göre Sinop göç alan bir şehirdir. Bu yönüyle şehrimizle benzerlik göstermektedir.

Sinop'ta hayvancılık önemli gelir kaynaklarından fakat Samsun'daki kadar yoğun yapılmamaktadır.

Balıkçılık Sinop'un temel geçim kaynaklarından birisidir. Aynı zamanda Sinop, komşu şehirler arasında balıkçılığın en çok yapıldığı ve geliştiği şehirdir.

Sinop'ta 2019 yılında ihracat artmış, ithalat ise azalmıştır. Bu yönüyle şehrimizle benzerlik göstermektedir. Bununla birlikte Sinop'ta ticaret ve sanayi şehrimizdeki kadar gelişmemiştir.

Sinop'ta bulunan Sinop Üniversitesi, 2007 yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesinden ayrılarak kurulmuştur. Sinop Üniversitesi öğrenci potansiyeli açısından komşu şehirlerimiz arasında altıncı sıradadır.

Sinop Limanı
Görsel 3

ÇORUM: Şehrimizin güneybatı komşusu olan Çorum'da buğday ve çeltik üretimi yaygındır. Şehrimizde de bu ürünler yaygın şekilde yetiştirilmektedir.

Türkiye İstatistik Kurumunun verilerine göre Çorum göç veren bir şehirdir. Bu yönüyle şehrimizden farklılık gösterir.

Çorum, büyükbaş hayvan varlığı bakımından komşu şehirlerimiz arasında üçüncü sırada bulunmaktadır. Küçükbaş hayvan varlığı bakımından ise ikinci sırada yer almaktadır. Bu durum Çorum'da hayvancılığın diğer komşu şehirlerimize göre daha gelişmiş olduğunu göstermektedir.

Çorum'da 2019 yılında hem ihracat hem de ithalat artmıştır. İhracatın artması yönüyle şehrimizle benzerlik göstermektedir. Bununla birlikte Sinop'ta ticaret ve sanayi şehrimiz kadar gelişmemiştir.

Çorum'da bulunan Hitit Üniversitesi 2006 yılında Ankara'daki Gazi Üniversitesinden ayrılarak kurulmuştur. Hitit Üniversitesi öğrenci potansiyeli açısından komşu şehirlerimiz arasında üçüncü sıradadır.

Çorum
Görsel 4

AMASYA: Şehrimizin güney komşusu olan Amasya, misket elması ve kiraz yetiştiriciliğinde ülkemizin önde gelen şehirlerindendir. Şehrimizde de elma ve kiraz yetiştiriciliği yaygın olarak yapılmaktadır.

Türkiye İstatistik Kurumunun verilerine göre Amasya göç alan bir şehirdir.

Amasya'da hayvancılık Samsun'daki kadar yoğun değildir.

İstanbul Sanayi Odasının yapmış olduğu "Türkiye'nin Büyük Sanayi Kuruluşları Anketi"nde 2018 yılında ilk 1000 sanayi kuruluşu arasında Amasya'dan iki firma yer almıştır. Aynı ankette Samsun'dan ise on üç firma yer almıştır. Şehrimiz ticaret ve sanayi açısından Amasya'dan daha gelişmiştir.

Komşu şehrimiz Amasya'da bulunan Amasya Üniversitesi 2006 yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesinden ayrılarak kurulmuştur. Amasya Üniversitesi öğrenci potansiyeli açısından komşu şehirlerimiz arasında beşinci sıradadır. Bu yönüyle şehrimizden farklılık göstermektedir.

TOKAT: Şehrimizin güney komşusu olan Tokat, domates ve fasulye yetiştiriciliğinde ülkemizin önde gelen şehirlerindendir. Şehrimizde Bafra ve Çarşamba ovalarında da bu ürünlerin yetiştiriciliği yaygın olarak yapılmaktadır.

Türkiye İstatistik Kurumunun verilerine göre Tokat, göç alan bir şehirdir. Bu yönüyle şehrimizle benzerlik göstermektedir.

Tokat, büyükbaş hayvan varlığı bakımından komşu şehirlerimiz arasında ikinci sıradadır. Küçükbaş hayvan varlığı bakımından ise ilk sırada yer almaktadır. Bu durum Tokat'ta hayvancılığın gelişmiş olduğunu göstermektedir.

İstanbul Sanayi Odasının yapmış olduğu Türkiye'nin Büyük Sanayi Kuruluşları Anketi'nde 2018 yılında ilk 1000 sanayi kuruluşu arasında Tokat'tan bir firma yer almaktadır. Aynı ankette Samsun'dan ise on üç firma yer almaktadır. Bu yönüyle şehrimiz ticaret ve sanayi açısından Tokat'tan daha gelişmiştir.

Komşu şehrimiz Tokat'ta bulunan Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sivas'ta bulunan Cumhuriyet Üniversitesinden ayrılarak kurulmuştur. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi öğrenci potansiyeli açısından komşu şehirlerimiz arasında Samsun'dan sonra ikinci sıradadır.

Siz de komşu şehirlerimizle şehrimiz arasında yukarıda sayılanların dışındaki benzerlik ve farklılıkları araştırarak arkadaşlarınıza sunum yapınız.

Kardeş şehir; coğrafi olarak uzak yerleşim alanlarının kültürel ve ticari alışveriş amacıyla oluşturdukları birlikteliktir. Şehirlerin ülke içindeki önemi, nüfusu, ekonomisi, ticari durumu, kültürel yapısı ve coğrafi özellikleri bakımından birbirlerine yakın ya da denk olması idealdir. Çünkü bu ölçütlere dayanılarak kurulacak bir ilişki daha verimli olur ve ortak çalışmaların daha başarılı yürümesini sağlar.

İş birliği protokolü; iki kent arasında kurulan en güçlü ikinci ilişki türüdür. Proje, iş birliği olarak kısa süreli olabileceği gibi kardeş şehir ilişkisinde olduğu gibi uzun süreli olarak da geçerli olabilir. Türkiye'de genellikle kardeş şehri bulunan ülkelerdeki ikinci bir şehir ile ilişki kurulması planlandığında iş birliği protokolü tercih edilmektedir. İş birliği protokolünde şehirler arasında denklik prensibi aranmamaktadır. İş birliği alanları teknik, kültürel veya tüm bunları içine alabilecek şekilde de oluşturulabilir.

Samsun Büyükşehir Belediyesi aşağıdaki şehirlerle kardeş şehir ilişkisi kurmuştur:

İskele-Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Darüsselam-Tanzanya, Novorossisk-Rusya, Kalmar-İsveç, Kiel-Almanya, Gironde (Bordeaux)-Fransa, Donetsk-Ukrayna, North Little Rock-Arkansas, Sumgayıt-Azerbaycan, Gorgan Gülistan-İran, Akra-Gana, Bizerte-Tunus, Bişkek-Kırgızistan, Aktau-Kazakistan, Odessa-Ukrayna (İş birliği Protokolü), Kavala-Yunanistan (İş birliği Protokolü).

Şimdi bu kardeş şehirlerden bazılarını inceleyelim.

İskele şehri Kıbrıs Adası'nın doğusunda yer almaktadır. İskele şehrinin de bulunduğu Karpaz bölgesi yer altı su kaynakları bakımından zengindir. Su kaynaklarının zengin olması ülkede patates ve kolokas (patates türünde, iri yapraklı bir bitki) tarımının yaygın olarak yapılmasını sağlamıştır. Bölgenin önemli gelir kaynaklarından biri de balıkçılıktır. Boğaz ve Kumyalı, Karpaz bölgesinin balıkçı merkezleridir. İskele'nin bir sahil şehri olması, tarımın ve balıkçılığın şehir ekonomisine katkısı gibi özellikleri şehrimiz Samsun ile benzerlik göstermektedir. Ancak şehrimizden farklı olarak turizmin şehir bütçesine etkisi çok daha fazladır. Ayrıca İskele şehri bir ilçe, şehrimiz Samsun ise büyükşehir statüsü taşımaktadır.

Kıbrıs-İskele
Görsel 7

Darüsselam şehri, Tanzanya'nın eski başkenti ve en büyük şehridir. Tanzanya'nın doğusunda, Hint Okyanusu'nun batı kıyılarında kurulmuştur. Darüsselam, şehrimiz Samsun gibi bir liman kentidir ve ülkenin en önemli ticaret merkezidir. Şehir; bölgesindeki büyük merkezlerle demir yolu, kara, hava ve deniz yollarıyla bağlıdır. Bu özelliğiyle de şehrimiz ile benzerlik göstermektedir. Darüsselam'da ilk üniversite 1961 yılında açılmıştır. Günümüzde şehirde beş üniversite bulunmaktadır. Darüsselam, eğitim açısından cazibe merkezi olması yönüyle şehrimizden farklılık göstermektedir. Ayrıca ülkedeki bankaların, endüstri ve ticari kuruluşların genel merkezleri buradadır. Bu yönüyle de şehrimizden farklılık göstermektedir. Gıda, tekstil, çimento ve sigara sanayii kuruluşlarıyla önemli bir endüstri merkezi olan Darüsselam, bu yönüyle şehrimize benzemektedir. Petrol rafinerileriyle ülkesinin endüstrisine katkı sağlaması ise şehrimizden farklı yönlerindendir.

Gorgan, İran'ın kuzeydoğu bölgesinde bulunmaktadır. Şehir, Türkmenistan sınırında bulunan Gülistan eyaletinin yönetim merkezi konumundadır. İran'ın Türkmenistan'a açılan kapılarından İnce Burun Kapısı buradadır. Şehirde küçük ölçekli birçok fabrika bulunmaktadır. Bu fabrikalar tıpkı şehrimizde de olduğu gibi metal, kimyasal ürünler ve gıda işlenmesinde faaliyet göstermektedir. Şehrimizde yetiştirilen buğday, arpa, şeftali ve ayçiçeği bu bölgenin de öne çıkan tarım ürünleridir.

Kardeş şehir anlaşmalarının mutlaka bir amacı ve kapsamı vardır. Örneğin İsveç'in Kalmar şehri ile "yerel ekonomik kalkınma ve büyüme, küçük ve orta ölçekli işletmelerin desteklenmesi, istihdam" amacıyla kardeşlik anlaşması imzalanmıştır. Kazakistan'ın Aktau şehri ile "kültür, sanayi, ticaret ve turizm" alanlarında iş birliği yapmak amacıyla kardeşlik anlaşması imzalanmıştır. Ukrayna'nın Donetsk şehri ile de "ticaret, turizm, eğitim ve kültür" alanlarında iş birliği yapmak amacıyla kardeşlik anlaşması imzalanmıştır.

Siz de ilçenizdeki belediyenin yaptığı kardeş şehir anlaşmalarını araştırarak arkadaşlarınızla paylaşınız.

4. ÜNİTE

ŞEHRİM ÇALIŞIYOR

SAMSUN'UN GELİŞİMİNDE EKONOMİ

“Samsun, ülke tarımına özellikle tahıl, sebze ve meyve üretimi ile önemli katkı sağlamaktadır. Şehrimiz lahana, turp, pancar, kızılıklık, keten, kenevir, çeltik, biber vb. ürünlerle ülke tarımında ön plana çıkmaktadır.”

Büyüyen ve gelişen bir şehir olarak Samsun; coğrafi avantajları, komşu şehirlerine göre imkânları ve potansiyeliyle bölgemizin cazibe merkezidir. Şehrimizin ekonomik yapısına birlikte göz atalım.

Şehrimizin coğrafi yapısı, büyük sanayi işletmelerinin bu bölgede kurulmasına zemin hazırlamıştır. Komşu şehirlere göre ulaşım imkânları daha fazladır. Karadeniz'in İç Anadolu'ya bağlandığı yolların merkezinde olması, bölgemizdeki diğer şehirlere ulaşımın kolaylığı, demir yolu hatlarına sahip olması gibi avantajlar şehrimizin cazibesini artırmaktadır.

Şehrimizde çok farklı sanayi işletmeleri vardır. Bunlar; taş ve toprağa dayalı sanayi, gıda sanayi, tekstil sanayi, ağaç ve mantar ürünleri imalatı, kâğıt-kâğıt ürünleri, kok ve rafine petrol ürünleri, kimya-plastik ürünleri, makine-metal sanayi, mobilya sanayi ve diğer sanayi gruplarıdır. Öne çıkan sektörler ise medikal aletler, mobilya, gıda ve ana metal sanayidir.

Şehrimizin dış ticaret hacmi gün geçtikçe büyümektedir. Böylece hem ihracat yapılan ülke sayısı hem de ihracattan elde edilen gelir artmaktadır. Şehrimiz 2018 yılında ihracatını en çok artıran ilk 3 şehir arasına girmiştir. İhracatta en büyük payı ise demir ve çelik ürünleri almıştır. Şehrimizin dış ticaretteki payı komşu şehirlerinden daha fazladır.

Samsun; kara, deniz, hava ve demir yolları ile her türlü ulaşım imkânını sunan, Karadeniz 'i iç ve Batı Anadolu'ya bağlayan önemli bir ulaşım merkezidir. Şehrimiz yurdun her yönüne ulaşım imkânına sahiptir. Samsun Çarşamba Havalimanı bölgenin en hareketli ve yoğun havalimanıdır. Çarşamba Havalimanı aynı zamanda Türkiye'nin en büyük on üçüncü havalimanıdır.

Samsun, deniz ulaşımında da bölgenin en hareketli liman şehirlerindendir. Samsun Limanı Karadeniz'in en büyük limanıdır. Liman, Anadolu'dan gelen ve Anadolu'ya gidecek yüklerin uğrak noktası ve lojistik merkezidir. Samsun Limanı Karadeniz'de demir yolu bağlantısı olan tek limandır.

Şehrimizde 148 km demir yolu hattı bulunmaktadır. Samsun demir yolu Cumhuriyet'in ilk yıllarında inşa edilmiş ve 1932 yılında hizmete açılmıştır. Samsun'dan başlayan hat, Amasya ve Tokat'ı geçtikten sonra Sivas'ın Yıldızeli ilçesinde Ankara-Kars demir yolu hattıyla birleşmektedir.

Samsun, maden çeşitliliği ve rezervi sınırlı olsa da bu alanda birçok kişiye iş imkânı sunmaktadır. Şehrimizde kurşun-çinko, manganez, tuğla-kiremit ve çimento ham maddeleri bulunmaktadır.

Havza ve Terme ilçelerinde kurşun-çinko; Lâdik, Vezirköprü ve Kavak ilçelerinde manganez rezervi bulunmaktadır. Şehrimizin en önemli endüstriyel ham madde kaynağı Lâdik ilçesindeki çimento ham maddesi sahasıdır. Lâdik-Akpınar sahasında kireç taşı, kil; Lâdik-Körük-lüdere sahasında kil, Hasanağaç sahasında ise tras (kireç ve suyla karışınca bağlayıcı olarak kullanılan volkanik toprak) rezervi belirlenmiştir. Bunun dışında Vezirköprü ilçesinde de alçı taşı çıkarılmaktadır. Ayrıca Merkez-Dikbayır sahasında tuğla-kiremit ham maddesi varlığı tespit edilmiştir. Şehrimizin bilinen bir diğer yer altı kaynağı da linyittir. Havza ilçesinde linyit oluşumu tespit edilmiştir.

Samsun, ülke tarımına özellikle tahıl, sebze ve meyve üretimi ile önemli katkı sağlamaktadır. Şehrimiz lahana, turp, pancar, kızcılık, keten, kenevir, çeltik, biber vb. ürünlerle ülke tarımında ön plana çıkmaktadır.

Aynı zamanda Çarşamba Ovası, Salıpazarı ve Terme ilçelerinde fındık da yetiştirilmektedir. Bafra ve Çarşamba ovalarında domates ve fasulye de yaygın olarak yetiştirilmektedir.

Şehrimizde büyükbaş hayvancılık yoğun ve yaygın olarak yapılmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumunun 2018 verilerine göre şehrimizde büyükbaş ve küçükbaş hayvan varlığı 604 bin 506'dır. Şehrimiz, manda sayısında ülkemizde ilk sırada yer almaktadır.

Samsun bir sahil şehri olduğu için kıyı kesimlerinde balıkçılık yaygındır. Ayrıca şehrimizde iç su balıkçılığı da yapılmaktadır.

Kızılırmak Deltası'nda Mandalar
Görsel 3

Şehrimiz istihdamda da Karadeniz'in önde gelen merkezlerindendir. Samsun 2018 yılında istihdam hedeflerini yakalayan ilk 3 şehir arasına girmiştir.

Türkiye İstatistik Kurumunun verilerine göre Samsun, ülkemizin nüfus bakımından en kalabalık on altıncı şehridir. Samsun, aynı zamanda Karadeniz'in nüfusu en fazla olan şehridir. Samsun göç alan bir şehirdir. Ekonomi, sağlık, ulaşım ve istihdam gibi alanlarda sunduğu imkânlar şehrimizin göç almasında etkili olmaktadır.

Samsun, bünyesinde bulunan iki devlet üniversitesinin sağladığı bilimsel bilgi ve teknolojik potansiyeli, sağlık alanındaki alt yapısı ve potansiyeli, yüksek ihracat ve istihdam potansiyeli ile önemli bir şehirdir. Bunun yanında doğal zenginlikleri, tarihi ve turizm potansiyeli ile her türlü gelişmeye açık bir büyükşehir olarak Karadeniz'in dikkat çeken önemli merkezlerindendir.

Samsun-İç Su Balıkçılığı
Görsel 4

SAMSUN'UN ZANAATLARI VE EL SANATLARI

“Zanaatkârlar, yaşadıkları yöre halkının ihtiyaçlarını karşılayacak ürünler yapar. Bu ürünler yapıldığı yerin kültürüne ve estetik zevkine dair izler de taşır.”

İnsanlar tarih boyunca birçok maddeye ve eşyaya ihtiyaç duymuştur. Ekmek ihtiyacımızı fırıncılardan, eğitim araçlarımızı kırtasiyelerden, gıda ihtiyaçlarımızı bakkal ve marketlerden karşıladığımız gibi atalarımız da ihtiyaçlarını, birlikte yaşadığı insanların yardımıyla karşılamıştır.

Zanaat sözlükte “İnsanların maddeye dayanan gereksinimlerini karşılamak için yapılan, öğrenimle birlikte deneyim, beceri ve ustalık gerektiren iş, sanat” olarak tanımlanmaktadır. Çatal, kaşık, bıçak, sepet, kazan, elbise, ayakkabı ve yorgan gibi gündelik hayatta kullanılan birçok ihtiyaç maddesi, tarih boyunca "zanaatçı" veya "zanaatkâr" denen insanlar tarafından üretilmiştir.

Gelişen teknoloji ve fabrikaların seri üretim yapması zanaat olarak adlandırılan mesleklerin ekonomiye katkısını azaltmıştır. Bu sebeple gençler başka işlere yönelmekte, zanaatçılar da yeni çıraklar yetiştirememektedir.

Şehrimizde yakın geçmişe kadar birçok meslekten zanaatkâr çalışmıştır. Yüz yıl öncesinde şehrimizde Saathane Meydanı civarında iki çarşı bulunmaktaydı. Mecidiye Çarşısı'nda esnaflar, Subaşı Çarşısı'nda ise zanaatkârlar bulunurdu. Bugün de bu bölgedeki iki cadde, meslek sahiplerinin adıyla anılmaktadır (Demirciler Caddesi, Kasaplar Caddesi). Ancak fabrikaların yaygınlaştığı, teknolojik üretim imkânlarının çoğaldığı günümüzde Samsun'da da geleneksel el sanatları büyük ölçüde yok olmuştur. Hâlen faaliyete devam edenler de mesleklerinin son temsilcileridir.

Samsun-Saathane Meydanı
Görsel 1

Dokumacılık tarih boyunca Samsun'daki en yaygın el sanatı olmuştur. Şehrimizin dağlık kesimlerinde daha çok yün dokuma yapılırken Havza ve köylerinde pamuklu dokumalar vardı. Şehrimizin kıyı kesimlerinde, özellikle Bafra'da keten dokumacılığı yaygındı. Dokumalardan çeşitli giysiler, havlu, örtü gibi eşyalar üretiliyordu.

Şimdi ilçelerimizde özgün olarak görülen el sanatlarına bir göz atalım.

Alaçam: Bölgede en çok ve en rahat bulunan malzeme ağaç, saz ve yün olduğu için kilim dokumacılığı, hasır örücülüğü, ağaç işleri yaygındır.

Ayvacık: El tezgâhlarında halis yünden dokunan "cecim" üretimi yaygındır. Yere sermek için dokunan kilimler, kadın ve çocukların bellerine bağladıkları bağlar "cecim" olarak adlandırılmaktadır.

Bafra: Yirmi yıl öncesine kadar Göltepe köyünde yaygın olarak zembil örücülüğü yapılmaktaydı. Günümüzde bu el sanatı unutulmaya yüz tutmuştur. Zembil örücülüğünde; saz bitkisi, kurutulmuş mısır koçanı yaprakları, 50 cm uzunluğunda ortadan ikiye katlanmış ve iğne vazifesi gören çelik tel, saz bitkisinden yapılmış kindıra, hazır kumaş boyası veya tabii boyalar kullanılmaktadır. Tabii boya genellikle soğan veya yeşil ceviz kabukları kaynatılarak yapılır.

Çarşamba: Ünü bütün ülkeye yayılmış olan "yumurta topuk" Çarşamba ayakkabısı burada üretilmektedir. Ayrıca Çarşamba'da kasket yapımı da devam etmektedir. Çarşamba ilçesi saz yapımıyla da ünlüdür.

Havza: Kuşak dokumacılığı, heykel yapımı, ahşap oyuncak yapımı, taş süslemeciliği yapılmaktadır.

Lâdik: Lâdik dokuması veya Lâdik fanilas yapımı devam ettirilmektedir.

Salıpazarı: Yüksek rakımlı köylerde ahşaptan yapılan mutfak aletleri, gelinler için çeyiz sandığı ve örgü sepetler yapılmaktadır.

Vezirköprü: Heybecilik, semavercilik, ipçilik ve urgancılık gibi el sanatları hâlen sürdürülmektedir. Tahtaköprü köyündeki el tezgâhlarında günümüzde de ev eşyaları dokunmaktadır. İncesu köyünde de el süpürgesi yapılmaya devam edilmektedir.

Yakakent: Bölgede kök boyadan dokuma kilim ve makromeden de hamak yapılmaktadır.

Şehrimizde Yaşayan Bazı El Sanatları

Demircilik: Önceleri çekiç, örs ve kısıkaç gibi el aletleri kullanılarak yapılmaktaydı. Bugün bunların yanında kaynak ve matkap makineleri de kullanılmaktadır.

Şehrimizin hemen bütün ilçelerinin merkezinde ve bazı köylerde ilkel ocaklarda sıcak ve soğuk demircilik hâlen yapılmaktadır. Demirciler saban, orak gibi tarım aletlerini onarmakta ve üretmektedirler.

Demirci Ustası
Görsel 2

Semaver: Bakır, teneke, pirinç, krom-nikel, sac gibi çeşitli metallerden üretilmektedir. Vezirköprü'ye özgü bir semaver çeşidi olan yassı semaver, biçiminden dolayı "Vezirköprü Semaveri" adıyla anılmaktadır. Yassı semaver, çabuk ısınmasının yanında ısıyı uzun süre muhafaza edecek biçimde tasarlanmıştır.

Samsun-Vezirköprü Yassı Semaver
Görsel 3

Bıçakçılık: Samsun ve çevresinde çoban bıçağı adıyla bilinen yöreye özgü bıçaklar üretilmeye devam edilmektedir. Gerek et, gerek sebze, gerekse meyve kesebilecek nitelikte olan bu bıçaklar özellikle çobanlar tarafından kullanılmaya başlandığı için bu adla tanınmıştır.

Bakırcılık: Günümüzde son temsilcileriyle yaşatılmaya çalışılmaktadır. Maddi getirisi az olduğu için tercih edilmemesi bakırcılık mesleğini yok olmanın eşiğine getirmiştir. Ayrıca fabrikalarda üretilen çelik tencerelerin yaygınlaşması, bakır eşyalara olan talebin her geçen gün azalması, mevcut ustaların çırak bulamamaları bu durumda etkili olmuştur. Bakırcılığa bağlı bir meslek kolu olan kalaycılık için de aynı durum geçerlidir.

Ağaç İşleri: Birçok tarım aletini kullanmak için gerekli olan sap ve tutacaklar, evlerde ihtiyaç duyulan çeşitli alet, eşya, kalbur ve elekler ağaç işçileri tarafından üretilmiştir.

1960'lı yıllara kadar Kızılırmak ve Yeşilirmak'ta bu bölgedeki ağaçlardan yapılan sandallarla yük ve yolcu taşınmıştır.

Ahşap ürünlere yönelik ihtiyaç, çeşitli malzemelerden üretilen fabrika çıkışlı ürünler nedeniyle azalmıştır. Ahşap ustalarının bir kısmı hediyelik eşya, oyuncak, maket, heykel gibi farklı ürünler yaparak mesleklerini sürdürmektedir. Şehrimizde ahşap malzeme kullanarak çeşitli süs eşyaları, oyuncak ve ağaç kök ve gövdelerinden heykel yapan sanatkârlarımız vardır.

Çalgı Yapımı: Ülkemizde yaygın olarak yapılan ve çalınan sazlardan biri bağlamadır. Samsun, hem bağlama yapımında hem de bağlama icrasında önemli bir merkezdir. Bağlama teknesinin yapımında ana malzeme olarak dut, kestane ve kayın ağaçları tercih edilmektedir. Samsunlu ustalar bu ağaç türlerine akçaağaç, karaağaç ve ceviz ağaçlarını da eklemişlerdir.

Ahşap Süsleme ve Oymalar: Samsun'da çok sayıda ahşap cami vardır. Bu camilerin özellikle iç mekânlarında ahşap işçiliği uygulanmıştır. Ceviz ağacından yapılmış olan cami minberlerinin yüzeyindeki ahşap oyma şekiller dikkat çekmektedir.

Zembil: Mısır koçanı yapraklarıyla ve sazlarla örülen zembiller şehrimizde yaygın şekilde üretilen ve kullanılan eşyalardandı. Unutulmaya yüz tutan zembil sanatı son yıllarda Halk Eğitim Merkezleri ve sivil toplum kuruluşlarının destekleri ile açılan kurslar sayesinde yeniden canlanmaya başlamıştır.

Sepet Yapımı: Samsun'un özellikle kıyı kesimlerinde dip kısmı düz ve buna bağlı olarak gövdesi yuvarlak sepetler yaygındır.

Örgü: Sazlardan ve örgüye elverişli bitkilerden hasır ve yelpaze dokunmaktadır. Yelpazeler geçmişte yöre kadınlarının yaygın aksesuarlarından biriydi.

Süpürgecilik: Vezirköprü ilçesinde hâlen geçimini süpürgecilik yaparak sürdüren kişiler vardır. Süpürgeler halk arasında süpürge çalısı olarak bilinen funda bitkisinden üretilmektedir.

Dokumacılık: Samsun'da bez dokumacılığı yakın geçmişe kadar yaygın bir el sanatıydı. Kalın dokunan keten bezleri kıyafet veya örtü bezi yapımında kullanılırdı.

Dağ köylerinde yünlü dokumalar, Havza ilçesine bağlı köylerde pamuktan gömleklik yapımı, yünden kazak denilen şalvar dokumalar günümüzde az da olsa devam eden el sanatları arasında yer almaktadır.

Bafra ilçesinde halı ve kilim dokumacılığı yapılmaktadır. Hasır örücülüğü de Bafra ilçesinde devam eden zanaatlardandır. Lâdik ilçesinde geleneksel tezgâhlarda halı dokumacılığı yapılmaktadır. Yakakent ilçesinin bazı köyleri geçimini tamamen halı dokumacılığından sağlamaktadır. Vezirköprü'nün bazı köylerinde de heybe ve kilim dokumacılığı yapılmaktadır.

Cecim: Ayvacık'ta el tezgâhlarından halis yünden dokunan kilimlere verilen isimdir. Çoğunlukla genç kızlara çeyiz olarak verilir. Yine Ayvacık'ta kadınların ve çocukların bellerine bağlamak için dokunan kuşaklar yöreye özgüdür.

Samsun-Ayvacık Cecim
Görsel 4

Heybe Yapımı: Omuza veya at, eşek gibi hayvanların sırtına konabilecek şekilde dokunan geleneksel bir çantadır. Taşımacılıkta hayvanların kullanıldığı dönemlerde eyerin üzerine serilen heybe, iki gözü bulunan omuzda da taşınabilen bir özelliğe sahiptir. Modern teknoloji ürünlerinin yaygınlaşması sonucu, günlük hayatta pek tercih edilmeyen heybeler ev ve iş yerlerinde dekoratif eşya olarak kullanılmaya başlanmıştır. Şehrimizdeki Halk Eğitim Merkezlerinde verilen kurslarla heybe dokumacılığı öğretilmekte ve bu yolla yaşatılmaktadır.

Oya İşleri: Türkiye'de hemen her köy yerleşiminde patik ören kadınlara rastlamak mümkündür. Oya, Türkiye'nin hemen bütün yörelerinde kadınların estetik zevklerini ortaya koydukları el sanatlarımızdandır. Halk Eğitim Merkezlerinde örgü kurslarında meraklılarına öğretilmektedir.

Kendircilik: Geçmişte Samsun ve çevresinde kendir liflerinden ip ve urgan yapımı oldukça yaygındı. Cumhuriyet Dönemi'nde de kendir üretimine 1970'li yıllara kadar devam edilmiştir. Bu tarihlerden sonra kademeli olarak yasal engellemelere ve sınırlamalara maruz kaldığı için kendir üretim alanları daralmıştır. Ham madde temininde sorunlar yaşayan üreticiler mesleğe devam edememiş dolayısıyla da kendir ipi üretimi yok olmaya yüz tutmuştur.

Samsun-Kendir
Görsel 5

Yorgancılık: Hazır ürünlerin bulunmadığı dönemlerde yorgancılık, yaygın bir meslek olmuştur. O dönemlerde yorgan yapımı için genelde güney illerimizden yün getirilmiştir. Bunun da nedeni sıcak iklimde yaşayan hayvanların yününün yumuşak olmasıdır. Günümüzde yorgancılık artık çok az kişi tarafından yapılmaktadır. Bunlarda mesleğin son temsilcileridir.

Samsun-Yorgan Yapımı
Görsel 6

Deri İşçiliği: Hayvan derilerinden yapılan çarık, yemeni gibi ayakkabılar günümüzde üretilmemektedir. Samsun'da güreş sporlarının önemli bir yeri vardır. Pehlivanların giydiği kispet, hayvan derisinden imal edilmektedir. Kispet günümüzde de Samsun'da üretilmeye devam edilmektedir.

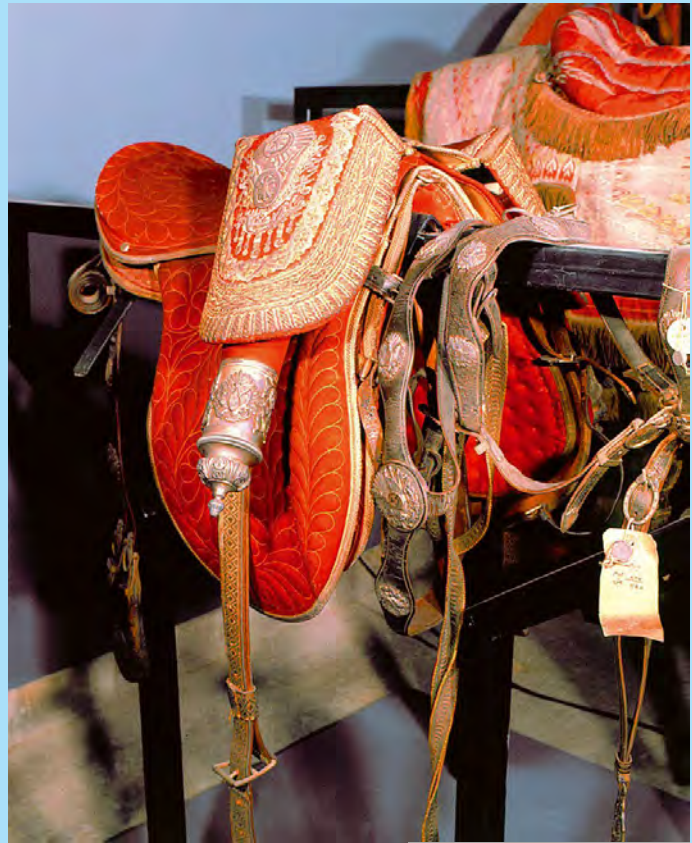
Samsun-Çarşamba Ayakkabısı
Görsel 7

Çarşamba Ayakkabısı: Yumurta topuk olarak bilinen Çarşamba ayakkabısı 1950’li yıllardan bu yana üretilmeye devam edilmektedir. Çarıktan esinlenerek yapılan bu ayakkabılar çarığın altına topuk takılmasıyla oluşturulmuştur. Samsunlu sanatçıların bu ayakkabıyı sinemada kullanmaları ve şarkılarına konu etmeleri, ününün yayılmasında etkili olmuştur.

Halk arasında “basık” olarak da bilinen Çarşamba ayakkabısının üretimi el emeğine dayalıdır. Çarşamba ayakkabısı 2007 yılında tescillenmiştir. En çok bilinen modeli yumurta topuk, yumurta burundur.

Saraçlık: Saraçlar hayvan derisinden at arabası koşum takımları imal ederler. Ayrıca eyer ve koşu takımlarının tamiratını ve süslemelerini de yaparlar. Saraçlık gelişen teknolojinin etkisi ile günümüzde yok olma tehlikesi ile karşı karşıyadır. Bu mesleğin Samsun’daki son temsilcileri Vezirköprü ilçesinde mesleklerini devam ettirmektedir.

Teknolojik gelişmeler sonucunda, insanlar ihtiyaçlarını fabrikalarda üretilen, daha hızlı ve daha ekonomik şekilde ulaşabildikleri ürünlerle karşılamaktadır. El sanatları ürünleri ve zanaatkarların ürettikleri ürünler yaygın ve yoğun bir ticari talep görmemektedir. Bu nedenle şehrin ekonomisinde etkili bir paya sahip değildir. Bununla birlikte zanaatkarların ürünleri turistik anlamda ilgi çekmekte, şehir turizmine ve tanıtımına katkı sağlamaktadır.

Samsun-Vezirköprü Saraç
Görsel 8

ŞEHİRİMİZİN TURİZME KATKISI

“Şehrimizden memnun ayrılan her turist bizim yeni bir dostumuzdur.”

Doğal, tarihî ve kültürel zenginlikleriyle Samsun, Karadeniz Bölgesi'nin en büyük şehridir. Şehrimiz kara, deniz, hava ve demir yolu ulaşım imkânları ile turizm potansiyeli açısından bölgenin diğer şehirlerine göre avantajlı durumdadır. Şehrimiz turizmin ve turistlerin vazgeçilmezlerinden olan deniz, kum ve güneşin yanı sıra alternatif turizm aktiviteleri açısından da oldukça zengindir. Şehrimizin sahil şeridinde çok sayıda doğal plaj bulunmaktadır. Şehrimizde yaz turizminin yanı sıra

kış turizmi de yapılmaktadır. Lâdik ilçesi şehrimizin önemli kış turizm merkezlerindendir. Burada bulunan Akdağ Kayak Merkezinde kış sporları ve kayak yapılmaktadır. Ayrıca Vezirköprü Kunduz Ormanları, Lâdik yaylaları, Kızılırmak Deltası Kuş Cenneti ve Ayvacık ilçesindeki doğal güzellikler ziyaretçi akınına uğramaktadır. Tarihî kaynaklarda “gençlik suyu” olarak anlatılan Lâdik Hamamayağı ve Havza kaplıcaları termal turizm açısından önemlidir.

Şehrimizde dinî ve kültürel özellikler yansıtan çok sayıda tarihî eser vardır. Ülkemizdeki en eski ahşap camilerden birisi olan Göğceli Camii Çarşamba ilçesindedir. Kavak Bekdemir Köyü Ahşap Camii, Kavak Çakallı Taşhan, Samsun merkezde bulunan Büyük Camii (Valide Camii), Kurşunlu Camii, Bafra Ulu Camii, Seyyid Kudbiddin Türbesi önemli tarihî ve kültürel eserler arasındadır.

Samsun-Çakallı Taşhan
Görsel 2

Samsun-Çarşamba Göğceli Camii
Görsel 3

Samsun-Kavak Bekdemir Camii
Görsel 4

Şehrimizin tanınmasında anıt eserlerin önemli bir yeri vardır. Bu anıtların başında Gazi Parkı içinde bulunan Atatürk Anıtı gelmektedir. Anıt 1928-1931 yılları arasında 19 Mayıs 1919'un anısına Avusturyalı Heykeltıraş Heinrich Krippel (Henrih Krippel) tarafından yapılmıştır. Anıtın kaide kısmı dört pano şeklinde düzenlenmiştir. Panoların içi Millî Mücadele'yi betimleyen figürlerle süslenmiştir. Şehrimizin sembolü olan bu anıt büyüklük ve denge oranı bakımından dünyada ikinci sıradadır. Anıt yılın her günü yerli ve yabancı turistlerin ilgi odağı durumundadır. Samsun'un anıt eserleri arasında Atatürk'ün Samsun'a gelişini betimleyen İlkadım Anıtı da bulunmaktadır.

Samsun-Atatürk Anıtı
Görsel 5

Samsun çok sayıda doğal güzelliği bünyesinde barındırmaktadır. Bafra Akalan, Ondokuzmayıs Gürlek, Tekkeköy Kabaceviz, Ayvacık Kikinin ve Kavak Yelalan şelaleleri önemli şelalelerdendir. Ondokuzmayıs Yörükler Galerîç Ormanı, Atakum Çakırlar Korusu, Lâdik Gölü, Ayvacık ilçesi doğal manzaraları Samsun'un doğal güzellikleri arasındadır.

Çok sayıda doğal güzelliğin bulunduğu Samsun'da bu alanların tanıtılması için kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları ve vatandaşlar tarafından ne gibi etkinlik ve çalışmalar yapılabilir?

Samsun millî parklar ve tabiat parkları açısından zengin bir şehirdir. Tabii güzellikleri bakımından dikkat çekici olan Vezirköprü Şahinkaya Kanyonu'nun çevresinde çok çeşitli hayvan ve bitki türü görülmektedir. Kanyon yaklaşık 3250 metre uzunluğa sahiptir. Kanyonun duvarları ise su seviyesinden 340 metre yüksekliğe kadar ulaşmaktadır. Kanyon, yılın dört mevsimi doğa fotoğrafçılarının ilgi odağı olan güzelliğe sahiptir. Doğa sporları için çok uygun şartlara sahip olan kanyon 2012 yılında "Ulusal Turizm Bölgesi" ilan edilmiştir. Kanyon günübirlik geziler, fotoğraf meraklıları, dağcılar, balıkçılar, kano ve su sporları için çok uygun özellikler taşımaktadır. Şehrimizde bulunan diğer tabiat parkları arasında Vezirköprü Vezirsuyu Tabiat Parkı, Vezirköprü Kunduz Yaylası Millî Parkı, Ondokuzmayıs Sarıgazel Tabiat Parkı, Tekkeköy Bayraktepe Tabiat Parkı ve Terme Amazon Tabiat Parkı'nı sayabiliriz.

Samsun-Vezirköprü Kunduz Millî Parkı'nda Geyikler
Görsel 6

Kızılırmak Deltası Kuş Cenneti

Samsun'un Bafra ve Ondokuzmayıs ilçesinin toprakları içinde bulunmaktadır. Burada 323 kuş türü (Türkiye'de yaşayan kuş türlerinin %70'i), mersin balıkları başta olmak üzere, endemik (yöreye özgü) tür özelliği gösteren *aphanius danfordii* (dişli sazancık) balığı ve diğer balık türleri, yılan türleri, kaplumbağa, manda, yıldı atları vb. bulunmaktadır. Bölgede hayvanların yaşamlarını sürdürebilmeleri için çeşitli koruma tedbirleri uygulanmaktadır. Avcılığın yasaklanması, tarım alanlarının daraltılması, bölge halkına çevreyi koruma hakkında verilen eğitimler bunlardan bazılarıdır.

Samsun-Kızılırmak Deltası Kuş Cenneti
Görsel 7

Kızılırmak Deltası Kuş Cenneti'ndeki doğal yaşamı tehdit eden çeşitli olumsuzluklar bulunmaktadır. Bu tehditler; kaçak olarak yapılan her türlü avlanma, kaçak yapılaşma, yerleşim alanlarının hayvanların yaşam alanlarına yakınlığı, tarım arazisi açmak için kasıtlı çıkarılan sazlık yangınları, su birikinti alanlarının kasıtlı olarak kurutulması, bilinçsizce kullanılan tarım ilaçları ve manda sayısının azalmasıdır.

Sizce Kızılırmak Deltası Kuş Cenneti'nin korunmasına yönelik alınması gereken tedbirler neler olmalı?

Kızılırmak Deltası Kuş Cenneti'nde manda sayısının azalmasının deltada yaşayan hayvanlar üzerindeki etkilerini araştırınız. Araştırma sonuçlarınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

Samsun-Kızılırmak Deltası Kuş Cenneti
Görsel 8

MÜZELERİMİZ

Zengin bir kültürel mirasa sahip olan Samsun'da bulunan müze ve ören yerleri şehrin tanıtımı, turizm gelirleri açısından önemli bir yere sahiptir.

Müze: Farklı kültürlerle ait eserlerin ve buluntuların bulundukları yerden alınarak belli bir düzen içerisinde sergilendiği kapalı ve açık mekânlardır.

Müzekart: Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından belirli bir ücret karşılığı verilen müze kartla 300'ü aşkın müze ve ören yerini sınırsızca ziyaret edebilirsiniz.

Ören Yeri: Üstü açık olarak tarihi yerleşmelerin ve kalıntıların bulunduğu yerdir. Ören yerleri şehirlerin turizmine önemli ölçüde katkıda bulunur.

Samsun Arkeoloji ve Etnografya Müzesi

İlkadım ilçesinde bulunan müze 1981 yılında açılmıştır. Müze üç bölümden oluşmaktadır. Müzenin orta ve sağ salonunda arkeolojik eserler, sol salonunda ise etnografik eserler sergilenmektedir. Müzenin orta salonunda Amisos Tepesi'nde bulunmuş olan ve 10 panodan oluşan 7x8 m ölçülerinde Roma Dönemi mozaïği yer almaktadır. Orta salonda Klasik, Helenistik, Roma, Bizans, Selçuklu, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerine ait eserler ile Amisos hazineleri sergilenmektedir. Sol salonda yöreye ait sosyal, dinî ve ticari hayatı anlatan etnografik eserler bulunmaktadır.

Samsun-Arkeoloji Müzesi
Görsel 9

Gazi Müzesi

İlkadım ilçesinde bulunan müze binası 1902 yılında yapılmış ve Mantika Palas Oteli olarak kullanılmıştır. Atatürk Millî Mücadele'yi başlatmak için 19 Mayıs 1919'da Samsun'a geldiğinde ilk olarak burada kalmıştır. Otel, Atatürk'ün 1926 yılında Samsun'a gelişinin anısına kendisine hediye edilmiştir. Atatürk 1928 ve 1930 yıllarındaki ziyaretlerinde de burada kalmıştır. Bina 1940 yılında Samsun Belediyesi tarafından Gazi Müzesi olarak ziyarete açılmıştır.

Samsun-Lâdik Ambarköy Açık Hava Müzesi
Görsel 10

Samsun'un Canik ilçesinde birçok oyuncağın sergilendiği Canik Oyuncak Müzesi ile Lâdik ilçesinde ambar, sergen, cami vb. eserlerin sergilendiği Lâdik Ambarköy Açık Hava Müzesi bulunmaktadır.

Şehrimizde; Samsun Kent Amazon Köyü, Sadi Tekkesi Kuvay-ı Milliye, Panorama 1919, Bafra Arkeoloji, Bafra Tütün, Havza Atatürk Evi, Tekkeköy Atatürk Evi, Alaçam Mübadele, Lâdik Eğitim ve Kavak Yaşar Doğu müzeleri bulunmaktadır.

Şehrimiz tarihî ve turistik mekânlar açısından oldukça zengindir. Şehrimize gelen yerli ve yabancı turistlerin ilk ziyaret ettikleri yerlerin başında Bandırma Gemisi ve Millî Mücadele Açık Hava Müzesi gelmektedir. Atatürk'ün İstanbul'dan Samsun'a geldiği gemi olan Bandırma Gemisi Samsun Büyükşehir Belediyesi tarafından 2006 yılında müzeye dönüştürülmüştür. Gemi içindeki kamarada Atatürk ve dört silah arkadaşının bal mumu heykelleri bir masa etrafında toplantı yapar hâldedir. Müzede duvar saati, telefon, harita ölçüm malzemeleri gibi eserler sergilenmektedir. Geminin yanında bulunan geniş alandaki Açık Hava Müzesinde Millî Mücadele'yi simgeleyen seramik rölyefler, Şehitler Yazıtı bulunmaktadır. Yine Millî Kurtuluş Anıtı ve Kurtuluş Savaşı sırasında askerlerimizce kullanılan top, tüfek ve denizaltı mayınlarından birkaçı da burada sergilenmektedir.

Samsun-Temsili Bandırma Gemisi
Görsel 11

Samsun ören yerleri bakımından da oldukça zengindir. Bölgemizde daha önce yaşamış uygarlıkların kalıntıları bu ören yerlerinde yerli ve yabancı ziyaretçiler tarafından gezilebilmektedir. Şehrimizde; Dündartepe ve Amisos Tepesi, Bafra İkiztepe, Kavak Kaledoruğu, Havza Lerdüğe (Çamyatağı) gibi ören yerleri bulunmaktadır.

Kurtuluş Yolu Atatürk'ün Samsun'a çıktığı yer olan Tütün İskelesi'nden (Reji İskelesi) başlayıp Amasya sınırına kadar devam etmektedir.

Karadeniz Bölgesi'ndeki ilk insanlar Tekkeköy Arkeoloji Vadisi'nde yaşamıştır.

Samsun'da turizm açısından değerlendirilen yerlerden birisi de yaylalardır. Doğal güzellik açısından diğer Karadeniz yaylaları gibidir. Vezirköprü Kunduz, Lâdik Akdağ, Atakum Kocadağ ve Ondokuzmayıs Nebiyan yaylaları bunlardan bazılarıdır. Bu yaylalar günübirlik gezilere, dağcılığa, kamp yapmaya ve yürüyüşlere çok uygundur.

Samsun-Ondokuzmayıs Nebiyan Yaylası
Görsel 14

Samsun-Ondokuzmayıs Nebiyan Yaylası
Görsel 15

Rekreasyon Alanları

Samsun sahil şeridinde iki önemli rekreasyon (İnsanların eğlenme, dinlenme amacıyla kullanabilecekleri bir duruma getirilen yer) alanı bulunmaktadır. Bunlardan birisi Batıpark diğeri ise Doğupark'tır. Buralar şehrimiz insanlarının her zaman eğlenip dinlenebilecekleri, gezebilecekleri alanlardır. Batıpark içerisinde Amazon Kanalı ve köyü, aslan heykelleri, seyir terası, yerli ve yabancı masal kahramanlarının bulunduğu Masal Dünyası Parkı, go kart pisti, bowling salonu, okçuluk ve spor tesisleri, konser alanları, teleferik ve piknik alanları bulunmaktadır.

Doğupark rekreasyon alanı içerisinde Bandırma Gemisi Müzesi ve Millî Mücadele Açık Hava Müzesi bulunmaktadır. Bunların yanı sıra koşu parkurları, güreş ve spor alanları ile piknik alanları mevcuttur. Bunlardan başka Lâdik Gölü, Kavak Divanbaşı Göleti ve Terme Miliç rekreasyon alanları da bulunmaktadır.

Samsun-Bandırma Gemisi Müzesi ve Millî Mücadele Açık Hava Müzesi
Görsel 16

Doğal, kültürel ve tarihî birçok güzelliğe sahip olan Samsun'da turizm potansiyelinin artırılmasının ülke ekonomisine katkıları neler olabilir?

SAMSUN'UN SAHİP OLDUĞU ULAŞIM OLANAKLARI

“Yol medeniyettir, yol gelişmedir, yol büyümedir.”

Karadeniz Bölgesi'nden İç Anadolu'ya giden yollar üzerinde bulunan şehrimizin ulaşım imkânları oldukça gelişmiştir. Şehrimize kara, hava, deniz ve demir yolu ile birçok yerden ulaşım imkânı vardır. Şehrimizde bulunan Çarşamba Havaalanından yurt içi ve yurt dışındaki bazı şehirlere düzenli seferler yapılmaktadır. Aynı zamanda Samsun Şehirlerarası Otobüs Terminalinden de ülkemizdeki bütün şehirlere düzenli olarak yolcu taşımacılığı yapılmaktadır. Samsun Limanı da deniz ulaşımında önemli bir rol üstlenmektedir. Şehrimizdeki demir yolu hattı ile ülkemizin çeşitli şehirlerine yolcu ve yük taşımacılığı gerçekleştirilmektedir. Ayrıca 2023 yılında bitecek olan “Samsun-Ankara Hızlı Tren Projesi” şehrimizin demir yolu ulaşımına önemli bir katkı sağlayacaktır.

Şehrimizin şehir içi ulaşımı da oldukça gelişmiştir. Samsun Büyükşehir Belediyesine bağlı Samulaş; hafif raylı sistem ve şehir içi otobüs seferleriyle şehrimiz ulaşım hizmetlerini çağın ihtiyaçlarına uygun hâle getirmeye çalışmaktadır. Hafif raylı sistemin faaliyete geçmesi şehrimiz ulaşımının ve şehir trafiğinin rahatlamasında etkili olmuştur. Bu sayede insanlar trafik sıkışıklığı ile karşılaşmamakta ve zaman kaybı yaşamamaktadır. Samulaş'a bağlı ulaşım araçları dışında şehir içi ulaşımında özel halk otobüsleri, dolmuşlar ve minibüsler de yolcu taşımaktadır.

Şehrimizin havaalanına ve havaalanından şehir merkezine yolcu taşımacılığı özel bir firmaya bağlı ulaşım araçları ve ticari taksiler tarafından sağlanmaktadır. Şehrimizin ilçelerine ise minibüslerle ulaşım imkânı vardır. Ayrıca şehrimizin bazı bölgelerine bisiklet yolları yapılmıştır. Bu sayede bisiklet de alternatif bir ulaşım aracı olarak kullanılmaktadır. Şehrimizde okullara ve üniversitelere ulaşımında tramvay, otobüs, dolmuş ve özel servis araçları kullanılmaktadır. Bu gibi seçeneklerin fazla olması velilerin eğitim için Samsun'u tercih etmesinde önemli bir etkidir.

Otobüs
Görsel 2

Şehrimizdeki ulaşımın kolaylığı ekonomik, sosyal ve kültürel faaliyetlerin yanında birçok sektörü de olumlu etkilemektedir. Ulaşım; şehrimizin kaynaklarının değerlendirilmesinde, şehir içi ve şehirler arası bağlantısının sağlanmasında, istihdam oluşmasında, yatırımların artmasında ve ekonomik büyümede önemli rol oynamaktadır.

Bisiklet
Görsel 3

İnsanların birbirleriyle buluşması, farklı kültürlerle ait değerlerin paylaşılması için ulaşım ve iletişim araçlarından yararlanılır. Günümüzdeki iletişim imkânları insanlar ve kültürler arası iletişimi hem artırmış hem de kolaylaştırmıştır. Kültürel iletişimin artması şehrimizin ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal gelişimine katkı yapmıştır.

Şehrimizde bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımına büyük önem verilmektedir. Günümüzün en etkin ve hızlı iletişim ağı olan internet şehrimizde eğitim alanında da yaygın olarak kullanılmaktadır. Şehrimizde bulunan okullara akıllı tahtalar için fiber alt yapı tesis edilmiştir. Bu sayede öğretmen, öğrenci ve velilerin bilgiye daha hızlı ulaşmasını sağlamak hedeflenmiştir.

Samsun Büyükşehir Belediyesinin hazırladığı “Akıllı Şehir Samsun” projesi şehrimizde yaşayan ya da şehrimize gelen insanlara birçok kolaylık sağlayacaktır. İnsanlar bu uygulama ile nerede konaklayacakları, ne tür yemekler yiyebilecekleri, sağlık merkezlerine kolaylıkla nasıl ulaşacaklarını internet veya cep telefonundan kolaylıkla öğrenebileceklerdir.

Şehrimizde ulaşım ve iletişim imkânlarının yeterli olması insanların rahat ve konforlu bir şekilde yaşamalarını sağlamaktadır. Şehrimizde yaşayan insanlar ulaşım ve iletişim imkânlarından yeterli düzeyde faydalanmaktadır.

Şehrimizde acil durumlarda ulaşılması gereken numaralar şunlardır:

Acil Durum Numaraları

5.

ÜNİTE

ŞEHRİMDE BEN

ŞEHİRİMİZİN KÜLTÜR VE SANAT İMKÂN LARI

“Çevremizde kütüphane olması önemlidir fakat daha da önemlisi o kütüphane içinde olabilmektir.”

Şehrimiz Samsun; kütüphaneleri, tarihî ve turistik mekânları, bilim, eğitim, sanat merkezleri, sanat etkinlikleri ve şenlikler bakımından oldukça zengindir. Kültür birikimini yansıtmaya açısından kütüphaneler önemlidir. Şehrimizin İlkadım ilçesinde bulunan Gazi İl Halk Kütüphanesi 29 Ekim 1939 yılında Atatürk'ün emri ile “Gazi Kütüphanesi” olarak kurulmuş ve Gazi Müzesi'nin birinci katında 1970 yılına kadar hizmet vermiştir. 1970 yılında ismi “19 Mayıs İl Halk Kütüphanesi” olarak değiştirilmiştir. 19 Mayıs ilçesinde de aynı isimde bir başka kütüphane olduğu gerekçesiyle 1999 yılında ismi yeniden “Samsun Gazi İl Halk Kütüphanesi” olmuştur.

Aşağıdaki tabloda şehrimizin bazı ilçelerindeki kütüphanelerin 2017 yılına ait kitap sayısı, bulunduğu ilçenin nüfusu ve kütüphanelerden yararlanan okuyucu sayıları verilmiştir.

Kütüphane İsmi	Kitap Sayısı	İlçenin Nüfusu	Kütüphaneden Yararlanan Okuyucu Sayısı
Samsun Gazi İl Halk Kütüphanesi	56.056	333.218	29.150
Bafra Hasan Çakın İlçe Halk Kütüphanesi	26.523	141.488	36.659
Çarşamba İlçe Halk Kütüphanesi	29.090	137.576	14.875
Havza İlçe Halk Kütüphanesi	24.334	39.944	850
Salıpazarı İlçe Halk Kütüphanesi	4.959	18.546	Kapalı
Atakum 100. Yıl Gazi İlçe Halk Kütüphanesi	12.676	192.953	6.198

Tabloya göre soruları cevaplayınız.

1. Hangi ilçede kütüphaneden yararlanma oranı fazladır?
2. Hangi ilçenin kütüphanesi kitap yönünden daha zengindir?
3. Hangi ilçede nüfusa göre kütüphanelerden yararlanan okuyucu sayısı en azdır?

Festival: Genel olarak yerel bir topluluk tarafından hazırlanmış ve gelenekselleşmiş gün ve tarihlerde kutlanan, yapıldığı yörenin simgesi hâline gelmiş etkinliklere verilen genel addır.

Samsun'un tanıtılmasında sanat etkinlikleri ve festivallerin önemli yeri vardır. Sanat etkinlikleri ve festivaller ilimiz merkezinde ve ilçelerinde her yıl düzenli olarak yapılmaktadır.

Temmuz ayında Devlet Opera ve Balesi, Samsun Klasik Türk Müziği Korosu, İl Kültür Müdürlüğü Türk Halk Müziği Korosu, Türk Sanat Müziği Gençlik Korosu etkinlikleri yapılmaktadır. Haftanın belirli günlerinde Atatürk Kültür Merkezinde (AKM) Devlet Tiyatroları tarafından çeşitli oyunlar sahnelenmektedir. Ayrıca Samsun merkezde 20-27 Mart tarihleri arasında Tiyatro Günleri, 19 Haziran'da Bisiklet Şenliği ve 25 Eylül tarihinde de Uçurtma Şenliği yapılmaktadır.

Festivaller, kültür ve sanat etkinlikleri ilçelerimizde de uzun yıllardır yapılmaktadır. Etkinlikler, yapıldıkları bölgelerin özelliklerini yansıtmaları açısından önemlidir. Bafra'da 1987 yılından beri ağustos ayının son haftasında iki gün süreyle Karpuz Festivali yapılmaktadır. Festivalde konserler, çeşitli yarışmalar, güreş müsabakaları ve diğer etkinlikler yapılmaktadır.

Çarşamba ilçesindeki Yeşilirmak Kültür ve Sanat Şenliği ilk kez 1994 yılında düzenlenmiştir. Şenlik her yıl 20-23 Mayıs tarihleri arasında yapılmaktadır.

Köprülü Mehmet Paşa Kültür Sanat ve Spor Festivali Vezirköprü ilçesinde düzenlenmektedir. Her yıl eylül ayının ilk cuma günü başlayan festival 10 gün sürmektedir.

Terme İlçesi Gölyası köyünde her yıl Uluslararası Amazon Kültür Festivali yapılmaktadır.

Alaçam Geyikkoşan'da her yılın 6 Mayıs'ında Hıdırellez Şenlikleri ve Yağlı Pehlivan Güreşleri yapılmaktadır.

Yaşadığınız çevrede yapılan festival, kültür ve sanat etkinliği var mı? Varsa burada gördüklerinizi arkadaşlarınıza anlatınız.

1. Güneşin doğuşunu ve batışını 20 dakikalık süre içerisinde izlediniz mi?

2. Samsun'da güneşin hareketleri ve uzay ile ilgili bilgileri planetaryumdan alabileceğinizi biliyor musunuz?

Bunları merak ediyorsanız Samsun'da böyle bir imkânınız bulunmaktadır. O zaman "Ondokuz Mayıs Üniversitesi Planetaryum"a gidebilirsiniz. Burada astronomi ile ilgili bilgi edinilebilir, evrenin dinamiğini canlı olarak izleyebilirsiniz.

Samsun'da çok sayıda sanat merkezi bulunmaktadır. Bu sanat merkezlerinde tiyatro, müzik, opera, bale yapılmakta ve sanatsal etkinlikler sergilenmektedir. Şehrimizde; Atatürk Kültür Merkezi (AKM), Canik Kültür Merkezi (CKM), Gazi Sahnesi, Büyükşehir Belediyesi Atakum Kültür ve Sanat Merkezi, OMÜ Atatürk Kültür ve Sanat Merkezi, TÜYAP Samsun Fuar ve Kongre Merkezi, Çarşamba Cemil Şensoy Kültür Merkezi gibi sanat merkezleri bulunmaktadır.

Samsun'da bir zamanlar halkın önemli başka bir eğlence kültürü de sinemaydı. Şehrimizin çeşitli yerlerinde birçok sinema bulunuyordu. Bunun yanında halkın akşam eğlenceleri arasında olan yazlık sinemalar da vardı. Samsun'un ilk sineması 1908 yılında açılan Boduroğlu Sinemasıdır. Şehrimizdeki sinema salonları günümüzde çeşitli alışveriş merkezlerinde bulunmaktadır.

Geçmişte orta oyunları, Hacivat Karagöz oyunları şehrimizin en büyük eğlenceleri arasında bulunmaktaydı. Günümüzde ise çeşitli salonlarda tiyatro oyunları sergilenmektedir. Bu salonlar; Atatürk Kültür Merkezi, Gazi Sahnesi, Canik Kültür Merkezi ve Atakum Sanat Merkezi'dir. Şehrimizde tiyatro oyunları Samsun Devlet Tiyatrosu, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tiyatro Topluluğu (OMÜTİT) ve diğer özel tiyatrolar tarafından sahnelenmektedir.

SAMSUN'UN TARİHİ VE KÜLTÜREL MEKÂN LARI

Tarihî ve kültürel mekânlar şehirlere kimlik kazandırırken o şehirde yaşayanların da kendilerini yaşadıkları yerle özdeşleştirebileceği öğelerin başında gelir. Tarihî mekânlar; uzun geçmişleri, kültürel, ekonomik, sosyal, arkeolojik ve estetik değerleri ile şehirlerin kimliklerini ortaya çıkarmaktadır. Şehrimiz Samsun tarihî ve kültürel mekânlar açısından oldukça zengindir. Saathane Meydanı ve çevresinde bulunan eserler, Göğceli ve Bekdemir camileri ile Çarşamba Arastası, Vezirköprü Taşhan, Lâdik Saat Kulesi ve çevresi, Havza Yukarı Çarşı, Terme ve Çarşamba saat kuleleri Samsun şehrinin ve ilçelerinin önemli tarihî ve kültürel mekânlarını oluşturmaktadır. Bu mekânlar bulundukları yerler itibarıyla her zaman gezilebilen, alışveriş yapılabilen ve sohbet edilebilen ortamların bulunduğu alanlardır.

Saathane Meydanı ve Çevresi

Samsun'da uzun yıllar yaşayan herkesin bir anısının bulunduğu meydanın çevresinde Büyük Camii, eski Çarşı Karakolu, medrese, türbe gibi birçok tarihî mekân

Samsun-Saathane Meydanı
Görsel 1

bulunmaktadır. Günümüzde meydan düzenlemesi projesi kapsamında kazı ve yenileme çalışmaları yapılmaktadır. Meydanın ortasında saat kulesi bulunmaktadır. Samsun Saat Kulesi Osmanlı Padişahlarından II. Abdülhamid tarafından 1887 yılında yaptırılmıştır. Saat kulesinin kaidesi ve gövdesi çokgen bir yapıya sahipti. Üst kısmında bir şerefe ile kubbenin üzerinde aydınlık feneri vardı. 1933 yılında kuledeki eski sistem saat kaldırıldı. Yerine elektrikle çalışan bir saat ve bir de yangın sireni eklendi. 1944 yılında meydana gelen depremde kule hasar görmüş, onarılamayacağı düşüncesi ile yıktırılmıştır. Kulenin saati Lâdik Belediyesine verilmiş ve hâlâ çalışmaktadır. 1977 yılında planı yeniden çizilmiş, 2011 yılında ise Samsun Büyükşehir Belediyesi tarafından ilk kulenin benzeri yapılmıştır.

Samsun şehir merkezinin önemli tarihî mekânlarından olan Büyük Camii'nin tarihçesi hakkında araştırma yapınız. Araştırma sonuçlarınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

Yaşadığınız ilçede bulunan tarihî eserlerden birini çalışma konusu olarak seçiniz. Seçtiğiniz eserin bulunduğu yeri, tarihçesi ve günümüzdeki durumu hakkında araştırma yapınız. Araştırma sonuçlarınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

Samsun Çarşamba Göğceli Camii Süslemeleri
Görsel 2

Çarşamba ilçesinde Ordu Köyü Camii, Şeyh Habil ve Göğceli camileri tamamen ahşaptan yapılmıştır. 1206 yılında yapılan Göğceli Camii ise Anadolu'da bulunan en eski ahşap camidir.

SPORDAN SANATA

SAMSUN'UN ÜNLÜLERİ

Ünlü gezginimiz Evliya Çelebi kendi ifadesine göre bir gece rüyasında, Hazret-i Peygamberi sahabesiyle birlikte görmüş. Peygambere hayran kalarak mübarek ellerini öpmüş ve "Şefaat ya resulallah!" diyeceği yerde "Seyahat ya resulallah!" diyerek ondan seyahat dilemiştir. Bu rüyadan sonra da seyahatlerine başlamış, gezip gördüğü yerleri kendi mizahi üslubuyla anlatarak ünlü eseri Seyahatname'yi yazmıştır.

1645 yılında Samsun'a gelen Evliya Çelebi, Samsun halkının gemicilik ve kendircilikle uğraştığını yazmıştır. Samsun Kalesi'nin deniz kıyısında taştan yapılmış sağlam bir yapı olduğunu belirtmiştir. Gezginimizin bu tespitlerinin üzerinden yüzyıllar geçmiş, şehrimizde sadece gemiciler, denizciler değil ülkemizin sosyal ve kültürel hayatına damga vuran şahsiyetler de yetişmiştir.

Samsun'da doğup ülkemizin siyaset, kültür-sanat ve spor tarihinde yer alan bazı isimler şunlardır.

Ali Fuat Başgil

Görsel 1

1893 yılında Samsun'un Çarşamba ilçesinde dünyaya geldi. İlkokulu Çarşamba'da, ortaokulu İstanbul'da okudu. 1. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla eğitimini yarıda bıraktı ve yedek subay olarak askere gitti. 4 sene boyunca Kafkas Cephesi'nde görev yaptı. Eğitimini tamamlamak için gittiği Fransa'da liseyi okudu. Sonrasında Paris Üniversitesi Hukuk Fakültesinde eğitimini tamamladı. Paris Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü ile Paris Siyasi İlimler Merkezini bitirdi. Türkiye'ye geri dönerek İstanbul Üniversitesinde Anayasa Hukuku dersleri verdi. 15 Ekim 1961 seçimlerinde Adalet Partisi listesinden Samsun bağımsız milletvekili seçildi.

Ali Fuat Başgil 1961 yılında Cumhurbaşkanlığı'na adaylığını koydu fakat daha sonra adaylıktan vazgeçti. Cumhuriyet Senatosu üyeliğinden de istifa etti ve yurt dışına çıktı. Cenevre Üniversitesinde dersler verdi. Aynı üniversitede Türk Dili ve Türk Tarihi kürsülerinde başkanlık yaptı. Adalet Partisinin %52 oy oranıyla tek başına kazandığı 1965 yılı seçimlerinde Türkiye'ye geri döndü ve İstanbul milletvekili seçildi. Başgil, 17 Nisan 1967'de İstanbul'da hayatını kaybetti. Cenazesi Karacaahmet Mezarlığı'nda toprağa verildi.

Ali Fuat Başgil'in "Türkiye İş Hukuku", "Hukukun Ana Müessesesi ve Meseleleri", "Türkçe Meselesi", "Vatandaş Hürriyeti ve Bunun Teminatı", "Demokrasi ve Hürriyet", "Gençlerle Başbaşa", "Din ve Laiklik", "Vatandaş Hak ve Hürriyetlerinin Korunması ve Anayasamızın Eksiklikleri", "27 Mayıs İhtilâli ve Sebepleri" adlı eserleri vardır.

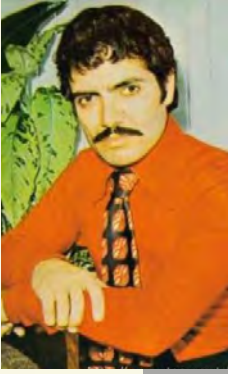
Prof. Dr. Namık Kemal PAK

Görsel 2

1947 yılında Samsun'da doğmuştur. TÜBİTAK Şeref Bursiyeri olarak Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi Fizik Bölümünden 1968 yılında mezun olmuştur. 1972 yılında Berkeley-Kaliforniya Üniversitesi Fizik Bölümünde doktorasını yapmıştır. Prof. PAK, 1977 yılında Hacettepe Üniversitesi Fizik Bölümünde doçentlik, 1988 yılında da ODTÜ Fizik Bölümünde profesörlük unvanını almıştır. Cenevre Avrupa Nükleer Araştırma Merkezinde (CERN) görev yapmıştır. 1990-1997 yılları arasında TÜBİTAK Başkan Yardımcılığı görevini yürütmüştür. 1998'de TÜBİTAK Bilim Kurulu Üyesi olmuştur. 1979 yılında TÜBİTAK Teşvik Ödülü'nü ve 1989 yılında TÜBİTAK Bilim Ödülü'nü almıştır. Prof. Dr. Namık Kemal PAK aynı zamanda Üçüncü Dünya Bilimler Akademisi Üyesi, Avrupa Akademisi ve Türkiye Bilimler Akademisi asli üyesidir. Prof. Dr. Namık Kemal PAK, 31 Mayıs 1999-31 Mayıs 2003 tarihleri arasında TÜBİTAK Başkanı olarak görev yapmıştır. 11 Kasım 2015'te vefat etmiştir.

Yıldıray ÇINAR

Görsel 3

1940 yılında Samsun'da doğdu. Halk tarzında türküler yazan babasının da yönlendirmesiyle dokuz yaşında saz çalmaya başladı. 1959 yılında askerliğini yaptıktan sonra tekrar Samsun'a döndü ve Çiftlik Caddesi'nde bir dükkân açarak bağlama dersleri verdi. 1962'de TRT Ankara Radyosunun açtığı sınavı kazandı. Yurt çapında tanınmasıyla birlikte radyo programları, yurt dışı turneleri, plak ve film çalışmalarını bir arada devam ettirdi. "Çarşambayı Sel Aldı", "Sarmaşık Bülbülleri", "Aman Dünya Ne Dar İmiş" ve "Şen Ola Düğün" en çok bilinen türküleridir. Yıldıray Çınar, 12 defa Altın Plak ödülü almıştır. 1965 yılında "Aman Dünya Ne Dar İmiş" filmiyle oyunculuk yapmaya başladı. 1980'lerin sonuna kadar devam ettirdiği sinema kariyerinde 40'a yakın filmde rol aldı. Yıldıray Çınar, 29

Mayıs 2007 yılında tedavi gördüğü OMÜ Tıp Fakültesinde 67 yaşındayken hayatını kaybetti. Cenazesi vasiyeti üzerine Asri Mezarlığı'ndaki babasının yanına defnedildi.

Cemal SAFİ

Görsel 4

1938 yılında Samsun'da doğdu. Sanatçının ilk şiirlerini Orhan Gencebay bestelemiştir. 1990 yılında "Rüyalarım Olmasa", 1991 yılında ise "Vurgun" adlı şarkıların söz yazarı olarak iki yıl art arda yılın şairi seçildi. 1993 yılına kadar yazdığı şiirleri "Vurgun" adlı ilk kitabında yayınladı. İkinci şiir kitabı ise "Sende Kalmış"tır. Şairin bu güne kadar 40 tanesi Orhan Gencebay tarafından olmak üzere 150 civarında şiiri bestelendi. Türk Dil Kurumu tarafından Türkçeyi en etkin ve güzel kullanan şair olarak ödüllendirildi. "Eminescu Madalyası" başta olmak üzere defalarca Hürriyet'in Altın Kelebek, Milliyet'in "Yılın En Sevilen Şarkıları" birincilik ödülleri ile TRT'nin "Yılın Şair'i" gibi sayısız ödül aldı. Şiirleri İtalyanca, Rumence ve Arnavutçaya çevrildi. Cemal Safi 17 Nisan 2018 yılında vefat etti.

Orhan GENCEBAY

Görsel 5

4 Ağustos 1944 yılında Samsun'da doğmuştur. Müzik hayatına altı yaşında iken Emin Tarakçı Hoca'dan keman ve mandolin dersleri alarak başladı. Yedi yaşında iken bağlama çalmayı öğrendi. 12 yaşına geldiğinde ise diğer enstrümanlarla beraber tamburu da başarılı bir şekilde çalmayı öğrendi. 20'li yaşlarında İstanbul Radyosunun sınavlarını kazandı. TRT'de bir süre görev yaptı ve kendi isteğiyle bu görevden ayrıldı. "Sevemedim Kara Gözlüm", "Koca Dünya", "Sabır Taşı" adlı besteleri ile tanındı. Orhan Gencebay, ses sanatçısı olarak adını ilk kez "Başa Gelen Çekilirmiş" adlı 45'lik plağı ile duyurdu. 1978 yılında yaptığı "Yarabbim" adlı plağı satış rekoru kırdı. 1000'e yakın bestesi bulunan ve 400'ünü kendi sesiyle seslendiren sanatçı, 35 filmde rol aldı. 1999 yılında Samsun'un Atakum ilçesinde Orhan Gencebay Ortaokulunu yaptırıp Millî Eğitim Bakanlığına devreden Gencebay sanat hayatına başarıyla devam etmektedir.

Orhan HAKALMAZ

Görsel 6

Orhan Hakalmaz, 10 Kasım 1964'de Samsun'da doğdu. Müziğe olan ilgisi çok küçük yaşlarda başladı ve 6 yaşında bağlama çalarak sanat hayatına başladı. İlkokulu Samsun'da okuyan sanatçı, sekiz yaşında katıldığı "Karadeniz Altıncı Yarışması"nda birinci oldu. On iki yaşında da İstanbul Radyosu amatör ses sanatçılığını kazandı. Bir çok kez TRT İstanbul Radyosunda "Çocuk Saati" adlı programa katılıp türkü söyleyip, bağlama çaldı. 1977 yılında İTÜ Türk Müziği Devlet Konservatuvarı giriş imtihanlarını kazanarak öğrenimine başladı. 1988 yılında İTÜ Türk Müziği Devlet Konservatuvarı'nda öğretim görevlisi olarak göreve başladı. 1994 yılında

İTÜ Türk Müziği Devlet Konservatuvarı Korosunda şef yardımcılığı, daha sonra şeflik yaptı. TRT Radyosunun ve Devlet Konservatuvarı'nın THM konserlerinde solist, korist ve bağlama sanatçısı olarak yer aldı. Orhan Hakalmaz halen albüm ve konser çalışmalarına devam etmektedir.

Vedat TÜRKALİ

Görsel 7

1919'da Samsun'da doğdu. Asıl adı Abdülkadir Pir Hasan'dır. İlk ve ortaöğrenimini Samsun'da tamamlayan Vedat Türkali yükseköğrenimini 1942'de İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde tamamladı. Maltepe ve Kuleli Askerî liselerinde edebiyat öğretmenliği yaptı. 1960'ta "Dolandırıcılar Şahı" ile ilk senaryo denemesini yaptı. "Otobüs Yolcuları", "Üç Tekerlekli Bisiklet", "Karanlıkta Uyuyanlar" gibi önemli filmlerin senaryolarını yazdı. Senaryosunu yazdığı "Sokakta Kan Vardı" adlı filmin yönetmenliğini de yaptı. Kurgusu, anlatım tekniği ve gerçekçi yaklaşımıyla çağdaş edebiyatta bir aşama olarak nitelenen "Bir Gün Tek Başına"yı "Mavi Karanlık", "Güven", "Yalancı Tanıklar

Kahvesi" izledi. "Yeşilçam Dedikleri Türkiye" ve "Tek Kişilik Ölüm"le roman yazmayı sürdürdü. Vedat Türkali 29 Ağustos 2016'da hayata gözlerini yumdu.

Ali A. URAL

Görsel 8

1959'da Lâdik ilçesinde doğdu. Tam adı Abdurrahim Ali Ural'dır. Ankara Atatürk Lisesini bitirdikten sonra Muhammed bin Suud Üniversitesi Arap Dili-Edebiyatı Enstitüsü ve İlahiyat Fakültesini bitirdi. 1990 yılında Şule Yayınlarını kurdu. Merdiven Sanat, Kitap-Haber, Merdiven Şiir dergilerini çıkardı. Yazdığı öyküleri Merdiven Sanat'ta, mektup türündeki yazılarını Sağduyu gazetesinde yayımladı.

Ali A. Ural'ın "Körün Parmak Uçları", "Kuduz Aşısı", "Güneşimin Önünden Çekil", "Posta Kutusundaki Mızıka", "Makyaj Yapan Ölüler", "Resimde Görünmeyen", "Satranç Oynayan Derviş" adlı eserleri vardır.

Levent KIRCA

Görsel 9

28 Eylül 1948 tarihinde Lâdik ilçesinde doğmuştur. Ankara Devlet Konservatuvarı Tiyatro Bölümünden mezun olmuştur. 1964 yılında Ankara Devlet Tiyatrosunda sahneye çıkmıştır. Ankara Birlik Sahnesi ve Halk Oyuncuları'nda çalışmıştır. "Nasreddin Hoca Oyun Treni", "Siz Olsaydınız Ne Yapardınız?", "Bu Oyun Nasıl Oynanmalı?", "Sağlık Olsun!", "Ne Olur Ne Olmaz?" gibi dizilerin yapımcılığını üstlenmiştir. "Ne Olacak Şimdi?" "Altınşehir" ve "Mavi Muammer" adlı filmlerde oynadı. Kendi adına "Hodri Meydan Topluluğu"nu kurdu. Burada eşi Oya Başar ile "Güzel ve Çirkin" ve "Sefiller" adlı oyunları sergiledi. "Üç Baba Hasan", "Kadıncıklar" adlı oyunları ile büyük ilgi topladı. Televizyonda uzun yıllar "Olacak O Kadar" adlı programı yaptı. Sinemada ilk yönetmenlik denemesini "Son" adlı filmle gerçekleştirdi. Levent Kırca 12 Ekim 2015 tarihinde vefat etti.

Bedri KORAMAN

Görsel 10

1928 yılında Bafra İlçesi'nde doğdu. İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisine devam ettiği yıllarda dergi ressamlığı ve karikatürcülük yaptı. 1951'de "Deve" adlı bir dergi çıkardı. Uzun yıllar bazı ulusal gazetelerde siyasal karikatürler çizdi. Yurt içinde ve dışında çeşitli sergi ve yarışmalara katıldı. İtalya Marostica, Yugoslavya Üsküp'te ve Sarajevo'da özel ödüller kazandı. Spor Yazarları Derneğinin "Spor Karikatürleri Yarışması"nda birincilik ve ikincilik ödülleri aldı. Bedri Koraman 30 Mayıs 2015 tarihinde vefat etti.

Ferhan ŞENSOY

Görsel 11

26 Şubat 1951 tarihinde Çarşamba ilçesinde doğdu. Yazar, tiyatro oyuncusu ve yönetmen olarak kültür sanat dünyamıza katkıda bulunmuştur. "Şahları da Vururlar", "Kahraman Bakkal Süpermarkete Karşı", "Ferhangi Şeyler" adlı oyunları yazdı ve sahneledi. "Keşanlı Ali Destanı" adlı oyunu da sahneledi. Geleneksel Türk tiyatrosundan epik tiyatroya kadar çeşitli üsluplardan izler taşıyan bu çalışmalarıyla Türk tiyatrosunda kendine özgü bir yer edinmiştir. Kel Hasan'dan İsmail Dümbüllü'ye, ondan da Münir Özkul'a geçen simgesel kavuğu Özkul, Şensoy'a devretmiştir.

Yaşar DOĞU

Görsel 12

1915 yılında Kavak ilçesine bağlı Karlı köyünde doğdu. 1938 yılında Ankara'da askerliğini yaparken minder güreşine çıktı. Bir yıl içinde millî takıma yükseldi. 1939 yılında Norveç'in başkenti Oslo'da yapılan Avrupa Şampiyonası'nda 66 kiloda mücadele etti ve Avrupa ikincisi oldu.

Yaşar Doğu, ilk Avrupa şampiyonluğunu 1946'da İsveç'in başkenti Stockholm'de 73 kiloda elde etti. 1947'de 73 kiloda hem serbest hem de grekoromen stilde Avrupa şampiyonluğuna ulaştı. 1948 Londra Olimpiyatları'nda yaptığı 5 güreşi de kazanarak altın madalya kazandı. 1949 yılında İstanbul'da düzenlenen Avrupa Şampiyonası'nda da altın madalya kazandı. 1951'de Helsinki'de düzenlenen Dünya Güreş Şampiyonası'nda dünya şampiyonu oldu.

Kariyerinde bir olimpiyat, bir dünya ve üç Avrupa şampiyonluğu vardır. Yaşar Doğu, Türk güreşine antrenör olarak hizmet etmeyi sürdürmüştür.

Yaşar Doğu 8 Ocak 1961'de Ankara'da vefat etti. Kabri Ankara Cebeci Askerî Şehitliği'nde bulunmaktadır.

Mustafa DAĞISTANLI

Görsel 13

11 Mart 1931 yılında Çarşamba ilçesine bağlı Söğütpınar köyünde dünyaya geldi. 18 yaşındayken güreşe başladı. 1954 yılında Güreş Millî Takımına kabul edildi. Millî Takım kariyeri boyunca kazandığı başarılar; 1954 yılı Tokyo-Japonya'da serbest stil 57 kg'da dünya birinciliği, 1956 yılı İstanbul'da serbest stil 62 kg'da dünya birinciliği, 1956 yılı Melbourne Olimpiyatları'nda serbest stil 57 kg'da Olimpiyat birinciliği, 1957 yılı İstanbul'da serbest stil 62 kg'da dünya birinciliği, 1959 yılı Tahran-İran'da serbest stil 62 kg'da dünya birinciliği, 1960 yılı Roma Olimpiyatlarında serbest stil 62 kg'da olimpiyat birinciliğidir.

Mustafa Dağıstanlı Türkiye ve uluslararası şampiyonalarda yenilgisi olmayan ilk güreşçidir. Devlet Üstün Hizmet Madalyası sahibidir. 1973-1980 yıllarında Adalet Partisi Samsun Milletvekili olarak TBMM'de görev yaptı. Evli 7 çocuk babasıdır. Ankara'da ikamet etmektedir.

Tanju ÇOLAK

Görsel 14

1963 yılında Samsun'da doğdu. Futbol hayatına Samsun Yolsporta başladı. Daha sonra Samsunspor'da oynadı. Tanju Çolak Samsunspor'da 1984-85 ve 1985-86 sezonlarında gol kralı oldu. 1986-1987 sezonunda Galatasaray'a transfer oldu. 1987-1988 sezonunda ise 39 gol ile Avrupa Gol Krallığı unvanını kazandı. Aynı yıl France Football Dergisi'nin düzenlediği Altın Ayakkabı ödülünü de aldı. Bu ödülü bugüne kadar alan tek Türk futbolcu olarak tarihe geçti. Futbol hayatı boyunca toplam 240 gol attı. Türkiye 1. Futbol Ligi'nde en çok gol atan oyuncu unvanını 217 gol sahibi Metin Oktay'dan 1988'de devraldı. 1991-1992 sezonunda da gol kralı olan Tanju Çolak, sezon sonunda Fenerbahçe'ye transfer oldu. Daha sonra da İstanbulspor'da oynadı. Tanju Çolak, A Millî Takımda 31 kez forma giydi ve 9 gol attı.

Mehmet ÖZDİLEK

Görsel 15

1 Nisan 1966 tarihinde Samsun'da dünyaya geldi. Futbola 1981 yılında Lâdik'te başladı. İlk profesyonel sözleşmesini ise 1984 yılında Kahramanmaraşspor ile imzaladı.

1984-1988 yılları arasında Kahramanmaraşspor'da oynadı. Burada 107 maçta forma giydi ve 63 gol attı. 1988 yılında "Şifo Mehmet" olarak anılacağı Beşiktaş'a transfer oldu.

1988-2001 seneleri arasında Beşiktaş forması ile tam 386 maçta görev aldı ve 130 gol attı. Bu dönemde takımıyla birlikte toplam 19 kupa kazandı.

Ayrıca 1990-1997 seneleri arasında Türkiye A Millî Futbol Takımı forması giydi. 2001 yılında profesyonel futbolu bıraktı. Özдіlek, 2004 yılında teknik direktör olarak futbol kariyerini sürdürme kararı aldı. Mehmet Özдіlek hâlen teknik direktörlüğe devam etmektedir.

SAMSUN'UN SOMUT

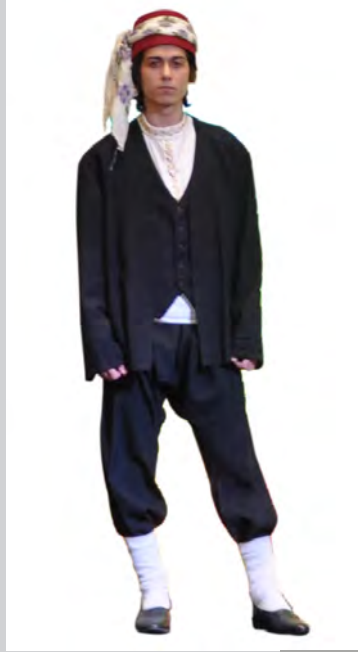
OLMAYAN KÜLTÜR VARLIKLARI

Samsun somut olmayan kültür varlıkları bakımından oldukça zengindir. Bu zenginliğin sebebi ise şehrimizin coğrafi konumudur. Batı ve Doğu Karadeniz bölgeleri ile İç Anadolu Bölgesi'nin geçiş noktasında bulunan Samsun komşu şehirlerin kültürlerinden de etkilenmiştir. Bunun yanı sıra Kafkaslardan ve Balkanlardan şehrimize yerleşen insanlar da kültürel anlamda çeşitlilik sağlamıştır. Halk oyunları, giyim kuşam, yemek, el sanatları, türkü, mani, çocuk oyunlarında bu etkileşimler kendini hissettirmektedir.

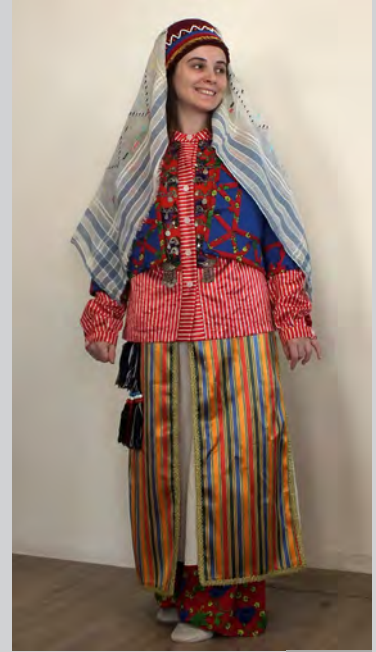
Halk oyunlarında bu çeşitlilik kendini daha fazla göstermektedir. Yerel oyunlar arasında; ağır halay (Lâdik), Kabaceviz halayı, Çarşamba karşılaşması (Çarşamba-Tekkeköy), sarıkız, oduncular (Havza, Lâdik, Vezirköprü), makinalı (Samsun Merkez, Çarşamba, Tekkeköy), kasap (Samsun Merkez, Bafra, Ondokuzmayıs) gibi halk oyunları bulunmaktadır. Mübadillerin oyunları arasında da Debreli Hasan, zigoş, üçleme ve eski kasap gibi oyunlar vardır.

Yaşadığınız yörede oynanan yöresel bir halk oyununu sınıf ortamında sergileyiniz.

Folklorik açıdan birçok zenginliğe sahip olan şehrimizde kadın ve erkek kıyafetleri de çok çeşitlidir. Erkekler genel olarak içlik denilen gömlek, aba potur, aba ceket ve pantolon giyerlerdi. Çoraplar yünden desenli ya da düz olarak örülürdü. Ayakkabılar ise sivri çakır ile lastik veya yandan bağcıklı, sivri burunlu, yumurta topuklu kundura ile aceskadır. Kuşaklar bele sarılır, kalpaklar, yün örgü başlık, sekiz ya da on iki kasketler başa takılırdı.

Görsel 1

Görsel 2

Kadın kıyafetleri olarak şile bezinden dikilmiş içlik, kadife sim işlemeli cepken, saten şalvar kullanılmıştır. Dış kıyafet olarak bütün bedeni örten kadife sim işlemeli üç etek kullanılmaktaydı. Üç eteklerin üzerine bez önlük peştamal veya şal giyilirken elde örme ince yün kolon veya gümüş kemer bele takılırdı. Pul işlemeli yaşmakla baş örtülür, beşibirlik kullanılırdı. Kadınlar ayaklarına yün örme işlemeli veya düz çoraplar giyerlerken ayakkabı olarak çarık giyerlerdi. Günümüzde yöresel kıyafet giyen kadınların sayısı azalmıştır. Vezirköprü'nün Tah-taköprü köyünde yöresel kadın giysilerine rastlanmaktadır.

23. Yaz İşitme Engelliler Olimpiyat Oyunları'nda maskot olarak seçilen "Çakır"ın şapkasında bulunan sekiz köşe, Samsun halkının özelliklerini yansıtmaktadır. Bu özellikler; vatanseverlik, mertlik, yiğitlik, cömertlik, delikanlılık, alçakgönüllülük, dürüstlük ve misafirperverliktir.

Görsel 3

Görsel 4

Samsun'da El Sanatları

Türkiye'nin diğer şehirlerinde olduğu gibi gelişen sanayi karşısında şehrimizde de el sanatları varlığı ya yok olmuş ya da yok olmaya yüz tutmuş veya değişikliğe uğramıştır. Şehrimizde halı, kilim, bez dokumacılığı gibi el sanatları yok olmuştur. Günümüzde az sayıda el sanatı varlığını korumaktadır. Çarşamba ilçesinde kunduracılık, Vezirköprü'de bakır işlemeciliği, semaver yapımı, gırnıp ip eğirme, ağaç oymacılığı devam etmektedir. Havza ilçesinde semaver, Çarşamba'nın Alibeyli ve Muştalı, Vezirköprü İncesu köylerinde ot süpürgesi yapımı az da olsa devam etmektedir. Bafra, Yakakent, Ondokuzmayıs, Çarşamba ilçelerinin bazı köylerinde ise sazlık otundan hasır dokumacılığı yapılmaktadır.

Sazlık Otu
Görsel 5

Çevrenizde geleneksel el sanatı ile uğraşan ustalar var mı? Varsa ustalarla röportaj yapınız ya da ustaları sınıfınıza davet ederek uğraştığı sanat dalı ile ilgili karşılıklı konuşmalar yapınız. El sanatlarının neden yok olmaya yüz tuttuğunu, bu sanatları yaşatmak için neler yapılması gerektiğini arkadaşlarınızla tartışınız.

Yemekler

Samsun yöresel halk mutfağı açısından oldukça zengindir. Çarşamba ve Bafra ovalarında çeşitli sebzelerin üretilmesi, şehrimizin denize kıyısının bulunması, hayvancılığın yapılması Samsun mutfağının oluşmasında önemli yere sahiptir. Bu özelliklerinden dolayı Samsun mutfağı sebze yemeği ve deniz ürünlerinden yapılan yemekler açısından oldukça zengindir. Samsun yemekleri arasında; kaz tiridi, kazyek, halıška çorbası, mısır çorbası, menemen, vurma lahana, patlıcan şakşakı, efelik yemeği, ısırgan yemeği, madımak yemeği, pırasa çullaması, patates muhlaması, Bafra nokulu, Bafra, Samsun ve Terme pideleri bulunmaktadır.

Tirit
Görsel 6

Bulunduğunuz çevrede yapılan yöresel bir yemeğin adını ve nasıl yapıldığını büyükelinizden öğreniniz ve arkadaşlarınıza anlatınız.

Manilerimiz

Dörtlükler halinde ve yedi heceli olarak söylenen halk şiiri. Söyleyeni belli değildir. Yöremizde aşk, sevgi, ayrılık, özlem gibi çok farklı konularda maniler söylenmektedir.

Samsun'a paşa geldi

Potinim taşa geldi

Tuttum da bir yar sevdim

Askerlik başa geldi

Şu Bafra'nın içinde

Yollar doğru gidiyor

Buyurun arkadaşlar

Mani devam ediyor

Kıbrıs yolu taştandır

Evleri ağaçtandır

Kıbrıs'ın Mehmetçikleri

Hep Asarcık'tandır.

Siz de yörenize ait olan masal, deyiş, mani, türkü, efsane, destan, ninni ve ağıtlardan bazılarını büyüklerinizden öğrenerek sınıfta paylaşınız.

Çocuk Oyunları

Oyunlar çocukların zihinsel gelişimlerini olumlu şekilde etkileyen ve sosyalleşmelerini sağlayan önemli araçlardır. Çocuklar oyunlar sayesinde sevinçli, üzüntüyü, kazanmayı ve kaybetmeyi öğrenir. Şehrimiz geleneksel çocuk oyunları açısından oldukça zengindir.

Birdirbir Oyunu
Görsel 7

Misket-Bilye Oyunu
Görsel 8

Mendil Kapmaca Oyunu
Görsel 9

Çelik Çomak Oyunu
Görsel 10

Bu oyunlar şunlardır:

1. Kötek-çubukla oynanan oyunlar: Çelik çomak, çubuk saklamaca, tıki, cüs, çeteleme, dokuz çalı, sekiz çubuk vb.

2. Taşlarla oynanan oyunlar: Beştaş, dombiliç, dokuztaş, seksek, mektup, esir vb.

3. Topla oynana oyunlar: İstop, karambol vb.

4. Mendil ile oynanan oyunlar: Halka, mendil kapmaca, menekşe vb.

5. Aletsiz oynanan oyunlar: Saklambaç, ebe beni kurda verme, birdirbir, köşe kapmaca, el el üstünde, uzuneşek vb.

6. Farklı eşyalarla oynanan: Evcilik, ip atlama, ayakkabı saklamaca, yüzük kimde, gazoz kapağı ve körebe.

Aşağıda Kavak ilçesinde oynanan “köşe kapmaca” oyununun nasıl oynanacağı anlatılmıştır. Bu oyunu arkadaşlarınızla okul bahçesinde oynayınız.

Köşe kapmaca oyunu grupta oynanan bir oyundur. Genellikle beş kişi ile oynanır. Oyunda dört köşe belirlenir. Oyunculardan dördü bu köşelere geçer. Kalan bir kişi ebe olur ve ortada durur. Verilen komutla beraber dört oyuncu köşelerini değiştirir. Yer değiştirme sırasında köşesini ebeye kaptıran oyuncu yeni ebe olur. Oyun bu şekilde birkaç defa oynanır.

Siz de çevrenizde oynadığınız oyunlardan bildiklerinizi arkadaşlarınızla okul bahçesinde oynayınız.

SAMSUN'A ÖZGÜ

DİL ÖZELLİKLERİ

Bir ülkede konuşulan dilin bölgeden bölgeye ses, şekil ve anlamca farklılıklar göstermesine “ağız” denir. Ülkemizin birçok şehrinde insanlar farklı ağız özellikleri ile konuşmaktadır. Bu şehirlerden birisi de Samsun’dur.

Şehrimizin nüfus yapısı aldığı göçler nedeniyle çok fazla değişikliğe uğramıştır. Göçlerle ortaya çıkan kültürel zenginlik dile de yansımıştır. Bu durum Samsun’da konuşulan yerli ağzın yanında farklı ağız özelliklerinin de ortaya çıkmasını sağlamıştır. Samsun başta mübadele ile gelenler olmak üzere Karadeniz ve İç Anadolu’dan çok fazla göç almıştır. Bu da şehrimizde çok farklı ağız özelliklerinin olduğunu göstermektedir.

Samsun’da yerli ağız olarak iki ana grup vardır. Bunlardan biri sahil kesiminde konuşulan ağızdır. Bu kesimde Çarşamba ağzı kendisine has özellikler taşır. Diğeri ise iç kesimlerdeki ilçelerde konuşulan ağızdır. Kavak ve çevresindeki ilçeler Samsun’un iç bölgeleridir. Bu bölgelerde kıyı kesimine kıyasla yerel ağız özellikleri daha belirgindir.

Samsun ağzına ait bazı özellikler ve kelimeler şunlardır:

“-yor”, “-sun” gibi sözcük sonundaki pek çok ek söylenmez.

Ne yapıyorsun / n’âpîn, gidiyor musun / gidîn

-Çarşamba ağzında “y” sesi neredeyse hiç duyulmaz.

Öyle / öle, yukarı / okarı / ukarı

-Bazı kelimelerde “r” ünsüzünün düştüğü görülür.

Evler / evlee

Irmaklar / yırmaklaa

Kardeşler / gardaşlaa

Otur / otuu

-“İle” edatı “-inen” biçimine dönüşerek yine kelimeye bitişik söylenir.

Kalem ile / galemnen

-“İle” bağlama edatı genellikle ek hâlinedir:

Annesi ile / anasıynan

Babası ile / babasıynan

(a / e)

Ama / Emme

Asker / esger

Azrail / ezrayil

Tamam / tamam

(i / ı)

Hizmet / hızmat

(k / g)

Kahve / gâve, kalk / galk...

(i / ü)

Çift / çüt

Kendi / gendü

(e / i)

Derken / dirken

Eyer / iyer

(a / ı)

Kaçmaya / gacmıya

Oturmaya / otırmıya

(s / z)

Sabah / zabah

Sanat / zanat

Sopa / zopa

(k / g)

Arka / arga

Delikanlı / delügannu

Kaç / gaç

Karşı / garşu

(k / h)

Ayak / ayah

Yakın / yahın

(p / b)

Pahalı / bahalu

Pek / bek

Pekmez / bekmez

Vezirköprölü Lütfi Dinçer'in mektupları Samsun ağız örneklerinin yazıya geçmiş nadir belgelerinden birisidir. Yerel tarih araştırmacısı Bünyamin Kıvrak'ın çabalarıyla gün yüzüne çıkan mektuptan bir bölüm:

Abumun Mektubu 1

Sevgili Hemşehrilerim,

Benim bir ablam var onun deyişiyse abum var Köprü'de. Tam bir çarıklı erkân-ı harp. Halkımızın "âlim değil ama arif"olan cinsinden telefonla konuşuruz genellikle, bazen de mektup yazdırır yeğenime.

"Laan gadaşım! Şu çalgusuynan yarenlik eden bi herif va, hani patlak gözlüce Uzay Göğnüm mi ne diye onun nenesine benzedüsün sen beni emme gine neyse hadi. Gadaşım, dün gece bakla dolması yapduyduk ağzığıza layık. Sacekmeğinin içine soğanla birlikte goyup yirken sizi haturladuk; semaver de yanıyordu.

Güzel günlere uyanın. Hadi galın sağlıcanan.

Söz varlığı; bir dildeki sözlerin bütünü, söz dağarcığı, sözcük hazinesi, kelime hazinesi olarak açıklanmaktadır. Günümüzde bu terimin, deyim, atasözü vb. kalıplaşmış ifadeleri de kapsayacak şekilde kullanıldığı görülmektedir. Buna göre şehrimize ait söz varlıklarının bazıları şunlardır:

Atasözleri

Ateşin üzerine ateşle gidilmez.

Bir ekmeklik unun varsa erbabına yaptır.

Demir kapı ağaç kapıya muhtaç olur.

Çağrılan yere erinme, çağrılmayan yere görünme.

Mart dokuz, çuval omuz.

Deyimler

Alnım ak, gönlüm pak, yolum hak

Aynı güneşte çamaşır kurutmak

Gözlerini içine çevirmek

Tekerlemeler:

Daldan dala atladım,

San çiçek topladım.

Çiçeklerim döküldü,
Dere aldı götürdü.
Dere boyu çalılık,
Derede olur balık.
Oltayı attım,
Balığımı tuttum.
Balık suya dalamaz,
Ebe beni bulamaz.

Bulmacalar

Ağaç üstünde ateş yanar. (Kiraz)

Akı tahta, üstü tahta, içinde kara zohta. (Kaplumbağa)

Ak sarayın ortasında, sarı sultan oturur. (Yumurta)

Altı ayaklı kırk dayaklı. (Kirpi)

Çat dedim, pat dedim; git duvara yat dedim. (Süpürge)

Mavi mavi maniki, dişleri var on iki. (Sarımsak)

Suya düşer ıslanmaz, yere düşer paslanmaz. (Güneş)

Maniler

Ay bulutta bulutta

Mendilim kaldı dutta

Kalırsa kalıversin

Yenisi var sandıkta

Mahallede şenlik var

Bize geldi etraf dar

Sele-sepet alın

Çıkın yola çocuklar

SAMSUN'DA

YEREL YAYINCILIK

Anadolu'da basının ortaya çıkışı 1864 tarihli "Vilâyet Nizamnamesi"nin yürürlüğe girmesi sonucunda gerçekleşmiştir. Bu nizamnameye göre her vilayet merkezinde bir matbaanın açılmasına karar verilmiştir. Bu tarihten itibaren vilayet matbaaları, salname (yıllık) ve telif eserlerin (düşünce ürünü olan eser, belli çaba harcanarak meydana getirilen eser) yanı sıra vilayet gazeteleri de basmaya başladı. Böylelikle vilayet gazeteleri bir anlamda yerel basının da (Anadolu basını) öncüsü oldu.

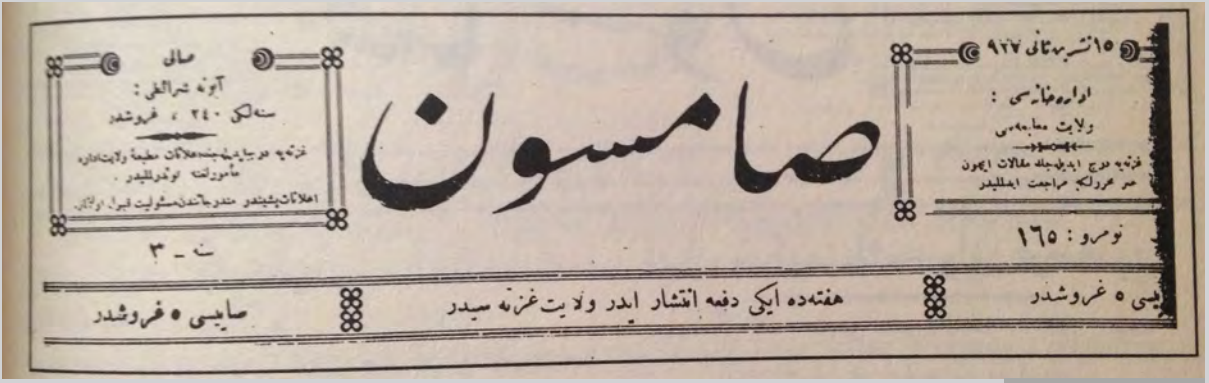
Samsun'da vilayet matbaası ilk olarak 1887'de Hüseyin Avni Bey tarafından faaliyete geçirilmiştir. Bununla birlikte Samsun'da yayınlandığı bilinen ilk yerel gazete Aks-ı Sada (Anadolu Sesleri) adlı gazetedir. Avnizâde Cemil Bey tarafından 15 Ağustos 1908'de çıkarılmaya başlanan gazete haftada iki kez yayımlanmıştır.

Aks-ı Sada Gazetesi

Görsel 1

1908'den 1925 yılı sonuna kadar Samsun, Çarşamba ve Bafra'da toplam 33 farklı gazete ve dergi çıkarılmıştır.

Samsun Gazetesi
Görsel 2

1911 yılında ilk defa "Samsun" adıyla bir gazete çıkarılmaya başlanmıştır.

1950 yılından sonra şehrimizde birçok dergi ve gazete yayımlanmaya başlamıştır. Çok partili hayata geçiş ve resmî ilanların yerel gazetelerde yayımlanmaya başlaması şehrimizde gazeteciliğin gelişmesinde etkili olmuştur. Bu dönemde yaklaşık 18 gazete çıkmıştır. 1979'da ise şehrimizde 17 gazete yayımlanmaktaydı. O zamanki imkânlarla siyah beyaz olarak basılan gazete ve dergiler teknolojik imkânların artmasıyla renkli olarak basılmıştır. Samsun Valiliğinin verilerine göre şehrimizde ilçeler de dâhil 17 gazete çıkarılmaktadır. Bafra ve Vezirköprü'de üçer, Terme'de iki, Alaçam, Çarşamba, Havza ve 19 Mayıs ilçelerinde ise birer gazete çıkarılmaktadır.

Basın hayatının gelişmesine bağlı olarak yerel ve ulusal düzeyde birçok dernek ve kurum ortaya çıkmıştır. Bu kurumlar gazete ve dergilerin basın ahlak esasları kapsamında denetlenmesini, basın çalışanlarının haklarının korunmasını amaçlamaktadır. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, Samsun Gazeteciler Cemiyeti, Basın İlan Kurumu Samsun Şubesi, Türkiye Spor Yazarları Samsun Temsilciliği bunlardan bazılarıdır.

Şehrimizde ilk gazetenin yayınlanmasından günümüze gelinceye kadar ilçelerle birlikte çok sayıda yerel dergi ve gazete yayınlanmıştır.

İnternetin yaygınlaşmasıyla internet gazeteciliği ve dergiciliği önemli ölçüde gelişmiştir. Yazılı gazetelerin internet sayfalarının yanı sıra sadece internet üzerinden yayım yapan haber siteleri ve dergiler de vardır. Şehrimizde yerel ve ulusal çapta yayımlanan birçok dergi vardır. Bu dergiler şehrimizin basın hayatını zenginleştirmektedir. Şehrimizde çıkartılan ve ülke genelinde yayınlanan edebiyat dergilerinden biri 1995 yılında yayım hayatına başlayan düşünce ve edebiyat eksenli "Yolcu" dergisidir. Bafra'da çıkartılan, "Edebiyat Nöbeti" ve "Edebi-ce" dergileri de şehrimizdeki uzun soluklu diğer edebiyat dergilerindendir. Edebiyat eksenli dergilerin yanı sıra şehrimizin tarihine ve kültür hayatına dair bilgiler veren "Bütün Şehir" dergisi de şehrimizde yayınlanmaktadır. Bu derginin ilk sayısı Ocak 2015'te yayınlanmıştır. Bunların yanında okulların ve çeşitli kurumların çıkardığı süreli dergilerle birlikte şehrimizde dergiciliğin önemli bir yeri vardır.

Şehrin yayım hayatı dendiğinde sadece basılı yayım organları veya internet üzerinden yayım yapan gazete ve dergiler anlaşılmamalıdır. Radyo ve televizyon kanalları da yerel yayıncılığın önemli unsurlarındandır. Şehrimizde 4 televizyon kanalı ile 11 radyo kanalı faaliyet göstermektedir.

SAMSUN'UN MÜZİK KÜLTÜRÜ

Çok eski bir medeniyete sahip olan şehrimiz, Doğu ve Batı Karadeniz'in kesiştiği noktada bulunmaktadır. 19. yüzyıl sonları ve 20. yüzyıl başlarındaki göçler sonucunda şehrimizdeki kültürel ortam farklılaşmıştır. Bu kültürel farklılık müzik alanında da kendini göstermektedir.

Şehrimizin müzik kültürünün temelinde bağlama ve kemençe yan yanadır. Yörede eşlik çalgıları çoğunlukla bağlama, davul ve daha ziyade orta kaba zurnadır. Cura, divan, tambura, kabak kemane ve kaval farklı dönemlerde renk saz olarak kullanılmaktadır. Tezeneli sazlardan divan sazı, bağlama, tanbura, cura, çöğür çalınır. Yaylı sazlardan Karadeniz kemençesi ve cura büyüklüğünde, perdeli ve dizde yayla çalınan ıklığ denilen saz kullanılır. Samsun genelinde ağırlıklı kırık hava tarzında türküler söylenmektedir. Ülkemizin hemen bütün yörelerinden göç almasının etkisiyle çeşitli yörelere ait türküler de şehrimizde söylenmektedir.

Bu türkülerimiz, başta Samsunlu Türk halk müziği sanatçısı Yıldırım Çınar olmak üzere çeşitli sanatçılar tarafından seslendirilmiştir.

Samsun'un Meşhur Türküleri

Şu Samsun'un Evleri

Şu Samsun'un evleri
Kız kaldır peçeleri
Senin o bakışların
Öldürür niceleri

Pınar susuz olur mu
Dibi kumsuz olur mu
Şu dünyada sevenler
Kavuşmasa olur mu

Hadi kız gel yanıma
Kanım kaynar kanına
Şu dünyada olmadık
Neler geldi başıma

Cura
Görsel 1

İklığ
Görsel 2

Çarşamba'yı Sel Aldı

Çarşamba'yı sel aldı

Bir yar sevdim el aldı

Keşke sevmez olaydım

Elim koynunda kaldı

Çarşamba yazıları

Körpedir kuzuları

Allah alnıma yazmış

Bu kara yazıları

Oy ne imiş ne imiş aman aman

Kaderim böyle imiş

Gizli sevda çekmesi aman aman

Ateşten gömlek imiş

A dağlar ulu dağlar aman aman

Yârim gurbette ağlar

Yâri düzel olanlar

Hem ah çeker hem ağlar

Bu iki türkümüzden başka "Anne Baba İçten Yanar", "Ata Binmiş Gidiyor", "Bir Selam Yok Neredesin", "Dolama Yar Dolama", "Kara Kara Kazanlar", "Lâdik'e Gelin", "Nenni Yarım", "Oy Firdevsim Firdevsim", "Sarmaşık Bülbülleri", "Terme'den Geçen Irmak" gibi türküler de Samsun'dan tüm Türkiye'ye yayılıp söylenmiştir.

Türk halk müziğinin yanı sıra arabesk müzikte de Samsunlu sanatçı Orhan Gencebay'ın büyük etkisi olmuştur. Samsunlu şair Cemal Safi'nin "Ya Evde Yoksan" ve "Ayşen" gibi şiirlerini besteleyen Orhan Gencebay arabesk müziğin en önemli temsilcilerinden biri olmuştur.

Türk sanat müziği ve tasavvuf müziğinde udi Yusuf Yıldırım, neyzen Turgut Tokaç, ses sanatçıları Yıldırım Bekçi ve Serap Kuzey gibi sanatçılar konserler ve müzik eğitimleri vererek Samsun'un müzik kültürüne katkıda bulunmuşlardır. Ayrıca 1990 yılında kurulan Kültür Bakanlığı Samsun Devlet Klasik Türk Müziği Korosu konser faaliyetlerine devam etmektedir.

2008 yılında kurulan Samsun Devlet Opera ve Balesi Müdürlüğü Klasik Batı müziği, opera ve bale alanında sezon boyunca çeşitli gösteri ve konser faaliyetlerinde bulunmaktadır.

SAMSUN'DAKİ MÜZİK KURULUŞLARI

Samsun'da il ve ilçe belediyeleri, musiki cemiyetleri, sanat dernekleri ile birçok resmi kuruma ait Türk Halk Müziği, Türk Sanat Müziği ve Tasavvuf Müziği Koroları çeşitli konserler ve eğitim faaliyetleri ile hizmet vermektedir. Bu faaliyetleri yürüten kuruluşlardan bazıları şunlardır.

- Kültür Bakanlığı Samsun Devlet Klasik Türk Müziği Korosu
- Samsun Devlet Opera ve Balesi Müdürlüğü
- Samsun Belediye Konservatuvarı
- 19 Mayıs Üniversitesi TSM Korosu
- Atakum Belediyesi Türk Halk Müziği Korosu

- Samsun İl Kültür Müdürlüğü THM Korusu
- SSK Müdürlüğü TSM Korusu
- İlkadım Güzel Sanatlar Lisesi Korusu
- Halk Eğitim Merkezi Türk Sanat Müziği Korusu

Görsel 3

SAMSUN'UN

ÖNEMLİ GÜNLERİ

Samsun'da yılın belirli zamanlarında sergi, konser, tiyatro, festival ve şenlikler düzenlenmektedir. Bu etkinlikler belediyelerin açtığı kültür merkezlerinde, Atatürk Kültür Merkezi (AKM) ve Canik Kültür Merkezi'nde (CKM) gerçekleştirilmektedir. Şehrimizin en eski festivali 19 Mayıs Kültür ve Sanat Festivali'dir.

19 Mayıs 1919, Millî Mücadele tarihimizde ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunda önemli yere sahiptir. Atatürk'ün Samsun'a çıktığı bu tarih millî kurtuluş hareketinin başladığı tarih olmuştur. Atatürk'ü çok seven Samsun halkı 1926 yılında 19 Mayıs'ı "Gazi Günü" olarak kutlamaya başlamıştır. Bu önemli gün 1937 yılından sonra 19 Mayıs Atatürk'ü Anma ve Gençlik Spor Bayramı adıyla tüm Türkiye'de kutlanmaya başlanmıştır. Samsun'da 16-19 Mayıs tarihleri arasında 19 Mayıs Kültür ve Sanat Haftası kutlanmaktadır.

1928 yılında 19 Mayıs Gazi Günü kutlamaları şu şekilde anlatılmaktadır: Belediye ve Gazi Park önünde büyük taklar (zafer kapısı) kuruldu. 19 Mayıs sabahı saat 09.00'da Atatürk ve arkadaşlarının karaya ayak bastıkları iskele hizasında okulların, askerî birliklerin, şehir yöne-

ticilerinin, memurların ve halkın toplanması ile tören başladı. Bando eşliğinde resmigeçit töreninden sonra kortej Saathane Meydanı'na doğru ilerledi. Burada kısa bir süre beklendikten sonra Gazi Evi (Gazi Müzesi) önüne gelindi. Günün önemi hakkında konuşmalar yapıldı. Marşlar eşliğinde törenler sona erdi. Şehir o gün görülmeye değerdi. Şehrin her tarafı defne yaprakları ile donatılmış, bütün kuruluşlar, mağazalar, dükkânlar rengârenk süslenmişti. Gece fener alayı düzenlenmiş, belediyede şükran balosu yapılmıştı.

Samsun Araştırmaları, cilt 3. S.491 den düzenlenmiştir.

Katıldığınız 19 Mayıs Atatürk'ü Anma ve Gençlik Spor Bayramı kutlamalarında gördüklerinizi arkadaşlarınıza anlatınız. Verilen metindeki kutlamalar ile izlediğiniz kutlamalardaki benzer yönleri belirtiniz.

Görsel 2

25 Mayıs Kültür ve Sanat Haftası Atatürk'ün Havza'ya gelişinin yıldönümü anısına Havza Belediye Başkanlığı tarafından düzenlenmektedir.

“Vezirköprü-Şahinkaya Kanyonu’nda yapılan Falcon Fest’te (Şahin Festivali) yamaç paraşütü, kaya tırmanışı, trekking ve dağ bisikleti, base jump gibi ekstrem spor dallarında yarışmalar yapılmaktadır. Falcon Fest Türkiye’nin ilk ve tek ekstrem sporları festivalidir.”

SAMSUN'UN ÇOCUK VE GENÇLERE SAĞLADIĞI İMKÂNLAR

EĞİTİM HİZMETLERİ

Samsun, Türkiye'nin büyük şehir sıralamasında 1.335.716 nüfusuyla 16. sırada bulunmaktadır. Şehrimizde devlete ve özel sektöre ait okullarda 2019 yılı itibarıyla 20.581 öğretmen ve 265.378 öğrenciye eğitim-öğretim hizmeti verilmektedir.

Samsun'da çocuklara ve gençlere eğitim hizmeti sunan okullar ve okulların sayıları aşağıdaki gibidir.

Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Akşam Sanat Okulu (DHGM)	10
--------------------------	----

Din Öğretimi Genel Müdürlüğü

Anadolu İmam Hatip Lisesi	16
---------------------------	----

İmam Hatip Lisesi	14
-------------------	----

İmam Hatip Ortaokulu	48
----------------------	----

Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü

Halk Eğitimi Merkezi	17
----------------------	----

Olgunlaşma Enstitüsü	1
----------------------	---

Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü

Anadolu Meslek Programı	42
-------------------------	----

Çok Programlı Anadolu Lisesi	9
------------------------------	---

Güzel Sanatlar Lisesi	1
-----------------------	---

Mesleki Eğitim Merkezi	5
------------------------	---

Spor Lisesi	1
-------------	---

Ortaöğretim Genel Müdürlüğü

Anadolu Lisesi	45
----------------	----

Fen Lisesi	9
------------	---

Sosyal Bilimler Lisesi	1
------------------------	---

Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü

İlkokul (İşitme Engelliler)	1
-----------------------------	---

Ortaokul (İşitme Engelliler)	1
------------------------------	---

Özel Eğitim Anaokulu	1
Özel Eğitim Meslek Lisesi(İşitme Engelliler)	1
Özel Eğitim Meslek Okulu (Zihinsel Engelliler)	3
Özel Eğitim Uygulama Okulu (III. Kademe)	6
Özel Eğitim Uygulama Okulu (I. Kademe)	10
Özel Eğitim Uygulama Okulu (II. Kademe)	10
Rehberlik ve Araştırma Merkezi	5
Üstün veya Özel Yetenekliler	1

Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü

Özel Anadolu Lisesi	25
Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	35
Özel Fen Lisesi	13
Özel Fen ve Teknoloji Lisesi	3
Özel Hafif Düzeyde Zihinsel Engelliler İlkokulu	1
Özel Hafif Düzeyde Zihinsel Engelliler Ortaokulu	1
Özel Hazırlık Sınıfı Bulunan Anadolu Lisesi	2
Özel Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	3
Özel Milletlerarası Okul	2
Özel Muhtelif Kurslar	91
Özel Öğretim Kursu	63
Özel Özel Eğitim Anaokulu	1
Özel Türk İlkokulu	31
Özel Türk Okul Öncesi Kurumu	56
Özel Türk Ortaokulu	38

Temel Eğitim Genel Müdürlüğü

Anaokulu	39
İlkokul	388
Ortaokul	227
Yatılı Bölge Ortaokulu	9

Ayrıca Samsun’da tıp, hukuk, mühendislik, mimarlık gibi birçok alanda eğitim veren iki üniversite bulunmaktadır.

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ BÜNYESİNDEKİ BÖLÜMLER

Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi, 1975 yılında kurulmuştur.

Ondokuz Mayıs Üniversitesinde, 19 fakülte, 1 yüksekokul, 12 meslek yüksekokulu, 6 enstitü, 1 konservatuvar ve 24 uygulama araştırma merkezi bulunmaktadır.

Ondokuz Mayıs Üniversitesinin 54723 öğrencisi, 2487 akademik personeli ve 3958 çalışanı bulunmaktadır. 2018 itibariyle 43 yılda yaklaşık 170 bin mezun vermiştir. Ayrıca 119 ülkeden gelen 5529 yabancı öğrencisiyle de uluslararası bir üniversitedir.

Üniversitenin; Merkez Kurupelit Yerleşkesi, Balıca Yerleşkesi, Güzel Sanatlar Kampüsü ve Çarşamba ilçesinde de Mustafa Kemal Güneşdoğdu Yerleşkesi bulunmaktadır. Bunlardan başka diğer ilçelerde irili ufaklı 10 adet kampüsü daha vardır.

Ondokuz Mayıs Üniversitesi engelsiz üniversite olma yolunda yoğun bir çalışma içindedir. Eğitim, öğretim ve yaşam alanlarının engelli öğrencilerin özelliklerine uygun hâle getirilmesine çalışılmaktadır. Üniversitede; kültür, sanat, spor, düşünce ve kariyer alanlarında faaliyetlerde bulunan 90 öğrenci topluluğu bulunmaktadır.

Omü Tıp Fakültesi
Görsel 1

SAMSUN ÜNİVERSİTESİ

Samsun Üniversitesi, 18 Mayıs 2018 tarihinde kurulmuştur.

Samsun Üniversitesinde; Mühendislik, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler, Mimarlık ve Tasarım, Gemi İnşaatı ve Deniz Bilimleri fakülteleri bulunmaktadır. Ayrıca Sivil Havacılık Yüksekokulu ile Kavak Meslek Yüksekokulu ve Lisansüstü Eğitim Enstitüsü de mevcuttur.

Şehrimizin merkezinde ve ilçelerinde öğrencilerin kitap okuyabilecekleri, araştırma yapabilecekleri birçok kütüphane bulunmaktadır

Samsun Üniversitesi
Görsel 2

SOSYAL FAALİYET HİZMETLERİ

Oyun ve eğlence aktiviteleri çocukların ve gençlerin kendini ifade etmeleri için çok önemlidir. Yoğun ders temposundan yorulan çocukların kendi arkadaş gruplarıyla bu tür faaliyetlere katılması çok önemlidir. Çocuklar böylece yeteneklerini keşfeder. Oyun ve eğlence; zihinsel, duygusal ve dil gelişimini sağlamada en etkili yöntemlerdir.

Samsun'da çocukların ve gençlerin birlikte eğlenebilecekleri lunapark alanları, su kayağı ve su oyunları parkları, paintball alanı, bowling salonu, buz pateni salonu, gokart pisti, bisiklet sürme alanları, sinemalar ve tiyatrolar bulunmaktadır.

Görsel 3

Görsel 4

Görsel 5

Görsel 6

SPORTİF FAALİYETLER

Samsun ve spor denilince ilk akla gelen Samsunspor. 1965 yılında kurulan Samsunspor Serkan Aykut ve Tanju Çolak gibi Türkiye ve Avrupa gol krallarını yetiştirmiştir. Ayrıca 1. Lig'e ve millî takıma Savaş Demiral, Fatih Uraz, Ertuğrul Sağlam gibi sayısız oyuncu kazandırmıştır.

Samsunspor, Samsun'da yaşayan genç yetenekleri futbola kazandırmak için altyapıya büyük önem vermektedir. Ayrıca bu faaliyetlere katılmak isteyen genç sporcuları desteklemektedir.

Görsel 7

Sportif faaliyetlerin yoğun olarak yapıldığı Samsun'da çeşitli branşlarda faaliyet gösteren 316 tane spor kulübü vardır. Bu kulüplerde 2019 yılı itibarıyla 295 tanesi engelli sporcu olmak üzere 95.000 lisanslı sporcu bulunmaktadır. Bu lisanslı sporcuların 10-15 yaş arasında olanlarından 7.867 tanesi çeşitli branşlarda aktif olarak müsabakalara katılmaktadır.

Gelin şimdi çocukların ve gençlerin spora başlamaları ve aktif olarak spor yapmaları için Samsun'da bulunan imkânlarla şöyle bir göz gezdirelim.

SAMSUN'DAKİ SPOR KULÜPLERİNİN FAALİYET GÖSTERDİĞİ BRANŞLAR

FEDERASYON

- Herkes İçin Spor
- Taekwondo

- Kick Boks
- Güreş
- İzcilik
- Yüzme
- Wushu Kung-Fu
- Muay Thai
- Voleybol
- Cimnastik
- Badminton
- Halk Oyunları
- Judo
- Boks
- Tenis
- Karate
- Dağcılık
- Atletizm
- Okçuluk
- Bedensel Eng. Spor
- Bocce, Bowling ve Dart
- Bilardo
- Satranç
- Masa Tenisi
- İşitme Engelliler Spor
- Hentbol
- Eskrim

Görsel 8

Görsel 9

Görsel 10

Görsel 11

- Curling
- Binicilik
- Buz Pateni
- Buz Hokeyi
- Motosiklet
- Modern Pentatlon
- Oryantiring
- Ragbi
- Sualtı Sporları
- basketbol
- futbol
- Halter
- Kayak
- Otomobil Sporları
- Golf
- Hava Sporları
- Atıcılık ve Avcılık
- Görme Engelliler Spor
- Bisiklet
- Özel Sporcular Spor
- Kano
- Geleneksel Spor Dalları
- Vücut Geliştirme ve Fitness
- Briç
- Yelken

Bu branşlarda faal olarak sporcusu olan ve müsabakalara katılan bazı spor kulüpleri de şunlardır:

- İlkadım Belediyesi Gençlik ve Spor Kulübü Derneği
- Samsun İzcilik Gençlik ve Spor Kulübü Derneği
- Bafra Taekwondo Spor Kulübü Derneği
- Canik Gençlik ve Spor Kulübü Derneği
- İlyasköy Spor Kulübü Derneği
- Çarşamba Belediye Spor Kulübü Derneği
- Vezirköprü Gençlik ve Spor Kulübü Derneği

- Samsun Do Gençlik ve Spor Kulübü Derneği
- Samsun Gençlik ve Spor Kulübü Derneği
- Büyükşehir Belediyesi Anakent Spor Kulübü Derneği
- Samsun Kavak Gençlik Spor Kulübü Derneği
- Samsun Kuzey Okçuluk Spor Kulübü Derneği
- Ayvacık Belediye Spor Kulübü Derneği
- Atakum Belediye Spor Kulübü Derneği

Samsun da Kulüplerimizin çeşitli branşlarda antrenman ve müsabaka yapmaları için Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı tesisler şunlardır.

Şehrimizde bu spor tesislerinin yanı sıra Milli Eğitim Bakanlığı ve belediyelere ait birçok tesis vardır. Bu tesisler sporcuların ve spor kulüplerinin kullanımına sunulmuştur.

Milli Eğitim Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, belediyeler ve spor kulüpleri özellikle çocuk ve gençlerin spor yapmaları için altyapı faaliyetlerine önem vermektedir. Sizler de herhangi bir branşta spora başlamak istiyorsanız gençlik ve spor il, ilçe müdürlükleri ve yaşadığınız bölgedeki spor kulüpleri ile iletişime geçip faaliyetlere katılabilirsiniz.

GELENEKSEL SPOR FALİYETLERİ

Geleneksel sporları yaşatmak millî kültürümüz açımızdan çok önemlidir. Bundan dolayı şehrimizde de geleneksel sporlar yaşatılmaya çalışılmaktadır. Türkiye Geleneksel Spor Dalları Federasyonu ve Gençlik Spor İl Müdürlüğü faaliyetleri kapsamında Samsun'da yapılan geleneksel sporlar şunlardır:

Geleneksel Okçuluk: Geleneksel Türk okçuluğu tarihimizin en önemli unsurlarındandır. Yay yapım tekniği 5.000 yılı bulan bir süreçte mükemmelleşmiş ve Osmanlı Devleti ile en güzel formuna kavuşmuştur. Ancak bu güzel millî kültürümüz son 100 yıldır tamamen yok olmuştur. Geleneksel sporların tekrar gündeme gelmesi, çocukların ve gençlerin geleneksel sporlarla uğraşması için son yıllarda artan faaliyetler kapsamında Samsun'da geleneksel okçuluk faaliyetleri çeşitli kulüp ve dernekler tarafından desteklenmektedir.

Rahvan Binicilik
Görsel 13

Rahvan Binicilik: Atlar kendilerine özgü yürüyüş şekilleri olan hayvanlardır. Atlarda doğal yürüyüş şekli adi adım, tırıs ve dörtnala olmak üzere üçe ayrılır. Bir de bazı atlara özgü olan ya da kimi ata ancak sonradan öğretilen yürüyüş şekli de rahvan yürüyüş biçimidir. Rahvan yürüyüşte at, aynı yandaki ayaklarını, aynı anda adımlayarak yürür ve bu yürüyüş esnasında at dörtnala yakın bir hız yapabilir.

Şalvar Güreşi: Güreşçiler, şalvar giyer ve ayakları çıplaktır. Kısa şalvar güreşinde tüm teknikler ayakta yapılır. Rakip alta düştüğü anda bir tek hamle şansı verilir. Bu hamlede sonuç olmaz ise genelde ayağa kaldırılır. Denge bu sporda son derece önemlidir. Kısa şalvar güreşleri ata sporumuza birçok şampiyon kazandırmıştır.

Şalvar Güreşi
Görsel 14

Aba Güreşi
Görsel 15

Aba Güreşi: Çok eski çağlardan beri Türkler tarafından yapılan bu spor, özgün niteliklerinden neredeyse hiçbir şey kaybetmeden günümüze dek gelmiştir. Aba güreşi, adını güreşçilerin giydiği abadan almaktadır.

Kuşak Güreşi: Kuşak güreşinin kendine has özellikleri vardır. Bu güreşte pehlivanlar soyunmazlar. Yalnız ceketlerini ve ayakkabılarını çıkarırlar ve bellerine kuşak bağlarlar. Daha sonra pehlivanların birbirlerinin kuşaklarından tutmasıyla güreş başlar.

Kuşak Güreşi
Görsel 16

Atlı Kızak: Çift atlı kızak yarışları uzunluğu 800-1200 metre, kulvar genişliği 5 metre olan düz kulvar, tek atlı kızak yarışları ise oval-yuvarlak pist uzunluğu 600-800 metre, kulvar genişliği 3-5 metre olan alanda yapılır.

Geleneksel Kızak: Sporcular pist başında iki tarafa çakılı kazıklardan elleriyle hız alıp hareket ettikten sonra iniş başlamadan iki tarafta hazırlanan kar topaklarına ellerini vurarak hız alabilir ya da vurmada yarışa devam edebilir. Hızlandıktan sonra sporcu, kızağa sırt üstü yatarak rüzgârdan en az etkilenecek şekilde bacaklarını uzatır, elleri ile pantolonunu tutarak yarışa devam eder.

- Akyol, C. (2011). Samsun Genelinde Müze ve Ören Yerlerinin İl Turizmine Katkısı Konferansı. Ocak 2011, Samsun.
- Aydın, S. (2009). El Sanatları Geleneği, Giyim, Kuşam ve Süsleme. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Türkiye Kültür Portalı Projesi.
- Bektaş, C. (2016). Herkes İçin Kent. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Bingham, J., Chandler, F., Chisholm, J. ve diğerleri. (2012). Antik Dünya Ansiklopedisi. Ankara: TÜBİTAK Yayınları.
- Brookes, O. (2017). Şehirde Bir Gün. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Canan, İ. (1994). Kütüb-i Sitte Muhtasarı Tercüme ve Şerhi. (6. Cilt). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Dede, U. Bütün Şehir Dergisi. Bir Ağız Derlemesi. Yıl:2, Sayı:11, s:82.
- Demirci, M. (2003). İslam'da Şehir ve Şehrin Sosyal Dinamikleri. İstem, Yıl:1, Sayı:2, 2003, s:129-146.
- Eliaçık, M. (2016). Ebussuud Efendi'nin Farsça Bir Manzum Fetvası. Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 5(4), 1765-1772.
- Göksu, D. (2015). İstanbul Kültür ve Edebiyat Atlası. İstanbul: İstanbul Turing ve Otomobil Kurumu.
- Işık, C. (2010). Mevlana'nın Mesnevi'sinde Şehir ve Köy. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Kaya, E. (2017). Kentleşme ve Kentlileşme. İstanbul: İşaret Yayınları.
- Kaya, G. (2014). Kentleşmenin Toplumsal Boyutları (Adıyaman Örneği). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Köse, O. (2016). Geçmişten Günümüze Şehir ve Çocuk. (1. Cilt). Samsun: Canik Belediyesi Kültür Yayınları.
- Taşçı, H., Nebati, N. (Editör). (2015). Şehir Üzerine Düşünceler. İstanbul: Esenler Belediyesi Şehir Düşünce Yayınları.
- T.C. Millî Eğitim Bakanlığı (2017). Şehrimiz... Dersi Öğretim Programı. Ankara: T.C. Millî Eğitim Bakanlığı.
- Vatansever, M., Batman, O. ve Altaş, A. (2017). Sürdürülebilir Turizm Açısından Kızılırmak Deltası Kuş Cennetinin Yerel Paydaşları Tarafından Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma. Yönetim, Ekonomi, Edebiyat, İslami ve Politik Bilimler Dergisi, 2(2): 31 Aralık/December, 2017, 194-217.
- Yılmaz, C. (Editör). (2015). Samsun Turizm Rehberi. Samsun: Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Yüksel, F. (2016). Vezirköprü Yöresi Monografisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.

İNTERNET KAYNAKÇALARI

<http://www.milliyet.com.tr/samsun-da-154-endemik-bitki-ve-hayvan-samsun-yerelhaber-2318274/>

<http://www.samsun.gov.tr/cografi-yapi>

<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/dunyada-sadece-samsunda-yetisiyor-40097902>

<http://samsunarsivi.blogspot.com/2006/07/samsun-evleri.html>

<https://karadeniz.gov.tr/yoresel-mimari-4/#nesne1-sub1>

<https://karadeniz.gov.tr/yemek-kulturu-4/#nesne3-sub3>

<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/samsun/gezilecekyer/dundar-oksuluk-tepe>

https://samsun.tarimorman.gov.tr/Belgeler/Yayinlar/Tarimsal_strateji/TR83_illerinin_Tarimsal_sanayi_potansiyellerinin_kiyaslanmasi.pdf

<https://carsamba.dhmi.gov.tr/Sayfalar/icerik-detay.aspx?oid=2689>

https://www.oka.org.tr/Documents/Samsun_Alt_Yapi_ve_Ulastirma_Eylem_Plani.pdf

<https://samsun.ktb.gov.tr/TR-59859/muzeler.html>

<https://www.samsungazetesi.com/samsun-haber/samsun-da-gezilecek-yerler-samsun-kent-muzesi-h729881.html>

<https://www.samsun.com.tr/default.aspx>

http://samulas.com.tr/hizmetler_hafif-rayli-sistem/

<https://www.samsunteknopark.com/tr/hakkimizda>

<https://www.operabale.gov.tr/tr-tr/kurumsal/genel-mudurluk/Sayfalar/Tarihce.aspx>

<http://samsun.edu.tr/tarihce/>

<http://www.samsunosb.org.tr/hizmetlerimiz/dogalgaz>

https://www.oka.org.tr/Documents/OKA_Samsun_Ili_Mevcut_Durum_Raporu_2019.pdf

<https://www.immib.org.tr/files/kio/temp/Yeni%20Vizyon%20Yeni%20Yol%20Haritas%C4%B1%20%C4%B0hracat%202019%20Raporu.pdf>

<https://www.oka.org.tr/Documents/Temel%20G%C3%B6stergelerle%20TR83.pdf>

<https://www.oka.org.tr/Documents/89OKAT%20ILI%20YAS%20MEYVE%20VE%20SEBZE%20SEKTORU%20REKABET%20ANALIZI.pdf>

<https://www.oka.org.tr/Documents/Corum%20II%20Strateji%20Plani.pdf>

https://samsun.tarimorman.gov.tr/Belgeler/Yayinlar/Tarimsal_strateji/TR83_Samsun_ili_Hayvancilik_Sektoru_Uretim_Sorunlar_ve_Cozum_Onerileri.pdf

<https://www.ntv.com.tr/turkiye/son-dakika-turkiyenin-nufusu-aciklandi-2018-tuik-verileri,QzFOktjusUex4xpyjjDRaw>

<https://www.dhmi.gov.tr/sayfalar/istatistik.aspx>

<https://www.tarimorman.gov.tr/HAYGEM/Belgeler/Hayvanc%C4%B1l%C4%B1k/K%C3%BC%C3%A7%C3%BCkba%C5%9F%20Hayvanc%C4%B1l%C4%B1k/Koyun%20Yeti%C5%9Ftiricili%C4%9Fi/Yerli%20Koyun%20Irk%C4%B1.pdf>

<https://istatistik.yok.gov.tr/>

<https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge/Belgeler/PDF%20Tar%C4%B1m%20%C3%9Cr%C3%BCnleri%20Piyasalar%C4%B1/2018-Temmuz%20Tar%C4%B1m%20%C3%9Cr%C3%BCnleri%20Raporu/2018-Temmuz%20Su%20%C3%9Cr%C3%BCnleri.pdf>

<https://www.haberler.com/samsun-istihdamda-en-iyi-3-il-arasina-girdi-11697411-haberi/>

<https://samsun.ktb.gov.tr/TR-59617/cografya.html>

<http://www.sinop.gov.tr/cografya>

<https://corum.ktb.gov.tr/TR-58671/cografya.html>

<http://www.tokat.gov.tr/tokatta-tarim-toprak-ve-turizm>

<https://amasya.ktb.gov.tr/TR-59460/iklim.html>

<https://ordu.ktb.gov.tr/TR-106499/cografya.html>

<https://www.ibb.istanbul/SitePage/Index/151>

<https://www.samsun.bel.tr/kardes-sehirler>

[www.tbb.gov.tr > download > catalogs > dosyaAdi=kardes-sehirler](http://www.tbb.gov.tr/download/catalogs/dosyaAdi=kardes-sehirler)

<https://www.gazetegercek.com.tr/samsun-a-kazak-kardes/5279/>

<https://www.nufusu.com/il/samsun-nufusu>

<https://samsun.csb.gov.tr/ilimiz-hakkinda-i-1674>

<https://investsamsun.com/tr-TR/sektorler/medikal-aletler>

https://www.academia.edu/16090596/Samsun_%C4%B0l_N%C3%BCfusunun_Sosyo_Ekonomik_Yap%C4%B1s%C4%B1_The_Socio_-_Economic_Characteristics_of_Samsun_Population_T%C3%BCrkiye

<https://www.mgm.gov.tr/FILES/genel/kitaplar/dogalafet-2015.pdf>

<https://afadem.afad.gov.tr/tr/3858/Sel>

<http://tucaum.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/280/2018/12/30.Y%C4%B1l.TamMetin14Cevdet-Y%C4%B1lImaz-Mutlu-Kaya2.pdf>

<http://www.samsun.gov.tr/gecmisten-gunumuze-samsun> <http://kultur.samsun.bel.tr/samsem2006/doc/026.pdf>

https://www.hkmo.org.tr/resimler/ekler/54d2118d6a3a2b0_ek.pdf

<https://samsun.ktb.gov.tr/TR-59811/ekonomi---sanayi---ticaret.html>

https://samsun.tarimorman.gov.tr/Belgeler/Yayinlar/Tarimsal_strateji/samsun_ilinin_fiziki_durumu_ve_avantajlari.pdf

<https://karadeniz.gov.tr/beseri-durum-ve-ekonomi-turleri-2/>

<http://www.investsamsun.com/tr-TR/icerik/neden-samsun>
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=ZANAAT
<http://karadeniz.gov.tr/el-sanatlari-5/#nesne7-sub7>
http://ww3.ticaret.edu.tr/bgur/files/2013/05/sait-yaz%C4%B1c%C4%B1o%C4%9Flu_ders_notu.pdf
<http://samsun.csb.gov.tr/ilimiz-hakkinda-i-1674>
<http://www.samsun.gov.tr/gecmisten-gunumuze-samsun>
<https://sozluk.gov.tr/>
<https://karadeniz.gov.tr/yore-agizlari-ve-argosu-2/#nesne0>
<http://www.samsun.gov.tr/samsun-yerel-basin>
<http://bakisarisakal.com/samsunbasintarihikronolojisi.pdf>
<https://samsun.ktb.gov.tr/>
<https://karadeniz.gov.tr/>
<http://www.omu.edu.tr/tr>
<https://samsun.edu.tr/>
<http://samsun.gsb.gov.tr/>
<https://www.samsun.bel.tr/>
<https://www.ci.gov.tr/cografi-isaretler/detay/38588>

Şehirde Karşılaşılabilecek Riskler

(Erişim Tarihi: 10.08.2019)

Görsel 1: 123rf_37862388,

Görsel 2: shutterstock_148947701,

Görsel 3: shutterstock_671054961,

Görsel 4: 1.1.cpark_trafilk.jpeg, dreamstime_XXL_76512212.jpg

Görsel 5: shutterstock_495040777,

Görsel 5: shutterstock_395040779.

Engelsiz Yaşam

(Erişim Tarihi: 10.08.2019)

Görsel 1: shutterstock_555623836,

Görsel 2: shutterstock_428775919,

Görsel 3: <https://www.bornova.bel.tr/bornovada-hayata-engel-yok-4/>

İnsanlar ve Diğer Canlılar

(Erişim Tarihi: 10.08.2019)

Görsel 1: 123rf_98425396 ,

Görsel 2: [http://www.havza.bel.tr/?page=haberler&id=733#prettyPhoto\[pp_gal\]/5/](http://www.havza.bel.tr/?page=haberler&id=733#prettyPhoto[pp_gal]/5/)

Ünite 3

Samsun'un Coğrafi Konumu ve Coğrafi Özellikleri

(Erişim Tarihi: 03.09.2019)

Görsel 1: Samsun Büyükşehir Belediyesi-Keşfet Yakın Dünya Samsun,

Görsel 2: <http://www.ayvacik.bel.tr/uploads/turizm/buyuk/85863908.jpg>

Görsel 3: <http://dogalhayat.org/property/aristolochia-sp-lohusaotu/>

Görsel 4: Komisyon Arşivi_Samsun Madımağı,

Görsel 5: Komisyon Arşivi_Bafra-Kızılırmak,

Görsel 6: [http://bolge07.dsi.gov.tr/](http://bolge07.dsi.gov.tr/haberler/2019/05/07/bafra-ovasi-2019-yili-sulama-sezonu-a%C3%A7ili%C5%9Fi-dualar-ger%C3%A7ekle%C5%9Fti-ri-Idi-)

Görsel 7: Komisyon Arşivi_Lâdik-Akdağ,

Görsel 8: Komisyon Arşivi_Ayvacık-Suat Uğurlu Baraj Gölü,

Görsel 9: Komisyon Arşivi_Bafra-Derbent Baraj Gölü,

Görsel 10: Komisyon Arşivi_Lâdik Gölü.

Yaşadığı Şehirde İnsan ve Doğa Etkileşimi

(Erişim Tarihi: 03.09.2019)

Görsel 1: Komisyon Arşivi_Yakakent Limanı,

Görsel 2: <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/sakarya/neyenir/hamsili-pilav129702>

Görsel 3: Samsun Yemekleri, Samsun İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Samsun 2019, s 51.).png

Görsel 4: <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/samsun/neyenir/kaz-tiridi-kaz-asma>

Görsel 5: https://www.oka.org.tr/Documents/OKA_TR83_CI_Katalog_Web_V2.pdf

Görsel 6: Komisyon Arşivi_Tarihi Vezirköprü Evi,

Görsel 7: Komisyon Arşivi_Lâdik kâgir yapı örneği,

Görsel 8: Komisyon Arşivi_Vezirköprü Fazıl Ahmet Paşa Medresesi (Taş Medrese),

Görsel 9: Kaymakam Oğuz Alp ÇAĞLAR'ın Arşivinden Tarihi Alaçam Evi.

Samsun Şehri ve Nüfusu

(Erişim Tarihi: 09.09.2019)

Görsel 1: 123rf_43853797,

Görsel 2: <https://www.samsun.bel.tr/icerik/mavi-bayrak#images-3>

Görsel 3: <https://samsun.csb.gov.tr/ilimiz-hakkinda-i-1674>

Görsel 4: <http://investsamsun.com/tr-TR/sektorler/medikal-aletler>

Görsel 5: <https://mapio.net/images-p/34618992.jpg.dsi>

Samsun Şehri ve Doğal Afetler

(Erişim Tarihi: 09.09.2019)

Görsel 1: <https://www.trthaber.com/habergundemsamsunda-sel-felaketi-47121.html.jpg>

Görsel 2: <https://www.mgm.gov.tr/FILES/genel/kitaplar/dogalafet-2015.pdf>

Görsel 3: https://www.nerhaber24.com/images/resize/100/656x400/haberler/2019/08/terme_sele_teslim_h127805.jpg

Görsel 4: <https://www.trthaber.com/haber/turkiye/samsundaki-heyelan-mahallesini-terk-ettiler-419611.html>

Görsel 5: <https://www.aksam.com.tr/guncel/samsunda-siddetli-ruzgar-catileri-ucurdu-c2/haber-681438>

Samsun Şehri İdari Yapısı

(Erişim Tarihi: 09.09.2019)

Görsel 1: <http://www.samsun.gov.tr/>

Görsel 2: <https://www.samsun.bel.tr/thumb.php?p=uploads/sayfalar/f7da7>

Samsun'un Kuruluşu ve Gelişimi

(Erişim Tarihi: 10.09.2019)

Görsel 1: <https://samsun.ktb.gov.tr/>

Resim/270394,samsunda-2-bin-300-yillik-anit-mezar-bulundu-1.jpg.png?0

Görsel 2: https://www.samsungazetesi.com/images/upload/YLK_YNSAN_YERLEYKESY__3636258579691461264.jpg

Görsel 3: 1890'da Samsun Kalesi.png,

Görsel 4: Bağdat Kervan Yolunun başlangıç noktası Samsun.png,

Görsel 5: TC.Milli Eğitim Arşivi,

Görsel 6: Tütün depoları.jpg

Görsel 7: 20170407141540129.samsunport,

Görsel 8: Komisyon Arşivi_Bandırma Vapuru.

Samsun'un Komşu Şehirleri ve Kardeş Şehirler

(Erişim Tarihi: 10.09.2019)

Görsel 1: <https://www.tatilpanosu.net/wp-content/uploads/2009/01/4mkaradeniz-bolgesinin-illeri-haritasi-1479x420.png>

Görsel 2: Komisyon Arşivi_Ordu,

Görsel 3: shutterstock_585446078,

Görsel 4: Komisyon Arşivi_Çorum,

Görsel 5: dreamstime_36892030,

Görsel 6: Komisyon Arşivi_Tokat,

Görsel 7: <https://www.havadiskibris.com/wp-content/uploads/2017/04/iskele.jpg>

Görsel 8: <https://dashboard.eatv.tv/sites/default/files/news/2018/01/08/dar-es-salaam.jpg>

Görsel 9: [gorgan.http://iranlovely.com/wp-content/uploads/2017/12/wWN5Q_1_.jpg](http://iranlovely.com/wp-content/uploads/2017/12/wWN5Q_1_.jpg)

Ünite 4

Samsun'un Gelişiminde Ekonomi

(Erişim Tarihi: 15.09.2019)

Görsel 1: [samsun havaalanı.http://alacamposta.com/upload/resimler/haber/0d62f3](http://samsun.havaalani.com/upload/resimler/haber/0d62f3)

Görsel 2: samsun-sivas-demiryolu-acildi840-tarihtebugun

Görsel 3: <https://www.vip.bafrah Haber.com/2019/02/25/haber/194325/galeri/kizilirmak-deltasi-nda-manda-sayisi-3-binden-10-bine-cikti-dac2c44a.jpg>

Görsel 4: dreamstime_12351461.

Samsun'un Zanaatları ve El Sanatları

(Erişim Tarihi: 25.09.2019)

Görsel 1: http://www.canik.bel.tr/Icerik/Dosya/www.canik.bel.tr_65_PC7B82JA_ilkcgallardan-cumhuriyete-canik-uluslararası-yayın.pdf

Görsel 2: <http://www.ayvacik.bel.tr/uploads/turizm/buyuk/782870644.jpg>

Görsel 3: <http://www.vezirkopruozlem.net/files/uploads/7d853ff0ae.jpg>

Görsel 4: <http://www.ayvacik.bel.tr/uploads/turizm/buyuk/782870644.jpg>

Görsel 5: <https://www.trthaber.com/haber/turkiye/samsun-vezirkopru-turkiyenin-kenevir-ekim-merkezi-olacak-402000.html>

Görsel 6: https://www.samsungazetesi.com/images/haberler/samsunda_o_meslekte_oluyor_h625416_ab7cd.jpg

Görsel 7: <https://i.samsunsonhaber.com/resimler/782019/5c1ec19f894m.jpg>

Görsel 8: <https://cdn.islamansiklopedisi.org.tr/madde/36/sarachane-2.jpg>

Yaşadığı Şehrin Turizme Katkısı

(Erişim Tarihi: 28.09.2019)

Görsel 1: Hakan Öztürk_Samsun-Kızılırmak Deltası Kuş Cenneti,

Görsel 2: Vedat Söyleyici_Samsun-Çakallı Taşhan,

Görsel 3: Vedat Söyleyici_Samsun-Çarşamba Göğceli Camii,

Görsel 4: Vedat Söyleyici_Samsun-Kavak Bekdemir Camii,

Görsel 5: Hakan Öztürk_Samsun-Atatürk Anıtı,

Görsel 6: Hakan Öztürk_Samsun-Vezirköprü Kunduz Milli Parkı'nda Geyikler,

Görsel 7: Hakan Öztürk_Samsun-Kızılırmak Deltası Kuş Cenneti,

Görsel 8: Hakan Öztürk_Samsun-Kızılırmak Deltası Kuş Cenneti,

Görsel 9: samsunbel.gov.tr

Görsel 10: Hakan Öztürk_Samsun-Lâdik Ambarköy Açık Hava Müzesi,

Görsel 11: Hakan Öztürk_Samsun-Bandırma Gemisi

Görsel 12: Vedat Söyleyici_Harita,

Görsel 13: Hakan Öztürk_Samsun-Tekkeköy Arkeoloji Vadisi mağaraları,

Görsel 14: Hakan Öztürk_Samsun-Ondokuzmayıs Nebiyan Yaylası,

Görsel 15: Hakan Öztürk_Samsun-Ondokuzmayıs Nebiyan Yaylası,

Görsel 16: Hakan Öztürk_Samsun-Bandırma Gemisi Müzesi ve Milli Mücadele Açık Hava Müzesi.

Samsun'un Sahip Olduğu Ulaştırma Olanakları

(Erişim Tarihi: 30.09.2019)

Görsel 1: <https://raillynews.com/2019/06/samulas-took-all-the-necessary-measures-for-yks-exam/>

Görsel 2: <http://samulas.com.tr/news/>

Görsel 3: <https://www.samsun.bel.tr/haberler/sahilde-iscgale-son#images-6>

Görsel 4: <https://bursa.afad.gov.tr/tr/10057/Boyama-Kitabi>

Ünite 5

Yaşadığı Şehrin Tarihi Ve Kültürel İmkânları

(Erişim Tarihi: 30.09.2019)

Görsel 1: Samsun Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları,

Görsel 2: Vedat Söyleyici_Samsun-Çarşamba Göğceli Camii süslemeleri.

Yaşadığı Şehrin Tarihi Ve Kültürel Mekânları

(Erişim Tarihi: 05.10.2019)

Görsel 1: https://cdn.islamansiklopedisi.org.tr/madde/5/basgil-ali-fuat-1_m

Görsel 2: <https://i2.milimaj.com/i/milliyet/75/0x410/5c8d7e5445d2a05010d7a6d8.jpg>

Görsel 3: https://images.tsa.org.tr/cache/yildiray_cinar_2782/p_1363_width300

Görsel 4: <http://habermerkezi.gantep.edu.tr/wp-content/uploads/2013/05/221-Cemal-Safi-2>

Görsel 5: https://im.haberturk.com/2016/01/03/ver1453116035/1175572_620x410.jpg

Görsel 6: <http://www.orhanhakalmaz.com.tr/images/24.jpg?crc=327361718>

Görsel 7: <https://i.pstimaj.com/img/78/740x418/5ae09f79ae298b8e028dbf9a>

Görsel 8: <http://aliural.com.tr/Images/Thumbs/SubPage/473-biyografi-450x0.jpeg>

Görsel 9: <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/d/news/333500.jpg>

Görsel 10: <https://i2.cnnturk.com/i/cnnturk/75/650x325/57f127bfa781b60a5843c6e7.jpg>

Görsel 11: https://i.sozcu.com.tr/wp-content/uploads/2019/03/iecrop/ferhan-sensoy_16_9_1552408037.jpg

Görsel 12: https://im.haberturk.com/2019/01/07/ver1546852823/2284204_810x458.jpg

Görsel 13: <https://samsun.ktb.gov.tr/Resim/280957,mustafa-dagistanlijpg.png?0>

Görsel 14: https://yenisafak.feo.doracdn.com/resize/47uQufiZbmsgHk3H/840/0/resim/imagecrop/2017/06/11/02/46/resized_a1940-f9f3ba57tanjuclak.jpg

Görsel 15: <https://d.neoldu.com/news/62570.jpg>

Yaşadığı Şehrin Tarihi Ve Kültürel Mekânları

(Erişim Tarihi: 07.10.2019)

Görsel 1: Samsun Olgunlaşma Enstitüsü,

Görsel 2: Vedat Söyleyici arşivi,

Görsel 3: <http://gsb.gov.tr/HaberDetaylari/3/88275/deaflympics-2017-maskotunun-ismi-cakir-oldu.aspx>
09.01.2019

Görsel 4: Vedat Söyleyici arşivi,

Görsel 5: Vedat Söyleyici arşivi,

Görsel 6: Hakan Öztürk arşivi,

Görsel 7: 0e7bb595-ddfb-4bee-bc87-bb8b8118afe0.JPG

Görsel 8: <https://www.aa.com.tr/tr/yasam/cocuklar-unutulan-sokak-oyunlarini-oyyadi-1299372>

Görsel 9: b046660a-c8e1-4fcf-8545-672704faaab7.JPG

Görsel 10: : <http://www.amasyakent.com/2018/11/cocuklar-unutulan-sokak-oyunlarini-oyyadi/>

Samsun'da Yerel Yayıncılık

(Erişim Tarihi: 08.10.2019)

Görsel 1: Baki Sarısakal, Samsun Basın Tarihi Samsun Araştırmaları 3 Barış Gazetesi Yayınları Temmuz 2003,

Görsel 2: Baki Sarısakal, Samsun Basın Tarihi Samsun Araştırmaları 3 Barış Gazetesi Yayınları Temmuz 2003.

Samsun'un Müzik Kültürü

(Erişim Tarihi: 09.10.2019)

Görsel 1: <https://media.mydukan.com/image/36770/CURA-AKcAAgAc-ABANOZ-CY75KA.jpg>

Görsel 2: <https://st2.myideasoft.com/idea/er/76/myassets/products/154/fotor-155872503897957.jpg?revision=1559042300>

Görsel 3: <http://www.samsundevletkorosu.com/wp-content/uploads/2015/12/ANA32.jpg>

Samsun'un Önemli Günleri

(Erişim Tarihi: 10.10.2019)

Görsel 1: Ortaöğretim Genel Müdürlüğü Görsel Arşivi.

Samsun'un Çocuk ve Gençlere Sağladığı İmkânlar

(Erişim Tarihi: 11.10.2019)

Görsel 1: <http://yesiluniversite.omu.edu.tr/files/yesiluniversite/images/45.jpg>

Görsel 2: https://samsun.edu.tr/wp-content/uploads/2019/04/DJI_0026.jpg

Görsel 3: <https://www.samsun.bel.tr/uploads/turizm/549b9.png>

Görsel 4: <https://www.samsun.bel.tr/uploads/turizm/3fc5f.png>

Görsel 5: https://www.navi.com.tr/icerik/urunler/samsun-buz-pateni-salonu_MTViMmEzNjC0N2VhMDE.jpg

Görsel 6: <https://www.samsun.bel.tr/uploads/turizm/675dc.png>

Görsel 7: https://www.samsunspor.org.tr/galeri/img_143023208518.jpg

Görsel 8: http://samsun.gsb.gov.tr/Public/Images/IM/Samsun/01204/cs0a8327_3000x1539.jpg

Görsel 9: <http://d.haberexpres.com.tr/news/63711.jpg>

Görsel 10: <https://i4.hurimg.com/i/hurriyet/75/590x332/57b0cc3eeb10bb1a58db6cf4.jpg>

Görsel 11: http://samsun.gsb.gov.tr/Public/Images/IM/Samsun/01204/okul-sporlari-okculuk-il-birinciligi-1_3500x2333.jpg

Görsel 12: <http://www.fotospor.com/images/userfiles/ok7.jpg>

Görsel 13: Ortaöğretim Genel Müdürlüğü Görsel Arşivi,

Görsel 14: http://www.gsdf.gov.tr/uploads/default/photos/salvar-guresi-6_big_r.png

Görsel 15: Ortaöğretim Genel Müdürlüğü Görsel Arşivi,

Görsel 16: Ortaöğretim Genel Müdürlüğü Görsel Arşivi,

Görsel 17: Ortaöğretim Genel Müdürlüğü Görsel Arşivi,

Görsel 18: Ortaöğretim Genel Müdürlüğü Görsel Arşivi.

Astronomi: gök bilimi.

Ensar: hz. Muhammed'e hicret zamanında yardım eden Medineliler.

Aceska: samsun'da folklor oyunlarında giyilen bir ayakkabı türü.

Hicret: göç.

İmarethane: yoksullara ve öğrencilere yiyecek dağıtmak için kurulmuş hayır kurumu

İnanç: bir düşünceye gönülden bağlı bulunma. Birine duyulan güven, inanma duygusu. Tanrı'ya, bir dine inanma, akide, iman, itikat.

İş birliği: bir işin çeşitli kişilerce yapılması.

İş bölümü: bir işi, iki veya daha çok kişi arasında bölme.

Kagir: taş veya tuğladan yapılan (yapı), kârgir.

Kervansaray: ana yollarda kervanların konaklaması için yapılan büyük han.

Kubbe-i Hadra: hz. Muhammed'in (s.a.v) kabrinin üzerinde bulunan yeşil kubbe.

Medeniyet: bir ülkenin, bir toplumun, maddi ve manevi varlıklarının, fikir, sanat çalışmalarıyla ilgili niteliklerinin tümü. Uygarlık.

Medrese: islam ülkelerinde, genellikle İslam dini kurallarına uygun bilimlerin okutulduğu yer.

Mescid-i Nebevi: hz. Muhammed'in (s.a.v) kabrinde içerisinde bulunduğu mescittir.

Muhacir: göçmen

Mübadele: değişim.

Portmanto: palto, şapka vb. şeyleri asmak için yapılmış, raflı, bazıları aynalı askılık.

Rekreasyon: bir bölgeyi insanların eğlenme, dinlenme amacıyla kullanabilecekleri bir duruma getirme.

Rönesans: XV. yüzyıldan başlayarak İtalya'da ve daha sonra diğer Avrupa ülkelerinde hümanizmin etkisiyle ortaya çıkan, klasik İlk Çağ kültür ve sanatına dayanarak gelişen bilim ve sanat akımı.

Strateji: strateji özelliği taşıyan, stratejiyle ilgili.

Şeb-i Aruz: "Düğün Gecesi" demektir. Mevlana ölüm gününü "Hakk'a vuslat" yani "Yaratana Kavuşma" (Düğün Günü-Gecesi) saymıştır.

Tennure: mevlevi dervişlerinin giydiği kolsuz, yakasız, yırtmaçlı, beli kırmalı, uzun ve geniş giysi.

Üslup: anlatma, oluş, deyiş veya yapış biçimi, tarz.

Zigoş: balkan mübadilleri arasında oynanan bir halk oyunu.

